

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**«МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2020:
Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні:
глобальний, національний та регіональний аспекти»**

XXIII Всеукраїнська науково-практична конференція

ТЕЗИ

Філологія

Миколаїв, 16–20 листопада 2020 року

Миколаїв – 2020

Могилянські читання – 2020 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : XXIII Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доповідей : Філологія, Миколаїв, 16–20 листоп. 2020 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 124 с.

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

**ПІДСЕКЦІЯ: Нові виклики у навчанні професійної
англійської мови студентів-нефілологів**

УДК 811.11125:61

Головнєва-Коппа О. О.,
канд. філол. наук, старший викладач кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Швидкий розвиток науки і досягнення науково-технічного прогресу сприяють появі спеціальних слів для позначення нових об'єктів, явищ і процесів. Нові слова стають невід'ємною частиною повсякденного життя людини і входять до складу професійних сфер. Термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики. Термінологія являє собою найбільш динамічну і рухому лексичну систему мови, тому дослідження в цій області мають найчастіше історичну орієнтованість, показуючи, як виникає, розвивається і змінюється термінологія залежно від розвитку відповідних наук і загального стилю мислення епохи.

Терміни та терміносистеми функціонують так само, як і інші лексичні одиниці мови, але область їх вживання зводиться до конкретної науки, яку вони постачають. Ця риса надає термінології своєрідні якості. Термін покликаний виконувати функції у своїй вузькоспеціальній терміносистемі, розкриваючи при цьому всі свої структурні, семантичні та функціональні особливості.

Дослідження медичної термінології має значний масштаб. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що термінологія, яка обслуговує медицину, є однією з найбагатших термінологічних систем. Вона безперервно поповнюється новими термінами, які потребують постійного вивчення. Виділяють до 200 галузей медицини, кожна з яких має свою приватну систему термінів. Медичні терміни привертають особливу увагу лінгвістів та перекладачів.

Науковий стиль – це різновид стилю мови, який має свої особливості і способи «існування в мові». Виникнення і розвиток наукового стилю пов'язано з розвитком різних областей наукового знання, різних сфер діяльності людини. Відділення наукового стилю від художнього відбулося, коли в грецькій мові стала створюватися наукова термінологія. Згодом вона була поповнена з ресурсів латинської мови, що стала інтернаціональною науковою мовою європейського середньовіччя.

Термін – слово або словосполучення, що виражає чітко окреслене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя. Термін точно й однозначно називає предмет, явище або поняття науки і його зміст. В основі терміна лежить науково побудована дефініція.

Сучасна медична термінологія – це макротерміносистема, план змісту якої різноманітний: морфологічні утворення і процеси, характерні для організму людини в нормі та при патологіях на різних стадіях їх розвитку; хвороби і патологічні стани людини; форми їх перебігу й ознаки, збудники і переносники хвороб; оперативні доступи і хірургічні операції; організаційні форми надання лікувально-профілактичної допомоги населенню, прилади, інструменти та інші технічні засоби тощо. В межах макротерміносистеми провідна роль належить таким підсистемам, як: 1) анатомічна й гістологічна номенклатура; 2) комплекс патолого-анатомічної, патолого-фізіологічної та клінічної терміносистеми; 3) фармацевтична термінологія.

Медичні терміни характеризуються такими особливостями, як наявність дефініції, максимальна абстрактність, відсутність експресії та емоційного забарвлення, стилістична нейтральність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями і суворі логічність.

Сучасна медицина як фундаментальна галузь наукового знання і водночас одна з найважливіших для суспільства сфер практичної діяльності людини потребує точної, системно оформленої, адекватної сучасному часу термінології. Науково-технічна термінологія – широкий пласт лексики, що активно взаємодіє з іншими прошарками словникового запасу мови, насамперед із загальноживаною лексикою, та інтенсивно розвивається. Вивчення закономірностей утворення термінологічної лексики, її структури й семантики є одним з важливих завдань сучасної лінгвістики й перекладознавства.

УДК 378.147.091.33:811.111

Колотій Н. В.,
старший викладач кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE IT EXPERTS

A distinctive feature of modern society is a high level of informatization characterized by constant introduction of new computer technologies and

telecommunications into the industrial sector. This requires appropriate training and professional competence of professionals working with new software systems.

The system of training of competitive specialists in the sphere of information technology has seen a significant increase in the role of foreign languages, which have become an integral part of a specialist's professional competence. This is confirmed by the fact that all algorithmic programming languages are based on linguistic and grammatical structures of the English language; additionally, speed of memorization and interpretation of programming language constructions depends on English language proficiency. An English-speaking programmer interacts with an operating system during an interactive dialogue much more efficiently, quickly solving debugging, program editing and other problems in his or her professional sphere. Analysis of the problem of professionally oriented foreign language training in the traditional system of education indicates a lack of theoretical development and an insufficient mastery of the English language by graduates who do not meet modern requirements for a specialist in the labour market.

Successful implementation of the pedagogical process is determined not only by content but also at the procedural level: methods, tools and forms of organization learning. Along with traditional methods, organizational forms and means were used with active learning methods such as a group training method and a case study that help develop professional communication skills of specialists in the field of information technology. One of the most effective techniques for translating professionally oriented texts is division of the text into fragments where students were asked to structure a text and to draw a chart, a diagram etc. Another interesting activity with a professionally oriented text is the translation of «express information». Students must not only translate the text but also thoroughly comprehend it to understand the intricacies of technical terms, to match complicated English computer terms and to present all of the text according to their own plan. This type of activity is especially effective for semantization and translation of complex texts with rich, special terminology. It contributes to the formation of professional competence of trainees, ensures the improvement of interpersonal skills, promotes professional translation ability and improves skills in the use of computers, the Internet and other telecommunications. For practical training, topics should be selected not only aimed at improvement of lexical skills but also addressed a problem within the stated theme. Problem-oriented presentation of the material stimulates the interest of the students, encouraging them to discuss and dispute. Eventually, the educational material contributes to the development

of communicative competence, intensifies reflexive abilities and stimulates interest in communication.

Creating a favourable atmosphere at the beginning of the proposed course also promoted the improving of communicative activity. Classes should be organized so that free communication is carried out first in pairs, then in small groups and finally in the total group together with a teacher. This organization brings comfort in communication, improves emotional well-being of communicants and positively affects the development of communicative competence of students.

The perceptive aspect of communicative competence of the IT expert assumes knowledge of normative and technical peculiarities of the interaction between the specialist and technology. Thus, we note the increasingly evident importance of the English language for developing professional skills that are the part of the perceptual communicative competence. Today, the profession of IT expert is considered one of the most important in the modern job market. The ability of a programmer to communicate in a foreign language is not only welcome but also becomes an integral attribute of his professionalism.

УДК 811.161.2'255.4'373

Коваленко А. В.,

в. о. викладача кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ КОНТЕНТІ

У зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій, великою популярністю аудіовізуальної продукції у перекладознавстві з'явилася нова сфера наукових досліджень – аудіовізуальний переклад.

Основна функція, яку виконує переклад аудіовізуальної продукції, співпадає з основним завданням і перекладу художніх творів: забезпечення художньо-естетичного сприйняття реципієнтом. Тому багато дослідників, наприклад, В. Горшкова, вважають кінопереклад одним із специфічних типів художнього перекладу, для якого характерне використання традиційних способів і методів передачі вихідного тексту мовою адаптації.

Не існує усталених єдиноправильних постулатів стосовно способів перекладу фільмів. Спосіб перекладу необхідно вибирати залежно від

особливостей тексту, враховуючи при цьому специфіку аудіовізуальної продукції і не обмежуватися лише способами традиційного перекладу. На вибір адекватного способу перекладу впливають вік аудиторії, для якої здійснюється екранізація, культурні та історичні традиції мови джерела і мови, якою здійснюється переклад, типологія фільму тощо.

Особливої уваги дослідників заслуговує питання адаптації фразеологічних одиниць під час перекладу аудіовізуальної продукції. В основному вони використовуються у діалогах між персонажами фільму. Їх функція полягає у тому, щоб увиразнити національний колорит персонажа.

Розглядаючи переклад фразеологізмів у аудіовізуальному контенті через призму етнолінгвістики, більшість науковців (О. Р. Бурдейна, А. Б. Кам'янець, Т. Є. Некряч, В. В. Конкульовський) схиляються до думки про те, що передача етнокультурних особливостей, які сконцентровані у фразеологізмах, потребує від перекладача певних навичок та докладного знайомства з культурою народу, мовою якого створений твір-першоджерело. А вже під час кіноперекладу не можна створити певний контекст, який здійснював би вербальне пояснення значення фразеологізму. Це зробити не дозволяють часові рамки діалогів. А неправильна передача фразеологізму може призвести до несприйняття глядачем чужої культури, і, як наслідок, знецінити кінопродукт для аудиторії мови перекладу.

Особливу увагу під час перекладу фразеологізмів необхідно звертати на особливий мовний код кожного окремо взятого продукту аудіо-контенту. Крім того, обов'язковим є врахування невербального плану вираження, який може допомогти запобігти помилці у процесі перекладу фразеологізму, який здійснений з опорою тільки на вербальний код кінотексту.

Підтвердження цієї тези знаходимо і у роботах Г. М. Кузенко, яка наголошує, що переклад фразеологізмів викликає труднощі особливого характеру: з трьох елементів кінообразу (образотворчий ряд, саундтрек і діалоги) перекладач може змінити тільки один із них, а саме – мовний кінокод. Два інших елементи кінообразу залишаються без змін, хоча в них теж закладено багато етнокультурних особливостей, які можуть бути зрозумілими у мові оригіналу та несприйнятними для глядача мови-перекладу. Ці зображальні та звукові елементи допомагають так само краще зрозуміти і фразеологічні вирази. Тому перекладачеві обов'язково необхідно у процесі адаптації фразеологізмів для повної передачі інформації враховувати вплив й інших компонентів аудіопродукту.

Більшість дослідників перекладу кінотексту вибір стратегій і тактик перекладу фразеологізмів базують на основних способах перекладу фразеологізмів, які використовуються під час перекладу художніх творів. Тобто аналіз способів перекладу фразеологічних одиниць у аудіові-зуальних продуктах може опиратися на фундаментальні дослідження у області фразеоперекладу Куніна, Влахова та Флоріна, Корунця тощо.

Загалом можна стверджувати, що українські перекладачі намагаються адекватно та доступно донести до українського реципієнта художньо-культурне надбання іншомовних спільнот, забезпечуючи при цьому максимальну асиміляцію двох різних культур та двох різних семіотичних систем.

УДК 378.147

Постукіна Є. Г.,

викладач кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

IMPROVING SPEAKING AND COMMUNICATION SKILLS OF UNIVERSITY STUDENTS

Teaching effective communication skills must be the cornerstone for any university curriculum. A student who can't communicate effectively will not be able to compete in the modern world. Social, economic, political and cultural changes in Ukraine, its integration into the world educational environment, implementation of the EU recommendations as for the competent specialist training are impossible without personal and professional development of a specialist who is able to adapt to multicultural, multilingual environment for the realization of personal and professional needs and to work in a complete harmony with the international community. And in its turn, this is impossible without achieving a high level of foreign language mastering in the process of professional activity. In the government strategic documents such as: the Law of Ukraine «On Higher Education» (2018), the «National Education Development Strategy for the period 2012–2021», the «Project of Concept of Ukraine Education Development during 2015–2025» it is emphasized on training competitive specialists in the economic sphere who are able to speak fluently a foreign language as a means of international communication, to conduct oral and written business negotiations with foreign partners, to fill in the forms of financial documents, to make financial agreements/reports, to discuss financial and economic issues taking into

account current trends of economy development and to improve professional knowledge by means of reading a professional literature in a foreign language.

The globalization of English and a growing demand for good English-speaking skills in the job market in particular have been placing a greater emphasis on the learning of English speaking skills in Ukraine. The universities emphasize developing English skills for professional communication. English is one of the core subjects in universities and it is essential that students receive a good education in this subject. Since writing and speaking are such significant parts of the English language, the teacher is obliged to possess knowledge of how to improve students' proficiency in an efficient way. The question is how to use this knowledge when the teacher is supposed to compose different methods for lessons, evaluate the exercises and give proper feedback to the students.

Communication is an important skill for every modern student to master. With massive online social media usage changing how the world communicates, it's no wonder some struggle to properly communicate their thoughts and feelings and tailor them to the right audience. Advances in digital media, changing career environment and greater competition in colleges and workplaces makes improving student communication skills a must. Cramming tips the night before a job interview won't do the trick if students are trying to make an impression in the collaborative workplaces of the future. When it comes to acquiring indispensable communication skills, there's no time like the present.

How to develop communication or speaking skills? Just like any other skill set, communication is one that needs practice. There are different strategies to enhance students' speaking abilities. 1) one of the most common is to offer group presentations and assignments. Teambuilding exercises can also help students sharpen both oral and written communication skills. Not only does it offer students the chance to work in small groups, thereby reducing some of the pressure, but it also gives them the opportunity to debate their opinions, take turns, and work together towards a common goal. 2) ask open-ended questions. Because they require more than a one- or two-word response, open-ended questions are vital for inspiring discussion and demonstrating that there are multiple ways to perceive and answer a question. You might set a timer for short informal conversations and challenge students to use open-ended questions. For example, you might show students the difference in how much more information they can obtain by asking «What did you like best about the presentation?» rather than simply «Did you like the presentation?» 3) use tasks and activities that foster critical thinking. Another task-based method for improving student communication skills is through

critical thinking exercises. These can be done verbally or through written assignments that give students the chance to answer questions creatively using their own words and expressions. Classroom culture can be established by saying things like, «I listened to what X said, and actually it's made me think differently – I'm starting to change my mind,» or, «I'm not totally sure yet, but I think ... What do you think?»

It is important to teach many communication skills, for example summarizing a discussion. Students need to know what a summary is. They may also need some sentence stems to structure summarizing a discussion («The main points you raised were...» «In summary, we talked about...»). They may also need practice judging when it's useful to summarize a discussion.

One of the common problems faced by teachers is supporting quiet students. For them, increasing the amount of talk in classroom may be hard. A teacher has to invite such students into a discussion, asking them a question. You can also support quieter students by giving them a specific role, such as summarizer of the discussion. Encouraging them to speak in a supportive environment may give some quieter students the confidence they need to find their voice.

To sum it up, making students speak more English in class is not only a matter of «forcing» them to speak. This requires thorough preparation of proper teaching materials. A few tips for teachers in general: 1) reduce your TTT (Teacher Talking Time) in the classroom, by giving simple and clear instructions. Being a teacher of English is different from being a lecturer. 2) Increase STT (Student Talking Time), eliciting students' participation. 3) avoid yes/no questions; ask questions that make students speak in order to make themselves clear. 4) be careful how you correct students. For instance, if you want to point out a mistake to a student, instead of saying «Oh! this is not correct,...» or «You made a mistake,...» etc. you'd better say «Very good try, but you'd better say/do...» or «Nice try/ beginning. Now why don't you...?» 5) When students are having fluency practice (for instance, free conversation), which is totally different from pronunciation or grammar practice, never correct them, unless something really serious happens. Let them talk. Let them feel that they can communicate in despite of their mistakes in pronunciation, grammar etc. Praise them for speaking and show satisfaction. 6) don't forget that participating/speaking is what really matters in this situation, and when a student participates (answering questions, clarifying, helping other in English, arguing etc.) accept that as something good, otherwise you will make your student shy and quiet (lack of participation). 7) for activities such as group discussion/debate, topics must be of students' interest and, the last but not the least, relevant to their field of study and future profession.

Рябова Ю. М.,
канд. пед. наук, старший викладач кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні у світі проходить активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та освітніх платформ у сферу освіти. Це пов'язано з інтерактивними і когнітивними можливостями, які надає Інтернет. Економія фінансових, матеріальних ресурсів в отриманні освіти робить онлайн-освіту або дистанційне навчання актуальним як для студентів, так і для викладачів. Інтернет дозволяє подолати просторово-часові межі, які ускладнюють отримання гідної освіти в провідних університетах України та світу.

Дистанційне навчання передбачає вивчення матеріалу більшою мірою самостійно, за індивідуальним планом, відповідно до особистих можливостей і бажанням студента. Навчання такого типу включає взаємодію викладача і студента, в основному, за допомогою Інтернету. В результаті активного використання мережі Інтернет, як в дистанційній, так і в онлайн-освіті у більшості користувачів і освітніх організацій, які презентують освітні курси і програми, відбувається злиття цих двох форм навчання.

Відмінність онлайн-освіти в тому, що процес навчання більшою мірою передбачає інтерактивний інформаційно-освітній простір за активної участі педагога як організатора і модератора онлайн-взаємодії, процес максимально схожий на традиційне навчання, але аудиторні заняття проходять у віртуальному середовищі та з використанням освітніх платформ.

Дистанційне навчання передбачає застосування змішаного навчання. Змішане навчання – це об'єднання очного і віртуального навчання, класичної форми передачі знань і використання інформаційно-комунікаційних технологій та освітніх платформ.

Розвиток дистанційного навчання став можливим у зв'язку з розробкою і впровадженням різних мультимедійних систем, інтерактивних комп'ютерних програм та освітніх платформ.

Якість дистанційного навчання залежить від якості методичного матеріалу, від форми його викладу та від організації навчального процесу.

Програми, які використовують для організації дистанційного навчання в системі освіти, надають широкі можливості для організації процесу

навчання, такі як доступність методичних матеріалів та моніторинг процесу навчання.

У наш час всі форми навчання, які передбачають отримання освіти за допомогою Інтернету, позначають одним терміном e-learning (електронне навчання) – це навчання за допомогою Інтернету та інформаційних технологій

Вивчаючи освітні можливості всесвітньої павутини і узагальнюючи передовий педагогічний досвід, можна виділити такі варіанти освіти он-лайн: освітні платформи; віртуальні університети; навчальні матеріали у вільному доступі.

Нове поняття «освітня платформа» впевнено увійшло в життя дослідників, викладачів і студентів. Освітня платформа – це обмежений, особистісно-орієнтований Інтернет-ресурс або обмежена інтерактивна мережа, повністю присвячена питанням освіти і розвитку, що неодмінно містить навчальні матеріали та надає їх користувачам. Крім платних освітніх курсів з документальним підтвердженням результатів навчання існують і можливості безкоштовної онлайн-освіти. В цілому освітні платформи досить розповсюджене і розвинене явище. Це проявляється в залученні освітніх платформ з аналоговими інформаційними ресурсами в освітню практику університетів.

Освітні платформи дають можливість реалізувати різні проекти – від державних, організованих найбільшими університетами окремої країни, до невеликого сайту, створеного викладачами і студентами з метою вивчення однієї дисципліни. Ці Інтернет-проекти дозволяють створити віртуальне освітнє середовище установ і роблять його доступним для всіх Інтернет-користувачів. Впровадження в освітню програму елементів e-learning зробить процес навчання більш цікавим та якісним. У студентів з'явиться можливість почути думку щодо актуальних навчальних питань не тільки вітчизняних, а й зарубіжних викладачів та фахівців.

УДК 377.6.047

Стрельчук Я. В.,

канд. пед. наук, доцент кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Одним з найактуальніших питань сьогодення є вирішення проблем, які виникають у економічній, політичній, науково-технічній та освітній

галузях, та вони вимагають від сучасного випускника вищого навчального закладу активного володіння іноземною мовою. Вимоги, що ставляться до випускників медичних вишів, невпинно зростають. Знання іноземної мови сьогодні є одним з показників якості підготовки фахівця, оскільки іншомовна комунікація є безпосереднім кроком на шляху до глобалізації знань студента. Суттєвим фактором є також і те, що володіння іноземною мовою є складовою гуманітаризації медичної освіти і розглядається нами як засіб підготовки всебічно розвиненої, творчо мислячої особистості, висококваліфікованого фахівця, випускника вищого медичного навчального закладу.

Минуле тисячоліття було відзначено появою багатьох нових, результативних і цікавих методів та підходів до методики викладання іноземних мов, а історія самого викладання зазнала значного розвитку та вдосконалення. Загалом її можна описати в розрізі чотирьох тривалих етапів: 1) *традиційний метод*; 2) так званий *прямий метод*; 3) *аудіолінгвальний* та 4) *аудіовізуальний*.

Протягом тривалого часу основною метою викладання іноземних мов залишалось прочитання та переклад літературних творів. Із часом ця мета змінилась, і (з появою комунікативного методу) вивчення мов набуло нового змісту, збагатившись завдяки телевізійному і радіопросторам, Інтернету, супутниковому телебаченню тощо. І тепер ми все ж не відмовляємось від величезного досвіду, накопиченого в методиці викладання іноземної мови та використовуємо все краще, що було створено методистами.

Опанування фахової лексики неможливе без такої форми роботи, як читання автентичних фахово-орієнтованих текстів. У цьому форматі ми розглядаємо і переклад як крок до розуміння предмета своєї майбутньої професії, збагачення знаннями свого фаху. Для більшості медичних спеціальностей на першому етапі вивчення іноземної мови має існувати пріоритет читання загально медичної літератури над практикою усного мовлення. Це пояснюємо необхідністю засвоєння студентом великої кількості термінологічних одиниць за відносно невеликий проміжок часу, тому на цьому етапі студентам пропонуються тексти загальнонаукового характеру та за спеціалізацією вищого навчального закладу. На другому етапі навчання програмою передбачений перехід від вивчення текстів загально медичної спрямованості до текстів вузькоспеціалізованих. Іншими словами, зміст навчання англійської мові на другому етапі (найчастіше, на другому курсі і надалі) формується тезаурус лексики окремих спеціальностей.

Обумовлено це тим, що в неспеціальних ВНЗ вузьку спеціалізацію можна починати тоді, коли дисципліни попереднього циклу вже

сформували у студентів ту мінімальну понятійну базу, без якої початок вузької фахової спеціалізації не є реальним.

Головною особливістю методики навчання іншомовної компетенції студентів медичних спеціальностей є можливість формування у студентів не лише практичних навичок читання оригінальної літератури, а і спілкування у професійній сфері, застосовувати уміння та знання отримані впродовж набуття знань з обраного фаху. Основним засобом навчання в курсі викладання англійської мови в немовному ВНЗ є текст, орієнтований на спеціалізацію студента.

Лінгводидактичним підґрунтям навчання іншомовного спілкування слугують комплекси креативних лексико-граматичних завдань, укладених на основі різних контекстів, які уможливають тренінг різних видів мовленнєвої діяльності. Викладання іноземних мов студентам медичних вишів потребує впровадження новітніх дидактичних і методичних технологій, де акцент робиться на індивідуальну самостійну роботу, як аудиторну, так і позааудиторну.

Створення навчально-інформаційного порталу дає можливість студентам здійснювати самонавчання незалежно від місця їхнього знаходження, у будь-який зручний для них час, а принцип його усвідомлення означає осмислення студентом процесу самостійної роботи та власних дій щодо її організації. У майбутніх лікарів повинні бути сформовані навички до постійного навчання, самовдосконалення через посередництво дистанційних технологій.

Становлення сучасного спеціаліста-медика, що володіє розвинутими вітчизняними та зарубіжними медичними технологіями, значно залежать від того, наскільки оперативно він зможе отримувати необхідну професійно-орієнтовану інформацію не тільки рідною мовою, але й іноземною. У зв'язку з цим виникає проблема навчання студентів медичних вузів іншомовному професійно-орієнтованому читанню з максимальним розумінням інформації спеціального характеру.

УДК 81'243:005,336.2]:004-051

Шмуля Л. В.,

викладач кафедри англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ІНШОМОВНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Професійна компетентність – це здатність фахівця від початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою стандарту

відповідати суспільним вимогам професії завдяки здійсненню ефективної професійної діяльності та показувати належні особистісні якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, уміння, навички, емоції, ґрунтуючись на внутрішній мотивації, ставленнях, моральних та етичних цінностях і досвіді, усвідомлюючи обмеження своїх знань та акумулюючи інші ресурси для їх компенсації. Іншомовна професійна компетентність – це сукупність лексичних знань (загальноживаної іноземної термінології та професіоналізмів – слів і мовленнєвих зворотів, характерних для мови фахівців певної галузі), граматичних (необхідних для правильної побудови речень тощо), соціокультурних (особливості світосприйняття, традиції, звичаї, моральні та естетичні цінності різних народів) і власне конкретно професійних знань, умінь і навичок, необхідних для іншомовного спілкування у різних ситуаціях і сферах, які пов'язані з безпосереднім виконанням виробничих завдань та функціональних обов'язків.

Формування іншомовної професійної компетентності студента має відбуватись поступово шляхом накопичення відповідних знань і навичок визначеного рівня.

Враховуючи структуру мовної підготовки студента, завданням першого етапу є формування мовної компетенції на початковому рівні, що охоплює засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу іноземної мови на основі системно-комунікативного методу для повсякденного спілкування з іншомовними носіями.

Наступний рівень мовної підготовки студента передбачає формування соціокультурної та лінгвокультурної компетенцій. Цей етап передбачає отримання фонових знань, а саме: ознайомлення із країнознавчою інформацією та етнокультурними особливостями країни, мову якої вивчають. При цьому формуються навички розуміння і сприйняття різних аспектів культури, специфіки вербальної і невербальної поведінки носіїв мови, соціальних норм, здобуваються знання про історію, культуру, соціальну систему та інші сфери життя іншомовної країни. Мову, як феномен певної цивілізації, необхідно вивчати у контексті цієї цивілізації.

Відповідно, наступний етап підготовки студента необхідно присвятити формуванню мовної фахової компетенції на поглибленому рівні, тобто оволодінню спеціалізованою лексикою, інтегрованою у контекст фахових ситуацій. Такий підхід передбачає розвиток лінгво-професійного компонента в окремій сфері діяльності. Висококваліфікований спеціаліст повинен бути компетентним фахівцем у своїй галузі як на національному, так і на міжнародному рівні.

Головним завданням опанування іноземною мовою професійного спрямування у закладах вищої освіти сьогодні є не просто навчити

студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності різних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності у професійній сфері, оскільки ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмій до реальних умов їх практичного застосування.

Оскільки іншомовна професійна компетентність реалізується в умовах іншомовного середовища засобами іноземної мови, для її формування у майбутнього фахівця застосовують сучасні методи та засоби оволодіння іноземною мовою, дотичні до професійної орієнтації студента: опрацювання новітньої фахової інформації з електронних іноземних джерел, проведення презентацій іноземною мовою, організація зустрічей зі спеціалістами-представниками іншомовної культури, викладання окремих предметів іноземною мовою.

УДК 378.09:378.147

Літвінчук С. Б.,

канд. пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання,
МНАУ, м. Миколаїв

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ЦІЛЕУТВОРЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Якість професійної підготовки майбутнього спеціаліста в контексті Болонського процесу залежить від чітко спроектованої дидактичної системи, яка включає три основні блоки: цілі навчання, зміст навчання та методику організації навчального процесу. Організація процесу підготовки студентів за умови впровадження системно-діяльнісного підходу може підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх спеціалістів у закладах вищої освіти. Такий підхід пов'язаний із розробкою та вдосконаленням існуючих моделей професійної підготовки майбутніх спеціалістів та кваліфікаційних характеристик, із виявленням причин основних протиріч та розробкою нових технологій навчання.

Методологічними основами цілеутворення виступають соціальні державні замовлення, освітні стандарти, а також результати наукових досліджень потреб в спеціалістах з вищою освітою. Ціль висвітлює необхідність оволодіння навчальним матеріалом, формує свідоме ставлення до навчання, усвідомлення сприйняття змісту, тобто створює мотиваційну основу навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Означена проблема є актуальною у зв'язку з тим, що сформульовані цілі навчання в пояснювальній записці до типових навчальних програм з окремих дисциплін виражені в загальному вигляді і потребують оновлення, уточнення для забезпечення можливості здійснення ефективної професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

В історії педагогіки існує достатньо спроб визначення цілей навчання дисциплінам. Зокрема, Я. А. Коменський вважав, що основою цілеутворення повинен бути процес засвоєння, який у його трактуванні починається зі словесного тлумачення про речі, оскільки самі речі учнями ще не розрізняються.

Проблема цілі та цілеутворення є об'єктом філософських (М. М. Трубников, М. Г. Макаров, А. Л. Чунаєва, Т. М. Козакевич, Б. С. Братусі), а також педагогічних (А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, О. В. Лебедев, Б. Т. Лихачов, Г. М. Прокументова) досліджень, в яких визначаються відношення цілі і цілеутворення, здійснена спроба класифікації цілей, розглянута їх доцільність в історичному, філософському і гносеологічному аспектах та в педагогічній науці.

Відомо, що цілі навчання в пояснювальній записці до типових навчальних програм виражені в загальному вигляді і потребують конкретизації, уточнення і систематизації для забезпечення можливості ефективного управління процесом професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих закладах освіти. Вирішення окреслених вище завдань ефективно за умови створення фундаментальних основ єдиних наукових принципів, із яких можна сформулювати дедуктивний висновок і на його основі побудувати ієрархізовану класифікацію цілей навчання.

Тому доцільним вбачаємо дослідження сучасних підходів до проблеми цілеутворення у процесі професійної підготовки студентів у вищій школі.

Сучасна педагогічна практика передбачає такі форми визначення цілей навчання дисциплінам у вищих навчальних закладах:

1. Через зміст теми чи її питань (наприклад: «вивчити теорему Варіньона», «вивчити методику розрахунку циліндричних прямокутних передач» тощо).

За такого способу цілеутворення виникають питання:

а) чи міститься в приведених цілях конструктивна основа для проектування навчального процесу?

б) чи можна із приведених трактувань спрогнозувати реалізацію цілей навчання?

Очевидно, що ні.

2. Через діяльність викладача (наприклад: «забезпечити студентів системою наукових знань про основні закони, теорії, методи науки», «формувані у студентів систему знань, умінь і навиків для розв'язання практичних завдань» тощо).

Означена постановка цілей зосереджена на власній діяльності викладача. Плануючи свої дії, викладач не має можливості аналізувати їх наслідки, оскільки результати навчання не визначаються у такий спосіб постановки цілей.

3. Через внутрішні процеси і зрушення в навчальній діяльності (наприклад: «формувати вміння самостійного аналізу умови задачі та способів її розв'язування», «розвивати навчально-пізнавальну самостійність студентів у процесі розв'язування задач»).

У зазначених формулюваннях знаходять відображення узагальнені освітні цілі на предметному рівні, а не на рівні окремого заняття чи окремого студента.

4. Через навчальну діяльність студентів (наприклад: «проведення розрахунків на міцність при деформації згину», «розв'язування задач на рівновагу матеріальних об'єктів»).

За такої постановки цілей не враховуються як оцінка результату навчання, так і його наслідки.

Сучасні педагогічні інноваційні підходи передбачають постановку цілей через результати навчання, які відображаються в діях студентів, надійно усвідомлюються, визначаються і перевіряються викладачем чи експертом.

У процесі цілеутворення можна виділити глобальні та локальні цілі, а їх постановка у загальноприйнятій термінології може бути такою:

- діагностичною – це означає, що існують засоби і можливості перевірки досягнення цілі;

- операційною – у формулюванні цілі вказано на засоби її досягнення. Глобальні цілі описують вибір, а локальні – відповідну навчальну діяльність. Глобальна ціль є границею послідовності локальних цілей. Локальна ціль діагностично й операційно виражає норму, і в її визначенні вказано на засоби діагностики її досягнення.

У контексті вищезазначеного доцільно зазначити тлумачення В. П. Беспалько, який вважає, що ціль задана діагностично, якщо відповідні поняття задовільняють таким вимогам:

- визначення і їх ознаки настільки точно описані, що поняття завжди адекватно співвідноситься з його об'єктивним проявом (тобто з тим, що воно означає);

- прояви і фактори, позначені поняттям, мають категорію міри, тобто їх величина піддається прямому або непрямому вимірюванню;

- результати вимірювань можуть бути співвіднесені із відповідною шкалою оцінювання.

Отже, для діагностичної (Д) постановки будь-якої цілі вимагається, щоб вона була точно описана (О), піддавалася вимірюванню (Вм) і щоб існувала шкала її оцінювання (Оц). Звідси отримаємо таку формулу діагностичної цілі:

$$Д = О + Вм + Оц.$$

Неможливість виконати хоча б одну операцію із формули діагностичності робить ціль недіагностичною.

Важливо підкреслити слушну думку про те, що ціль у педагогічній системі повинна бути поставлена діагностично, тобто настільки точно і визначено, щоб можна було однозначно робити висновки про ступінь її реалізації і побудувати цілком визначений дидактичний процес, що гарантує її досягнення за вказаний час .

Глобальні цілі – важливі орієнтири педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах. Наприклад, така ціль, як «Формувати у студентів технічний стиль мислення», є типовим зразком глобальних цілей (ідеалів) – вона недіагностична й неопераційна.

Для сформульованої вище глобальної цілі приведемо приклади локальних цілей:

- навчити студентів прийомам пізнавальної діяльності у процесі проведення конструкторських розрахунків деталей машин, а також методиці технічних розрахунків спроектованих механізмів;
- розвивати вміння правильно підбирати та замінювати підшипники кочення у випадку виходу їх з ладу в тому чи іншому механізмі;
- формувати систему технічних понять для визначення реакцій опор підшипників кочення.

Усі вказані цілі є діагностичними й операційними, а в комплексі сприяють формуванню у студентів технічного стилю мислення, що свідчить про те, що глобальна ціль є границею послідовності локальних цілей.

Модернізація освітнього простору відповідно до вимог Болонського процесу передбачає розробку такої системи цілей навчання, яка, враховуючи передовий педагогічний досвід навчання у вищих навчальних закладах, досягнення педагогічних наук, визначається потребами суспільства в умовах ринкових відносин і представляє собою максимальне відображення цих потреб.

На основі вищезазначеного можна дійти висновку, що проєктування цілей навчання дисциплінам – формування у студентів системи вмінь із розв’язування будь-яких задач, зокрема, типових, пізнавальних, творчих, професійно важливих, інтелектуальних тощо.

**ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції у перекладі та стилістиці
з німецької мови**

УДК 811,112, 2'25'38(043,2)

Білоруссова Є. В.,
студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА
ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТ ПЕРЕКЛАДУ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е. М. РЕМАРКА
«IM WESTEN NICHTS NEUES»)**

Сьогоднішнє перекладознавство дає визначення сутнісному поняттю перекладу як результату перекладацької діяльності внаслідок того, що перекладач діє як фахівець, що має лінгвістичні знання, та як людина, яка має свій світогляд, переконання, емоції тощо. Таким чином, за твердженням перекладознавців, перекладач неминує змінює текст у процесі перекладу, більш того, він його «руйнує». «Перекладач як необхідний учасник філософсько-психологічного процесу сприйняття оригіналу як об'єкта довкілля обов'язково повинен бути присутнім у тексті перекладу. І це (тобто перекладач як суб'єкт сприйняття) є перша складова частина індивідуального стилю перекладача, в межах якої перекладач виступає як особистість з різноманітними іпостасями (ликами): як етнографічна, історична, соціальна, етнічна та ін. істота».

Відтак ми розглядаємо переклад як такий ланцюжок: об'єкт (оригінал) – суб'єкт (перекладач) – результат (копія, що вийшла в результаті особистісного сприйняття).

Нами виявлено ряд перекладів українською, російською та англійською мовами. Переклад українською мовою Ж. Бургардт 1930 р. з самого початку справляє враження старанного дослівного перекладу: «Wir **liegen** neun Kilometer hinter der Front. Gestern wurden wir abgelöst; jetzt haben wir **den Magen voll** weißer Bohnen mit Rindfleisch und sind satt und zufrieden. Sogar für abends hat jeder noch ein Kochgeschirr voll fassen können; dazu gibt es außerdem doppelte Wurst- und Brotportionen – **das schafft**. So ein Fall ist schon lange nicht mehr dagewesen: **der Küchenbulle mit seinem roten Tomatenkopf** bietet das Essen **direkt** an jedem, der vorbeikommt, winkt er mit seinem Löffel zu und füllt ihm einen

kräftigen Schlag ein. Er ist ganz verzweifelt, weil er nicht weiß, wie er seine **Gulaschkanone leerkriegen** soll. ...» « Ми **засіли** на віддалі 9 кілометрів від фронту. Вчора нас заступили; тепер **наші шлунки напхані** білою квасолею з м'ясом; ми не голодні й задоволені. Навіть на вечір кожен міг набрати собі повного казанка; та ще й дають повну порцію ковбаси та хліба, це вже **підсилок**. Такого випадку давно вже не було. **Кухар-бульдог зі своєю помідорячою головою впрост** запрохує їсти; на кожного, хто проходить він киває ложкою і насипає добру порцію. Він у розпачі, бо не знає як спорожнити свою **пушку з гуляшем**». Досить дослівно описано зовнішність кухаря як «кухар-бульдог» з «помідорячою головою», а польова кухня буквально стає «пушкою з гуляшем», що для українського читача є не зовсім зрозумілим, оскільки характерною їжею солдата є каша. Вираз «das schafft», який розуміється як «цього досить», трансформовано перекладачем у «підсилок», що також передає сутність ситуації.

Російські переклади цього початкового фрагменту також заслуговують на увагу. Зокрема Ю. Афонькин у своєму перекладі 1998 р. подає такий переклад: «Мы **стоим** в девяти километрах от передовой. Вчера нас сменили; сейчас **наши желудки набиты** фасолью с мясом, и все мы ходим **сытые и довольные**. Даже на ужин каждому досталось по полному котелку; сверх того мы получаем двойную **порцию** хлеба и колбасы, – **словом, живем неплохо**. Такого с нами давненько уже не случалось: **наш кухонный бог со своей багровой, как помидор, лысиной** сам предлагает нам поестъ еще; он машет черпаком, зазывая проходящих, и отваливает им здоровенные порции. Он все никак не опорожнит свой **«пишемет»**, и это приводит его в отчаяние. Вочевидь вираз «das schafft» перекладач перефразував на більш вживану в російській мові фразу, яка передає умови життя простої людини. Образ кухаря описано дещо іронічно і використано образ «бога», який має червону лисину.

Польова кухня тут також взята в лапки і виглядає як новоутворення з елементами їжі та кулемету, що власне дозволяє читачеві скласти уяву про описану ситуацію.

Переклад англійською 1929 р. Артура Веслі Уїна є найпопулярнішим, проте питання його точності і відповідності залишається спірним: «We are **at rest five miles** behind the front. Yesterday we were relieved, and now **our bellies are full** of beef and haricot beans. We are **satisfied and at peace**. Each man has another mess-tin full for the evening; and, what is more, there is a double ration of sausage and bread. **That puts a man in fine trim**. We have not had such luck as this for a long time. The cook with his **carrot head** is begging us to eat; he beckons with his ladle

to every one that passes, and spoons him out a great dollop. **He does not see how he can empty his stew-pot in time for coffee.** У цьому варіанті перекладу очевидними є зміни авторських складних речень на прості, короткі у мові перекладу. Звичайно ж для англомовного читача більш зрозумілими є одиниці виміру милі, аніж кілометри. Крім того, останнє речення з нашого прикладу англійською також адекватно сприймається англомовним читачем, оскільки «**empty ... in time for coffee**» передає ситуацію з гумором, яка, можливо, компенсує фразу стосовно стурбованості кухаря. Сам же кухар має «морквяну голову», а його польова кухня виглядає як «горщик з тушкованим м'ясом».

Також авторську думку про розташування війська змінено на «*are at rest*», що швидше можна зрозуміти як «бути на відпочинку» або «бути в спокої, нерухожим», хоча навряд чи Е. М. Ремарк мав на увазі саме це або іронізував щодо цього приводу, «*liegen*» означає бути розташованим. Та як у інших перекладачів зустрічаємо перефразування і концептуальний переклад речення «**That puts a man in fine trim**» як «це приводить чоловіка в хорошу форму».

Таким чином, на прикладі початкового фрагмента твору ми розглянули 3 перекладацькі спроби трьома мовами, кожна з яких має свої втрати і вдалі знахідки. Це підтверджує думку провідних сучасних перекладознавців, що особистість перекладача накладає значний відбиток на кінцевий результат перекладу художнього твору, вводить читача в зрозумілу атмосферу, дозволяє йому сприймати твір рідною мовою, проте і певною мірою змінює оригінал в ментальності читача.

УДК 378.016.147.091.33:811.112.2

Ворона Т. О.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ САЙТУ DEUTSCHE WELLE

Розвиток новітніх технологій вплинув на всі сфери людського життя. Сфера освіти – це не виняток. Тепер студенти часто отримують домашні завдання на електронну пошту або у соціальних мережах. Життя сучасної молоді тісно пов'язане з технологіями. Все частіше замість особистих зустрічей студенти діляться враженнями та новинами

у соціальних мережах. Щохвилини вони отримують інформацію: повідомлення, коментарі до фотографій та інші сповіщення. Таке активне застосування смартфонів та їх функціонал зумовлюють впровадження використання смартфонів в освітньому процесі, а саме у вивченні іноземних мов.

Для опанування будь-якої мови є надзвичайно важливими розширення словникового запасу. Завдяки всесвітній мережі ми маємо доступ до багатьох мобільних додатків, комп'ютерних програм та вебсайтів. Вони допомагають зробити процес навчання сучасним, ефективним та різностороннім. Саме тому стаття присвячена електронному ресурсу *Deutsche Welle* та способам його застосування для розширення словникового запасу студентів.

На сайті розміщена актуальна інформація для людей, які вивчають німецьку мову. Крім того, навчальний матеріал розподілений за рівнями складності: від найлегшого A1 до найскладніших C1. Пропонуємо детально розглянути завдання для різних рівнів.

Для початківців на сайті розміщена теленовела. Такі відео не тільки допомагають розширити словниковий запас студента, а й сприяють застосуванню нових лексем. Після перегляду кожної серії студентам пропонують виконати додаткові онлайн-вправи. І тому одразу після виконання завдань кожен може оцінити свої результати. Завдяки мультимедійним матеріалами студенти практикують аудіювання та засвоюють вимову носіїв німецької мови.

Для студентів, які володіють середнім рівнем мови, на сайті розміщені тексти різної тематики у рубриках «*Das sagt man so*», «*Wort der Woche*», «*Top-Thema*», «*Video-Thema*». Таким чином, студенти можуть самостійно прочитати текст, перекласти його та виконати завдання. Більшість текстів також доступні в аудіоформаті.

Рубрика «*Alltagsdeutsch*» та «*Langsam gesprochene Nachrichten*» буде цікавою для студентів, які освоюють рівень B2 та C1. За допомогою вищезазначеної рубрики студенти мають змогу отримувати актуальну інформацію про події у Німеччині та світі, а також удосконалювати свої знання німецької мови. Великою перевагою є різноманіття тематик текстів та формат текст і аудіо.

Отже, слід зробити висновок, що сайт *Deutsche Welle* є невичерпним джерелом актуальної інформації для кожного студента з різним рівнем знань мови: від початківця до фахівця.

ГОЛОВНІ ПРОТИРІЧЧЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕКЛАДУ

Свого часу англійський теоретик перекладу Теодор Сейворі у книжці «Мистецтво перекладу» виклав шість протиставлень – протилежних вимог до перекладу. Протягом кількох минулих десятиліть до них не раз зверталися і практики, і теоретики.

Перша пара протилежних вимог звучить так:

- переклад має передавати слова першотвору;
- переклад має передавати думки першотвору.

Одразу здається, ніби ці дві вимоги не мають між собою нічого спільного. Але це не так. Ясно, що друга думка має у практиці перекладу якнайширше застосування. Але це зовсім не означає, що першу можна відкинути. Наприклад, власні назви – це слова, які не є носіями думки, вони є мовними етикетками, які не дають нам переплутати одне місто чи одну людину з іншим містом чи людиною, тому ця лексика має бути перенесеною з тексту в переклад без будь-яких змін.

Ще один приклад стосується перекладу священних текстів. Слова, сказані Богом у Біблії, не підлягають переказові «своїми словами». Перекладач повинен дбайливо перенести висловлювання Бога у свій текст.

Друга пара вимог має такий вигляд:

- переклад має читатися як оригінал;
- переклад має читатися як переклад.

Якщо йдеться про природність звучання мови перекладу, про використання тих самих типів речень чи засобів милозвучності, які вживають автори, що пишуть мовою перекладу, то орієнтація на першу вимогу не викликає сумнівів. Та коли у тексті твору є такі елементи, як імена, прізвища, прізвиська, географічні й топографічні назви, реалії іноземного побуту, вони мають читатися як переклад, фіксуєючи певну дистанцію між читачем перекладу й іншомовним першотвором.

Третя пара протиставлень виглядає так:

- переклад має відтворювати стиль оригіналу;
- переклад має відтворювати стиль перекладача.

Щодо цих протиставлень можна сказати: бажано, щоб переклад відтворював стиль оригіналу, але так чи інакше крізь нього пробиватиметься й стиль перекладача, бо ніхто не може зректися своєї особистості. Саме тому дуже важливо, щоб перекладач добирав до своєї роботи твори, написані близьким йому стилем: у такому випадку не виникатиме конфлікт між стилем автора першотвору і стилем перекладача.

Ось четверта пара протиставлень:

- переклад має читатися як твір, сучасний оригіналові;
- переклад має читатися як твір, сучасний перекладачеві.

Відповідь на сформульовані вимоги може бути така: все залежить від епохи, коли було створено оригінал. Якщо на робочий стіл перекладача ліг англійський чи французький реалістичний роман XIX ст., він має право тактовно використовувати у своєму перекладі мову української прози XIX ст. Коли ж ідеться про Гомерову «Одіссею», то перша пропозиція виявить свою цілковиту абсурдність: в епоху Гомера української мови ще не існувало, як і інших мов нинішньої Європи.

Що ж стосується другої пропозиції, то вона цілком реальна, але перекладач повинен уникати слів, що ведуть до «осучаснення» дійсності, змальованої у першотворі.

Наступна пара протиставлень:

- переклад може мати додатки й пропуски;
- переклад не повинен мати додатків і пропусків.

Так само, як і в попередньому випадку, категорично однозначна відповідь тут неможлива. Питання про додатки виникає тоді, коли йдеться про щось незрозуміле в тексті. Ось, наприклад, одна з епіграм Вольтера в перекладі Миколи Терещенка:

Серед трави, край ручая,
Фрерона вжалила змія.
Та не Фрерону смерть настала, –
Змія негадано сконала.

Ключем до розуміння цієї епіграми виявляється додана до неї примітка перекладача, де сказано, що Елі Фрерон – «реакційний критик, який виступав проти просвітителів-енциклопедистів». Іноді, здебільшого коли дозволяє характер прозового тексту, можна «вмонтувати» коротке пояснення навіть у текст перекладу.

Пропуски в перекладі можуть приховувати перекладачеве нерозуміння тих чи інших місць у тексті першотвору. Інша причина пропусків – прагнення адаптувати текст, полегшити його сприймання читачеві.

Нарешті, останні два протиставлення:

- поезію слід перекладати прозою;
- поезію слід перекладати у віршованій формі.

Прихильники максимальної точності в перекладі обґрунтовують потребу відтворення поезії прозою тим, що ритміка поетичного твору, його рими, алітерації, асонанси дуже ускладнюють процес перекладу, отож неминуче доводиться жертвувати певними елементами змісту. Але при цьому забувають, що коли б автор поетичного оригіналу вважав ритміку, риму й т. ін. чимось другорядним, то він сам би написав свій твір прозою. Тому переклад віршів прозою слід кваліфікувати як акт грубого втручання перекладача у текст першотвору, внаслідок якого руйнується у перекладі єдність його змісту й форми. Безперечно, поетичний твір треба перекладати віршами, і не просто віршами, а формально ідентичними віршам оригіналу. Тоді Данте зазвучить терцинами, Петрарка – сонетами, а Тассо – октавами.

Отже, процес перекладу – це, перш за все, глибокий лінгвістичний та контекстуальний аналіз тексту оригіналу, створення його грубого парафразу з подальшою обробкою у вигляді перекладацьких трансформаций, щоб досягти ступеня імітації, тобто рівня емоційного впливу оригіналу на його читача, і вихід на кінцеву стадію процесу – ступінь справжнього перекладу.

УДК 811.112.2'255.4'373.611(043.2)

Гузель С. С.,

студент 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЛІВ-РЕАЛІЙ У РОМАНІ МІХАЕЛЯ ЕНДЕ «НЕСКІНЧЕННА ІСТОРІЯ» В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Із самого початку свого існування художня література як вид мистецтва відкриває величезні можливості для розвитку мови. Мова, у свою чергу, впливає на подальший розвиток культури та суспільства в цілому. Разом з цим кожне нове слово, кожен новий вираз несуть в собі чіткий сенс та логічний задум. І саме тому лінгвісти та перекладачі мають справу з багатьма питаннями, які потребують неординарних вирішень.

Однією з таких проблем є систематизація та відтворення мовних лексичних одиниць, які не мають еквівалентів у перекладі іншою

мовою. Серед усіх видів безеквівалентної лексики перше місце за вживаністю посідають «слова-реалії». Вважається, що «слова-реалії» можуть бути одночасно і власними назвами, адже не існує чітких меж розподілу цих слів. У мові ці лексеми називають існуючі або вигадані предмети, явища або імена, які є у лише у вигаданому світі або у певній обмеженій місцевості.

Згідно з визначенням швейцарського лінгвіста Вернера Коллера, реалії – це «слова та словосполучення, які називають політичні, соціальні, культурні та географічні явища і предмети, які є специфічними для кожного окремого народу». Слова-реалії вирізняються за сферами використання, формою лексичних, морфологічних та фонетичних особливостей, а тому впливає потреба у класифікації їх видів.

Теоретик перекладу та зіставної лінгвістики В. С. Виноградов поділяє слова-реалії за змістом на такі групи:

1) ті, що позначають побутові предмети: житло, майно; одяг; їжа, види праці та заняття;

2) ті, що позначають етнографічні реалії (міфологія та культури): релігійні і соціальні комуні та їх представники; божества, істоти;

3) ті, що позначають історичні явища та реальний державний устрій: політичні партії, інститути, громадські посади, торгові заклади;

4) ті, що позначають світ природи: флора і фауна;

5) ті, що позначають окремі одиничні об'єкти: антропоніми, топоніми, власні імена літературних героїв, назви компаній, тощо;

6) ті, що позначають мовні алюзії: натяк на фразеологізм, крилату фразу чи вираз.

За аналогічним принципом систематизації реалій, як засобу передачі культурних особливостей, слід класифікувати і квазіреалії (лексичні одиниці, призначені для опису явищ та об'єктів жанру казки або фентезі). Казковий світ у художній літературі зазвичай складається із вигаданих подій, місць та героїв, які мають не лише унікальні власні назви, а й в цілому відображають авторську картину світу, спрямовану на проєкцію певних образів та ідей. Наприклад, власні імена слугують для опису та ідентифікації персонажа, його належності до певної культури чи раси (троль, фея, ельф).

Переклад таких власних імен викликає ще більше труднощів, адже ці реалії можуть мати стилістичне забарвлення і функції, які притаманні лише мові оригіналу і не можуть бути належно відтворені у перекладі без втрати основного змісту. Саме тому під час відтворення реалій роману Міхаеля Енде «Нескінченна історія» українською мовою перекладач зіштовхнувся з безліччю лінгвістичних труднощів.

Автор використовує у творі такі провокативні методи словотворення, як фонетичний символізм (імена істот: *Ückück, Pjörnrachzarck, Wüschwusul*), складення семантично несумісних слів (*Mondenkind, Käferreiter*) та лексем-парономазів (схожих за звучанням та морфемним складом: *Ur-Unke Umpf – der Sumpf; Ygramul – der Gram*) тощо. Особливе місце крім характернів посідають також міфоніми. Один із прикладів – кентавр *Cairon (Цайрон)* – натяк на героя грецької міфології кентавра Хірона.

Найбільш уживаним методом відтворення реалій українською мовою виявився метод «калькування»: «*Vier Viertel Troll – Троль Чотири Четві*»; «*Der Dreibeiner – Триног*»; «*Der Silbergreis – Срібний Старець*». Другий за кількістю тип перекладу – «Транскрипція та транслітерація», третій – «Перекладацькі неологізми на основі калькування»: «*Die Bienenelfen – Бджолоельфи*»; «*Der Feuergeist – Вознедух*»; «*Die Silberberge – Срібногір'я*».

Таким чином, можна зробити висновок, що у романі Міхаеля Енде присутня унікальна атмосфера та метафоричність. Різнопланові образи завжди дають вільний простір для уяви та візуалізації прочитаного. Тим не менш адекватний переклад цього твору залишається можливим. Ця можливість заснована на єдності досвіду та мислення перекладача, а також наявності семантичних і мовних універсалій.

УДК 811.112,2'255.4:821.112.2](043.2)

Гуменій В. В.,

в. о. викладача кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ МОДАЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ РОМАНІВ

Глибинні моделі перекладу відображають найсуттєвіші властивості об'єкта моделювання, формуються на основі його складових. Однак елементи літературного твору по-різному визначаються представниками певних напрямів літературознавства. Дослідник М. Вартофський визначає модель як спосіб абстрактного представлення певного об'єкта. Він зауважує, що модель містить тільки деякі властивості модельованого об'єкта: «Розгляд чогось як моделі Х означає передбачення, що це є

певний спосіб представлення X, який забезпечує певне наближення до фактичної ситуації. Це означає визнання можливості альтернативних способів представлення X для інших цілей». Тобто в моделі фіксуються ті риси об'єкта моделювання, які відповідають потребам, цілям дослідника.

На сьогоднішній день найбільш обґрунтованою перекладацькою стратегією щодо збереження художньої модальності вважається стратегія максимального відтворення комунікативної та естетико-креативної функцій тексту, яку впровадив дослідник Н. Фененко: «Робота перекладача художнього тексту вимагає збереження насамперед імпресивної, "формально-естетичної" еквівалентності».

Враховуючи те, що художня модальність осмислюється як вираження творчої індивідуальності, яка втілюється в мінливих типах дискурсу, у визначенні нарративної моделі доцільно поєднати специфіку розгортання дії та нарративні стратегії, що забезпечують представлення кожного наступного етапу події. Як зазначає О. Трубіна, «нарратив визначається із трьох точок зору: з точки зору процесу, який здійснює оповідач; з точки зору подій, про які йдеться; та із синтетичної точки зору, що поєднує першу й другу. Наратологи визнають, що неможливо визнати тільки історію, на противагу дискурсові, конститутивною рисою нарративу».

Модальність як образ зображуваного входить до сфери зацікавлень літературної семіотики, оскільки остання досліджує літературу як вторинну моделюючу систему, в основі якої – природна мова (первинна моделююча система). Літературний твір з точки зору літературної семіотики аналізується як система іконічних знаків (образів), що створюють модель можливого світу. Своєрідною нарративною моделлю-образом можна вважати трансформацію відомого, що передбачає асоціювання з іншим літературним твором.

Отже, для повної ідіостильової картини на рівні синтаксису в художньому творі належить обов'язково брати до уваги проблему автора як суб'єкта текстотворення та нарративних стратегій. Відділяючи автора-наратора від автора біографічного (реальної людини) відомий літературознавець Б. О. Корман впровадив концепцію системно-суб'єктного методу, згідно з якою «свідомість суб'єкта – це свідомість автора, виражена в тексті». Виділяють суб'єкта мови й суб'єкта мислення. У літературному тексті є певним чином модельований світ, який можна аналізувати з позицій розгортання дії або ж його знакової природи чи як феноменальне утворення (залежно від специфіки тексту).

Демельханова А. А.,
студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Останніми роками у лінгвістиці спостерігається стрімке зростання інтересу до художніх текстів медичного спрямування, що призводить до необхідності дослідження їх способів перекладу у світлі постійного розвитку термінології. Сучасний професійний переклад тексту медичного спрямування – один із найскладніших у практиці перекладу, а переклад спеціальної термінології є нагальним, адже термінологія, що функціонує в медичних колах, регулярно поповнюється новими назвами і визначеннями. Такий процес відбувається завдяки значній науковій роботі, яка проводиться у світових масштабах, новим відкриттям і досягненням в усіх сферах медицини.

Серед досліджень, присвячених питанням медичної термінології, значне місце належить визначенню способів її творення, що розглядалися такими вченими, як: А. В. Боцман, О. Б. Петрова; становленню специфіки функціонування іншомовних медичних термінів: W. Labov; висвітленню проблем їх етимології – С. В. Вострова. Дослідженням різних аспектів окремих терміносистем присвячені праці багатьох вчених, зокрема: Л. Ю. Зубової, Т. Р. Кияка, Д. В. Самойлова, С. Galinski та інших.

У кожній мові функціонує декілька тисяч медичних термінів, які постійно оновлюються та поповнюються новими найменуваннями, наприклад, з галузі методів дослідження та діагностики захворювань. Медична термінологія взагалі поділяється на низку більш вузьких відгалужень, серед яких виокремлюють підсистеми термінів настільки вузьких, що для адекватного перекладу необхідно або мати відповідні знання, або залучати до роботи фахівців медичної галузі. До проблем перекладу текстів медичного спрямування відносяться декілька факторів, таких як: – значна кількість синонімів; – широке використання аббревіатур та скорочень; – медичний вокабуляр, що постійно поповнюється та розширюється; – «хибні друзі перекладача».

Перед перекладачем ставляться такі завдання:

1. Дати визначення поняття «термін» та дослідити особливості його функціонування у сучасній лінгвістиці.

2. Обрати і дослідити приклади перекладацьких трансформацій на матеріалі медичних текстів.

3. Виявити трансформації, типові саме для медичних текстів.

Об'єктом у процесі перекладу виступають матеріали оригінальних художніх текстів медичного спрямування та їх перекладів українською мовою.

Предметом – особливості перекладу медичних термінів з німецької мови українською. Сучасна медична термінологія – це макротерміно-система, план змісту якої різноманітний: морфологічні утворення і процеси, характерні для організму людини в нормі та при патологіях на різних стадіях їх розвитку; хвороби і патологічні стани людини; форми їх перебігу й ознаки, збудники і переносники хвороб; оперативні доступи і хірургічні операції; організаційні форми надання лікувально-профілактичної допомоги населенню, прилади, інструменти та інші технічні засоби тощо.

У межах макротерміносистеми провідна роль належить таким підсистемам, як: 1) анатомічна й гістологічна номенклатура; 2) комплекс патолого-анатомічної, патолого-фізіологічної та клінічної терміносистеми; 3) фармацевтична термінологія. Так, медична термінологія – це система, яка об'єднує терміни фармацевтичних та біологічних дисциплін, де їх значна кількість є іншомовного походження (переважно грецького і латинського). У статті під медичною термінологією розуміється сукупність термінів, співвіднесених з фаховою галуззю медицини і пов'язаних між собою на лексико-граматичному й словотвірному рівні. Для перекладу медичних текстів типовими є лексичні, пов'язані з особливостями функціонування, терміни та емоційно забарвленої лексики, та граматичні, пов'язані з особливостями граматичної будови англійської та української мов із відмінностями функціонування певних граматичних конструкцій у наукових текстах, трансформації.

Таким чином, через розбіжності у синтаксичних, граматичних та морфологічних побудовах в німецькій та українській мовах під час перекладу термінів медичної галузі широко використовуються лексичні та граматичні трансформації, серед яких виділяють генералізацію, конкретизацію, прийом лексичних додавань, перестановку членів речення, членування речення та заміну частин мови.

Перспективними у подальшому видається комплексне дослідження перекладацьких трансформацій у процесі перекладу текстів окремих макросистем медичної термінології.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КІНОСЕРІАЛІВ

Останнє десятиліття серіали стали справжнім феноменом, зокрема феноменом масової культури. Принаймні декілька серіалів виходять кожного місяця, а отже потреба у швидкому та якісному перекладі зростає.

За загальним визначенням, наданим Вільною енциклопедією «Вікіпедією», серіал – це художній або документальний твір, що складається з багатьох серій і призначений для демонстрації на телебаченні.

Серіал – це один із різновидів кіно, за єдиним винятком, у них невідома заздалегідь кінцівка. Саме тому до перекладу кіносеріалів необхідно відноситись як до кіноперекладу.

Кінопереклад – це особливий вид перекладу, який, у свою чергу, поділяється на окремі види.

За В. Є. Горшковою, підхід до кіноперекладу залежить від обраної техніки перекладу. Таким чином, виокремлюють:

1. Дублювання.
2. Переклад із субтитрами.

Дублювання

За Г. Андерманом та Х. Діас-Сінтазом, дублювання – повна заміна аудіодоріжки новою, мовою перекладу, коли не чути мову оригіналу. Дублювання з'явилося в кінці 20-х рр. ХХ століття і набуло своїх специфічних рис до 1934–1935 років. Це більш складна і дорога процедура, ніж будь-які інші види перекладу в кіно.

Особливість дублювання як виду перекладу полягає в необхідності підготовки адекватного тексту мовою перекладу, що забезпечує досягнення синхронізму складової артикуляції акторів з відеорядом за одночасного дотримання темпу мови і тривалості окремих реплік.

У випадку дублювання фільмів робота перекладача практично не оцінюється сама по собі, про неї судять за роботою акторів, що озвучують фільм, а також фахівців, що відповідають за забезпечення синхронізму і остаточний монтаж.

Переклад із субтитрами

За визначенням літературознавчої енциклопедії, субтитр – це текстова версія, що супроводжує аудіовізуальну продукцію і переважно має вигляд написів у нижній частині теле- чи кіноекрану.

У найбільш загальному вигляді різниця між перекладом з субтитрами і дублюванням полягає в тому, що перший є письмовий переклад усного тексту, а другий – усний переклад усного тексту. Оскільки текст не вимовляється, а відтворюється у вигляді субтитрів, ця додаткова умовність змінює завдання перекладу і вимоги до нього, тобто диктує свою специфіку.

Переклад з субтитрами, що відноситься Г. Готлібом до різновиду синхронного перекладу, пов'язаний з оригіналом як в часі, так і в просторі, і відрізняється від інших видів перекладу додатковим характером письмового тексту відносно усної мови, що й обумовлює його діасеміотичний характер.

Отже, найбільш поширені такі види перекладу, як дублювання та переклад з субтитрами, переклад і специфічність яких вимагає відповідного підходу до їх аналізу та здійснення. Розширюються технічні можливості сучасного кінематографу, що сприяють розробці нових видів перекладу, орієнтованих на специфічні категорії глядачів і вимагають застосування відповідної апаратури.

УДК 372.881.1

Корягіна А. Ю.,
канд. філол. наук, старший викладач кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКЛАДАННЯ В ZOOM І SKYPE

Починаючи викладання онлайн, перед викладачами постає питання засобів та інструментів, які найбільше підходять для реалізації інтернет-навчання. Завдяки десяткам опцій для відеодзвінків та дошок в Інтернеті, можна легко заплутатися у тому, що саме використовувати.

Для тих, хто тільки починає навчання в Інтернеті, швидше за все, безкоштовний варіант є найбільш привабливим. На сьогодні найчастіше використовуються такі платформи для відеодзвінків, як Skype і Zoom. Ця стаття описує деякі плюси і мінуси обох цих служб відеодзвінків.

Zoom і Skype мають дуже подібні функціональні можливості, а саме:

- HD відео та аудіо;
- можливості спільного використання екрану;

- командний/груповий чат;
- запис дзвінків;
- транскрипція відеодзвінка;
- можливість приєднуватися до дзвінків та ін.

Однак існують також деякі ключові відмінності між цими двома платформами. По-перше, масштабованість. Однією з відмінностей є здатність проводити великі відеодзвінки. Skype дозволяє одночасно працювати з групою до 50 учасників. Кожен із цих учасників може долучитися до відеодзвінка (практичне заняття чи лекція), і викладач може стежити за усіма студентами. Програмне забезпечення Zoom здатне прийняти до 1000 людей, включаючи до 49 учасників відеодзвінків. І якщо лекція проводиться для аудиторії понад 50 людей, то краще скористатись Zoom.

По-друге, конфіденційність. Раніше було багато зауважень щодо конфіденційності в Zoom. Люди повідомляли про проблеми, коли непрошені гості приєднуються до виклику. Щоб розв'язати цю проблему, Zoom увімкнув функцію приймальної кімнати, яка дозволяє користувачам відстежувати, хто входить у їхній відеодзвінок. Але адміністраторам може бути нудно контролювати, хто знаходиться у залі очікування, особливо людей, які запізнюються.

Інші плюси і мінуси як для Skype, так і для Zoom описані далі.

Переваги Zoom:

- послуга безкоштовна;
- просте інтуїтивно зрозуміле програмне забезпечення, яке дуже легко розпочати використовувати;
- сумісний з усіма операційними системами, включаючи мобільні;
- дає адміністраторам можливість контролювати наради, такі як вимкнення/ввімкнення звуку користувачів, і контроль за тим, кого пускають у дзвінок, за допомогою функції «зал очікування».

Недоліком Zoom є те, що безкоштовна версія може приймати лише 40-хвилинні дзвінки одночасно зі 100 учасниками.

Мінусом Skype є невисока якість дзвінків, проте існує і безліч переваг:

- безкоштовний і дуже простий у використанні;
- багато людей вже знайомі з цим програмним забезпеченням;
- сумісний з великою кількістю операційних систем, як настільних, так і мобільних;
- пропонує послугу обміну миттєвими повідомленнями, зберігає повідомлення та файли до 30 днів;
- має чудовий посібник користувача, який відповідає на безліч різних питань;

- інтегрований переклад мови в режимі реального часу;
- безкоштовна версія пропонує до 100 годин відеодзвінків на місяць;
- можливість отримати доступ до дзвінків прямо з браузера, не завантажуючи будь-яке програмне забезпечення.

Важко по-справжньому оцінити, чи є Skype або Zoom кращим варіантом для онлайн-занять. Швидше за все, вибір в основному буде заснований на вимогах самого викладача.

УДК 811,112,2'255,4'373 (043,2)

Маркович О. А.,
студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ КОЛЬОРУ У ТВОРЧОСТІ ПАУЛЯ ЦЕЛАНА ТА СПОСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Необхідність аналізу кольоративів у творах зумовлено закодованістю лексичних одиниць відображення кольору, крім того колір несе у собі функцію виокремлення сенсу. Будь-який текст, не важливо, поетичний або прозовий вирізняється накопиченням символіки та чітким вибором кольорової гами автором твору.

Німецькомовний поет Пауль Целан став одним із найбільш досліджуваних поетів ХХ століття: критики, бібліографи, перекладачі та власне читачі захоплювались як непересічною постаттю поета, так і його унікальними творами. Особлива форма, зміст, стилістика та характер поезії ставали об'єктом досліджень багатьох зарубіжних та українських науковців. Однак лексико-семантичний аспект аналізу епітетів на позначення кольору у поезії Пауля Целана досліджено недостатньо.

Завдяки плідній праці Петра Рихла, Василя Стуса та Сергія Жадана ми маємо на сьогодні велику кількість перекладів текстів Пауля Целана українською мовою.

У повсякденному житті і в професійній діяльності палітра кольорів, її відтінки та поєднання часто використовуються як коди і символи, навіть замінюючи собою предмети, поняття, почуття. Інколи за допомогою гами кольорів створюється окрема система символів. На нашу думку, саме це стає підставою для подальшого дослідження цього

явища. Інтелектуальний читач неодмінно зверне увагу на непересічність зображень кольору у творі, захоче знайти і встановити для себе ті чи інші значення використання цього кольору-символу.

Іноді творець прозового чи ліричного твору навмисне навіює нам певну атмосферу або допомагає зрозуміти внутрішній стан героя через використання епітетів кольору, саме у такий спосіб автор або авторка намагаються донести прихований сенс до своєї читацької аудиторії. Однак, варто зазначити, що досліджувана нами лірика є прикладом такого напрямку, як герметизм, що не має на меті стати до кінця, а іноді і частково зрозумілим навіть вузькому колу читачів.

Вивчення кольоролексики різних мов є одним із найдосліджуваних аспектів у контексті художньої літератури, адже саме кольороназви посідають значне місце у лексичному складі мов і використовуються в літературі.

«Етнічна» колоризація образу – знак для певної читацької аудиторії, який за своєю природою може опинитися зовсім незрозумілим іншому читачеві або стати приводом для хибного тлумачення чи неправильного прочитання. Унаслідок чого у тексті, який було перекладено, найчастіше неправильно будуть передані образ та ідея, зазвичай, через неточно підібрані слова для певного контексту.

Саме тому явище перекладу кольороназв є складним та проблемним і не таким малозначущим, як може здатися на перший погляд. Робота з кольоролексикою викликає певні труднощі у перекладачів. Основним в роботі з кольоративами стає не лише досвідченість і хист перекладача, але й глибоке знання культурних кодів, міжкультурних зв'язків, особливостей та інших знань в області колористики, що характерні для певних культур і народів. Переклад кольоративів вимагає володіння певними базовим знаннями та розумінням мовної картини світу.

Особливість прояву лексики на позначення кольору у творчості Пауля Целана проявляється в непересічному використанні автором певних прикметників, що позначають гами, відтінки, кольори та їх сполучуваності з іменниками (*багряний, блакитний, чорний, пурпурний, зелений, сріблястий, білий*).

Пауль Целан належить до тих митців слова, у творчості яких неодноманітність, естетика та певна таємничість відіграють велику роль. Митцю завжди була властива не тільки здатність перенести на папір почуття ліричного героя, а ще й зобразити його емоції, почути, про що говорить його душа. Це міг бути голос щирої радості й туги, тривоги й надії, жалю і плачу. Автору вдалося зобразити у своїх творах весь спектр душевних почуттів людини. У цьому йому допомогли лексеми на позначення кольору, тобто кольоративи.

За допомогою кольороназв поет зображав такі почуття і мотиви душі, які важко помітити в бурхливому морі життєвих подій. Насичена гамма, від сріблястих і ніжно-білих до коричнево-чорних, що проявляється в поезії Пауля Целана, змальовує почуття, настрої, емоції.

Отже, лексичні одиниці на позначення кольору є одними з найважливіших аспектів зображення цілісної картини світогляду будь-якого прозового чи ліричного твору. Широкий спектр досліджень цього явища доводить його значущість та важливість. Кольоративи або кольороназви відіграють важливу роль під час аналізу творчості Пауля Целана. За допомогою їх систематизації, вивчення та розшифрування можна краще зрозуміти внутрішній стан ліричного героя та оцінити емоційну картину художніх текстів автора.

УДК 811.112.2'81

Мукатасва Я. В.,

канд. філол. наук, доцент кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв

СТИЛЬОВІ РИСИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГУМОРИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Унікальність гумористичних текстів полягає в тому, що вони володіють широким комунікативно-функціональним спектром, до якого входять такі функції, як розважальна (сміх, викликаний за допомогою тексту, приносить задоволення і адресату, і адресанту), мовотворча (створення цікавих, неповторних сюжетів, які забезпечують комічний ефект), критична (через критику виражається емотивне ставлення до факту, який повідомляється), атрактивна (слугує для привернення уваги до адресанта), фатична (встановлення контакту між комунікантами, підтримання теми розмови, навіть якщо вона вже є вичерпною), «терапевтична» функція (подолання поганого настрою, покращення самопочуття) тощо.

Отже, гумористичний текст в тій чи іншій комунікативній ситуації виконує певні функції, впливаючи на адресата. Аналіз таких німецькомовних гумористичних текстів як шванк, анекдот, жарт, фацетія, та гумореска дозволяє визначити їх спільні стильові риси, за наявності яких досягається комічний ефект.

Жанри гумористичного спрямування являють собою типові малі форми, однією з основних стильових рис яких є «стислість», тобто невеликий обсяг тексту. Стислість забезпечується як за рахунок простоти сюжету – зображення окремої ситуації або дії героя в конкретних просторово-часових обставинах, так і за рахунок економії мовного матеріалу на всіх рівнях: фонетичному, морфологічному, синтаксичному.

Проаналізувавши досліджувані гумористичні тексти, ми дійшли до висновку, що усі вони є лапідарними, стильова риса «стислість» реалізується за рахунок економії на морфологічному рівні – складних слів, прикметників, числівників, займенників; на синтаксичному рівні – переважання простих речень, відсутність вставних слів та конструкцій, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів, обмежена кількість означень та додатків.

Невід’ємною стильовою рисою малих гумористичних жанрів виступає «динамічність», адже динамічний сюжет є спільною характеристикою анекдоту, жарту, гуморески та фацетії. Стильова риса «динамічність» забезпечується великою кількістю дієслів, що позначають рух та дію.

Стильова риса «просторіччя у викладі» реалізується за наявності розмовної та фамільярної лексики, неускладненого синтаксису, відсутності інфінітивних зворотів та складних синтаксичних структур, що полегшує процес сприйняття та дозволяє краще зрозуміти основну суть даних жанрів комічного спрямування.

Важливою стильовою рисою гумористичних текстів є «експресивність» (емоційна забарвленість). Експресивність є також семантико-стилістичною властивістю мовних одиниць, психологічно і соціально вмотивованою, вона забезпечує цим одиницям повноцінне функціонування і створення стилістичного значення, фону, ефекту. Емоційно-експресивна лексика є тим пластом словникового складу мови, який пов’язаний з людськими почуттями. Найбільш поширеними засобами вираження експресивності у німецькомовних гумористичних текстах є прикметники, іменники, дієслова, прислівники, фразеологічні одиниці.

Стильова риса «тривіальність» полягає в адресації текстів з яскраво вираженою розважальною функцією широкій читацькій аудиторії і доступності її розумінню. Вона характеризується також тематичною доступністю змісту, відсутністю складних синтаксичних конструкцій, багатозначних та складних слів, що створює загальнодоступність мовної форми, а тому є дещо близькою до стильової риси «просторіччя у викладі». Слід зазначити, що вживання термінів, професіоналізмів, діалектизмів та запозичень зводиться у текстах цього типу до мінімуму.

Стильова риса «діалогічність» також притаманна зазначеним гумористичним текстам. Проаналізувавши стильову рису «діалогічність», ми дійшли висновку, що досліджувані нами тексти можуть бути не лише діалогічними, а й такими, де діалог вкраплюється в монолог. Разом з тим, зустрічаються гумористичні тексти, яким притаманна стильова риса «монологічність»

Отже, німецькомовні гумористичні тексти мають не лише спільні функції, а й багато спільних стильових рис, які є взаємопов'язаними між собою. З огляду на аналіз текстів шванку, анекдоту, жарту, гуморески та фацетії, ми дійшли висновку, що спільними стильовими рисами зазначених текстів виступають стислість, динамічність, просторіччя у викладі, експресивність, тривіальність та діалогічність.

УДК 811.112.2'255.4:J(043,2)

Ніколащенко Ю. А.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

НІМЕЦЬКОМОВНИЙ ЗАГОЛОВОК ЯК ОДИНИЦЯ ПЕРЕКЛАДУ

Інтерес до вивчення проблеми такої компресованої форми мовлення, як заголовок, в останні роки значно зріс. Переклад заголовку можна вважати окремою проблемою перекладознавства, від вирішення якої залежить більшою мірою доля всього тексту, який перекладається в іншій культурі. Компетентний перекладач знає, що заголовок – це найважливіша позиція в тексті і під час його перекладу недостатньо лише перекласти іншою мовою, але й зберегти основну функцію заголовку – привернути увагу людини до проблеми, яка розкривається у статті, заінтригувати або пробудити інтерес до ознайомлення зі статтею. Початок та закінчення тексту називають «сильними» позиціями. По-перше, на таких частинах зосереджена особлива увага читача, оскільки його уява на початку не обтяжується ніякою інформацією про твір і готова до сприйняття концепції, реальності, теми, які пропонуються автором. По-друге, сам автор надає початку і закінченню тексту особливого значення, робить їх максимально ефективними, щоб привернути увагу читача до свого твору. Заголовок як одна із сильних позицій несе у собі максимально комунікативне

навантаження і виступає одним із засобів зв'язку, бо саме заголовок має властивість зв'язувати всі частини тексту. У ході класифікацій заголовків мовознавці здебільшого враховують його змістовність, склад і форму; місце на сторінці та розташування відносно тексту; взаємодію з текстом; а також характер частини тексту, позначеної заголовком. Визначають такі критерії ефективних заголовків: а) заголовок повинен бути помітним, навіть за швидкого погляду на сторінку з текстом; б) заголовок – це перше, що має впасти в око; в) заголовок повинен зацікавити; г) заголовок повинен бути емоційним, іншими словами, він повинен викликати емоції і почуття читача; д) заголовок повинен бути зрозумілим, тобто він повинен бути написаний абсолютно зрозумілою для аудиторії мовою.

Основну свою функцію – привернути увагу – заголовки виконують двояким способом. Одні надають первинне уявлення про тему та зміст публікації – це заголовки, що «говорять». За допомогою таких заголовків читач швидко визначає у тексті, що йому потрібно в першу чергу прочитати, а що можна поки що відкласти. Інші грають на емоціях: дивують, вражають, інтригують читача. Це образні заголовки – «гачки», заковтнувши які, читач знайомиться зі своїм уловом – усією публікацією.

Мовознавці визначили три способи перекладу заголовків. Перший спосіб – за допомогою однозначних еквівалентів. До цієї групи відносяться всі випадки. Коли незалежно від контексту перекладач має у своєму розпорядженні лише одне відношення. Такі відношення отримали назву еквівалентних відношень або еквівалентів. Явище однозначних еквівалентів відноситься в основному до сфери лексики. До лексичних однозначних еквівалентів відносяться окремі групи лексики: терміни, назви організацій, партій тощо. До другого способу перекладу відносять варіативні відповідники. До них належать лексичні відношення, які залежать від контексту, тобто всі багатозначні лексеми, конкретне значення яких реалізується в контексті. При цьому серед граматичних засобів мови варіативні відношення також розповсюдженні достатньо широко. І останній, третій спосіб, за допомогою перекладацьких трансформацій. Отже, до лексичних трансформацій відносять такі положення: 1) диференціацію та конкретизацію значень; 2) генералізацію значень; 3) змістовний розвиток під час перекладу; 4) антонімічний переклад; 5) цілісне перетворення. Таким чином, німецькомовні заголовки можуть передаватись у мову перекладу за допомогою однозначних еквівалентів, варіативних відношень або перекладацьких трансформацій.

Палюм Д. О.,
студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

**СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ СКОРОЧЕНЬ
У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРЕСИ)
ТА ВІДТВОРЕННЯ ЇХ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Із розвитком науки, техніки, економіки, що своєю чергою впливає й на лексичні зміни у мові, виникають скорочення, переважно складені, кількість літер у яких зростає. Скорочення – це окремий спосіб словотворення, у результаті якого утворюються нові лексичні одиниці шляхом відкидання окремих сегментів базової лексеми. Ці новоутворення відрізняються від простого слова особливою графічною структурою, морфологічною будовою, фонетичною реалізацією і семантичною компресією, проте виконують ті ж семантичні, граматичні та комунікативні функції, що й нередуковані лексеми.

Існують дволітерні або ж навіть трилітерні скорочення, які можуть мати різні трактування і призводять до омонімічних зіткнень. Водночас процес їх творення не безмежний, перешкодою на шляху поширення стає складність декодування надмірно конденсованих скорочень, блокування їх оказіонального вжитку. Подану роботу присвячено актуальним питанням сучасної лексикології, а саме виникненню нових денотатів та позначень для скорочених лексем. Об'єктом нашого дослідження виступають німецькі абрєвіатури та скорочення різних структурних типів, що є вживаним у сучасній німецькомовній пресі. Наразі кількість скорочень у сучасній німецькомовній пресі стрімко зростає. Відстежується тенденція використання абрєвіації та скорочення у зв'язку з дигіталізацією преси. Скорочення підлягають класифікації за різними ознаками, зокрема, за фонетичною, де до уваги беруть вимову скорочень. Залежно від написання скорочень, а саме – чи пишуть їх разом, через крапку, через риску чи окремо, великими чи малими літерами, скорочення можна систематизувати графічно-фонетично. Наприклад:

«Bei der "ZiB Spezial" zur Wien-Wahl gab es einen stillen Sieger, eine vielsagende Pause und lauter werdenden Jubel»;

«"Die Merkel von Wien" und die Frage nach Buße: Protokoll des ORF-Wahltags»;

«Louis Posern wird neuer dpa-Politikchef».

Як свідчать приклади, скорочені слова беруть активну участь у реалізації процесів мовної економії, вплив якої у сучасній німецькомовній пресі щораз помітніший. Скорочення у газетному тексті слугують текстотворенню, забезпечують структурну, семантичну та комунікативну зв'язність повідомлення. Структурно скорочення формують контактні, дистантні та суцільні номінативні ланцюжки. У газетному тексті переважають суцільні ланцюжки скорочень. Цей вплив виражається, зокрема, і в процесах словотворення. Скорочення слів набуває сьогодні бурхливого розвитку, насамперед завдяки практичності їхнього вжитку. Важливе значення у вживанні й трактуванні скорочень має творчий підхід до їх побудови та використання. Значна кількість скорочень, зафіксованих у газетному тексті, – це скорочення багатоскладових назв організацій та установ, а також політичних партій.

Отже, скорочення виконують у тексті низку стилістичних функцій. Вони здатні конденсувати великий обсяг інформації у короткій формі, беруть активну участь у наданні тексту особливого стильового забарвлення, слугують будівельним матеріалом каркасу газетного тексту. Предметом наших подальших досліджень у цьому напрямку стає проблема правильного мовленнєвого й графічного оформлення скорочень українською мовою.

УДК 811.112, 2'373.47:340,13](043,2)

Плющ Г. В.,

студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

В умовах стрімкого розвитку сучасного суспільства, переходу до когнітивно-дискурсивної парадигми знання та активного дослідження проблематики наукового та мовного стану світу така наука, як термінознавство, набуває суттєво іншого значення. Термінознавство у XXI столітті починає переглядати свої стандартні положення про сутність терміна, про специфіку наукових та художніх текстів та, натомість, вдається до розробки нових проблем, з-поміж яких на першому плані постають питання про фахову мову – мову

спеціального призначення, про характеристики знань, що стоять за терміном, про когнітивні наукові карти, про професійне спілкування тощо.

З огляду на інтеграцією країн та налагодження міжнародних відносин, особливого функціонування набуває юридична термінологія, до якої теж відносять термінологію правознавчих актів, зокрема в юридичних документах, працях, що містять певні юридичні рекомендації, положення та вимоги. Завдяки посиленню впливу правознавчих структур на діяльність у сфері юриспруденції, активно починають поширюватись процеси термінологічної міграції юридичних термінів в юридичний дискурс.

Термінологічна лексика сучасної німецької мови складається здебільшого з власних слів та запозичених мовних одиниць, переважно лексем латинського та давньогрецького походження. Однакової універсальної термінології, яка б змогла вмістити всі особливості введення юридичної термінології в різних країнах світу, не існує, що й призводить до виникнення труднощів у процесі перекладу юридичних текстів. Однак мають місце декілька винятків з правил. Так, наприклад, переклад юридичних текстів офіційно багатомовних країн, таких як Бельгія та Швейцарія чи законодавчих актів Європейського союзу, правових текстів, що представлені офіційними мовами союзу, здійснюється згідно з державними статусами цих країн. У такому випадку існує певна кількість паралельних правових текстів, які є у вільному доступі для перекладачів, що може суттєво полегшити їх роботу.

Передбачається, що основні труднощі перекладу правового тексту дуже часто полягають не у відсутності термінології цільової мови, а швидше в культурній різниці між першоджерелом та цільовою системою. Така проблема існуватиме, якщо, наприклад, у правовій системі країни, на мову якої здійснюється переклад тексту, буде відсутня юридична установа чи інститут, які є в первісній правовій системі.

Перекладач, що працює з німецькомовними текстами, вже з перших днів свого знайомства з мовою права буде стикатися з омонімами. Прикладом такого омоніму може послугувати знайома лексична одиниця «Gericht», яка часто використовується у сфері побутового спілкування в значенні «страва» та постає в юридичній термінології як термін, який означає «суд, судовий розгляд». Подібні ситуації можуть поставити в скрутне становище будь-якого перекладача, який робить переклад з німецької мови українською.

Слід зазначити, що правові тексти, в основі яких лежить юридична термінологія, є невід'ємною частиною нашого життя. Мова юридичних документів близька до літературної мови, оскільки вона має тенденцію до запозичення основної кількості термінології з останньої. Правова термінологія нерозривно поєднана з традиціями, культурою та правовою системою держави, тому терміни, застосовані перекладачем, у різних мовах можуть відрізнятися чи взагалі не мати нічого спільного між собою. Таким чином, можна зробити висновок, що спеціальна підготовка перекладача, його ерудиція та компетентність будуть завжди вважатися важливим критерієм гарного перекладу.

УДК 81'255.2'373.46(043.2)

Слесаренко М. Д.,
студент 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ВІДТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ГАЛУЗЕВИХ ТЕРМІНІВ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА (НА МАТЕРІАЛІ НІМ. ТА УКР. МОВ)

Природну мову люди вживають для спілкування та збереження й передавання знань. Термінологія посідає особливе місце в збереженні та передаванні знань, оскільки саме на неї припадає основне інформаційне навантаження. Поява комп'ютерів спричинила швидкий розвиток науки про знання, створивши можливість легко зберігати, упорядковувати та розповсюджувати інформацію. Розроблялись моделі збереження та передавання знань, а також методології використання знань для різноманітних потреб, зокрема побудови систем штучного інтелекту та квазіінтелектуальних систем спілкування та прийняття (ухвалення) рішень. Програми та середовища, які використовують системи знань, вимагають великих ресурсів для реалізації, тому будують їх на різних машинах, часто з різними програмними платформами. Для успішної роботи такі системи мають задовольняти низку специфічних вимог. Вони повинні забезпечувати спілкування з користувачем природною мовою, мають розуміти інформаційні запити, використовувати доступні системи знань, забезпечувати обмін інформацією між різними платформами та передбачати можливість використання різних протоколів обміну даними. Для продуктивного обміну знаннями

необхідно розробляти інформаційні структури, у яких знання про світ представлені у вигляді спеціальних моделей, що мають бути зрозумілі для різних користувачів. Основне завдання таких моделей – полегшувати ефективне спілкування між користувачами шляхом забезпечення лаконічного, позбавленого неоднозначності, представлення знань для взаємного обміну. Таке моделювання дає змогу працювати зі знаннями як людям, так і автоматизованим системам. Серед системи термінів кожної галузі вирізняють дві складові – термінологію і терміносистему. Вивченням термінів та терміносистем займається наука термінознавство. Термінознавство – це наука, що вивчає спеціальну лексику з точки зору її типології, походження, форми, значення і функціонування, а також використання, упорядкування і творення. Під термінологією розуміють сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні істотно сформовані поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові. Термінологія належить до лексики професійної і наукової мови, яка є самостійним функціонуючим різновидом загальнонаукової мови. На відміну від загальноживаної лексики термінологія пов'язана з науковими концепціями і з предметним знанням певної галузі. Термінологія виконує такі основні функції – позначає наукові поняття і задовольняє потреби спілкування фахівців, за умови, якщо вона є загальноприйнята, унормована, відповідатиме вимогам до термінів. Тому, говорячи про термінологію, лінгвісти за звичай розрізняють: а) науку про терміни (в цьому відношенні все більш популярним стає термін «термінознавство»); б) спеціальну лексику у складі усіх слів певної мови (ми говоримо, наприклад, «термінологія української мови», «термінологія англійської мови» і т. ін.); в) спеціальну лексику, обслуговуючу окрему галузь науки чи техніки (наприклад, «лінгвістична термінологія», «термінологія образотворчого мистецтва»). Другою, проте не менш важливою складовою серед системи термінів, як було зазначено, лінгвісти визначають поняття «терміносистема». Термін може існувати лише як невід'ємний елемент терміносистеми. Поняттям «терміносистема» науковці визначають як систему термінів у певній галузі, підгалузі наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію. Терміносистема відрізняється від термінології тим, що представляє собою сукупність термінів конкретних галузей, підгалузей наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію. Тобто, терміносистеми – це галузеві термінології. А термінології, у свою чергу, слугують джерелами терміносистем.

Хортюк Д. О.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОМІЧНОГО

Для відтворення всього різноманіття комічних засобів у драматичному творі перекладач користується різними способами і прийомами перекладу. Вибір цих способів і прийомів залежить не тільки від засобів, використаних автором в оригіналі, але і від комічного потенціалу цих засобів, а також від того, які мовні засоби комічного характерні для мови перекладу. Переклад текстів, що містять гумористичні елементи і відтворення комічних моментів з мови оригіналу мовою перекладу викликає певні труднощі з огляду на їх специфіку, обумовленої культурним і національним колоритом, суб'єктивності – далеко не кожному один і той самий жарт може здатися смішним, а також з огляду на відмінності між системами мови оригіналу і мови перекладу. Внаслідок цього перекладачеві не завжди вдається помітити і відтворити мовою перекладу той чи інший комічний компонент. У кожній мові є свої лінгвістичні засоби для створення комічного ефекту, і вкрай малоймовірно, що у цільовій мові будуть використані ті ж засоби. Саме тому знайти повний еквівалент гри слів або римованого жарту на іншій мові практично неможливо. Ефективність відтворення комічного ефекту залежить від однакового рівня енциклопедичних знань у адресанта і реципієнта. Комічні контексти, які потребують значної обізнаності про культуру іноземних мов, найчастіше будуть «культурно неперекладними».

Фактори, що впливають на переклад комічного ефекту:

1. Фонові знання реципієнта, у тому числі й культурні.
2. Система цінностей реципієнта: моральні, соціальні, культурні.
3. Компетенції перекладача та його вміння визначити жанр гумору.
4. Особливості гумору в культурі мови перекладу (ситуації використання (неприпустимість) гумору в різних культурах різні).
5. Роль гумору в тексті іноземної мови (за пріоритетом).
 - високий (кінокомедія, анекдот, гострота);
 - середній (романтичні або пригодницькі фільми, телевікторини);
 - неявний (спосіб педагогічного впливу, гумор у трагедіях В. Шекспіра);

– жанри, в яких рекомендується уникати комічні ефекти (драми, трагедії, трилери, фільми жахів та ін.);

6. Характеристика гумористичного впливу (гумор колочий, легкий, в виховних цілях).

7. Зовнішні фактори (вимоги замовника, величина оплати праці, часові рамки).

За методом перекладу, виділяють такі групи гумору:

1. Універсальний гумор. Такий гумор під час перекладу викликає найменшу кількість труднощів. Цей тип гумору зрозумілий і легко розпізнається незалежно від належності до культурного середовища чи мовної групи, оскільки в його основі лежать загальнолюдські, універсальні реалії і він, як правило, заснований на комізмі ситуації (жарти про чоловіків, дружин, дотепні висловлювання дітей, жарти про роботу, начальство).

2. Гумор, який базується на культурі мови оригіналу. Цей тип гумору важче піддається перекладу через відсутність аналогічного фону в мові перекладу і передбачає наявність певних знань про культурне середовище іноземної мови. У разі відсутності таких знань у реципієнта, складова ідея комічного моменту залишається незрозумілою.

3. Лінгвістичний гумор. Цей вид гумору за своєю структурою є найбільш складним для перекладу іншою мовою, оскільки заснований на грі слів, яка не піддається перекладу.

Під час аналізу варіантів перекладу комічних моментів і гумору можуть бути розглянуті такі можливості для перекладача:

– опустити жарт (виключити жарт з тексту), що може негативно позначитися на змісті тексту, проте, в деяких випадках може бути виправданим;

– залишити жарт і перекласти його буквально (втрата комічного елементу, але збереження вихідної інформації), при цьому, перекладач може додати посилання з детальним поясненням жарту в культурі іноземної мови, особливо якщо гумор є важливим компонентом тексту;

– адаптувати жарт мовою перекладу, створивши в перекладному тексті атмосферу, схожу на вихідну.

Перераховані вище можливості перекладу гумору залежать від конкретної ситуації. Саме тому неможливо визначити один універсальний метод перекладу комічних моментів. У кожному окремому випадку перекладач вирішує, ґрунтуючись на своєму професійному і життєвому досвіді та особистому смаку.

У процесі перекладу як драматургії в цілому, так і окремо комічних моментів, для адекватного відтворення гумористичного компонента з мови оригіналу цільовою мовою перекладач повинен ідентифікувати,

яким способом була створена та чи інша комічна ситуація, які прийоми були використані автором і на яку реакцію реципієнта він розраховує. Отже, переклад комічних моментів і гумору передбачає скрупульозне декодування комічного елемента в рамках тексту іноземною мовою, його відтворення мовою перекладу. Таким чином, переклад гумору і комічних моментів характеризується особливою складністю і вимагає індивідуального, творчого підходу з боку перекладача.

УДК 811.112, 2'255.4'373'38:791,221,22](043,2)

Чуприна А.,
студентка 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КАТЕГОРІЇ «КОМІЧНОГО» В ФІЛЬМАХ

Сьогодні дуже важко уявити сучасну людину без телевізора, комп'ютера та доступу до мережі Інтернет. Саме з цих ресурсів вони дізнаються про новини, дивляться фільми, інтелектуальні передачі та розважальні шоу. Беручи до уваги той факт, що основний сегмент кінематографу на сьогоднішній день надходить до нас за кордону, з'являється необхідність в його перекладі різними мовами, в тому числі й українською. Сучасний українець прагне до кращих умов, до європейських стандартів та орієнтиром його є закордонний взірець, якісний кінематограф входить туди також.

Більшість фільмів, які виходять на телеекрани глядачів мають розважальний характер, з використанням комічних ситуацій. Перед перекладачем, як перед людиною, яка об'єднує два різні менталітети, стоїть дуже важливе завдання – зробити це якісно та гарно, адже в іншому випадку провину покладуть саме на нього.

Комічне – це категорія, що характеризує аспект естетичного освоєння світу та, у свою чергу, поділяється на підкатегорії (гумор, сарказм, іронія, парадокс). Явище гумору та сміху було відомо людям ще з давніх часів. Воно є цілком унікальним і неповторним, що підтверджують різні особливості гумору у різних країнах. Якщо індивід розуміє гумор та може розвеселити компанію людей – його присутність дуже цінна та його поважають. Людина з почуттям гумору

завичай дуже ерудована та обізнана, адже може диференціювати поняття та знання з різних сфер, комбінуючи та переосмислюючи їх у формі жаргів.

Ставши невід'ємною частиною людського життя, жарти та гумор почали з'являтися у всіх сферах людської діяльності, мас-медіа не є виключенням. Беручи до уваги той факт, що гумор кожної країни різний, то під час перекладу виникає ряд проблем: особливості менталітету країни, нестабільність термінів, становлення нових слів, застарілість школи перекладачів, відсутність чіткої перекладацько-навчальної установи, яка могла б це все керувати.

Беручи за основу природу виникнення комічного в оригіналі, тобто те, що за задумом автора містить гумористичний потенціал, всі жарти поділяються на ситуативні і мовні. У ситуативних жартах природа комічного випливає із самої ситуації, адресат розуміє гумор не через інтерпретацію мовних знаків, а через безпосереднє сприйняття ситуації. У мовних жартах природа комічного породжується саме у вербальній площині, причому ситуація є суто фоном для жарту, його контекстом. Мовні жарти будуються виключно на репліках героїв, які при цьому можуть не виконувати ніяких активних дій, і обставини ситуації взаємодії залишатимуться незмінними.

Процес перекладу творів, а особливо кінопродукції, не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови. Навпаки, це нелегкий процес, що включає низку труднощів, які повинен долати перекладач. Одним із способів, які сприяють перекладачеві, трансформації.

Зараз існує безліч підходів до поділу перекладацьких трансформацій на види і типи та безліч класифікацій, але всіх їх можна об'єднати в чотири групи – перестановки, заміни, додавання та опущення.

Під час вибору граматичних варіантів у процесі перекладу важливо враховувати основні лінії розбіжності граматичної будови німецької та української мов. Одна із найважливіших розбіжностей – централізованість структури простого речення в німецькій мові, що виражається у побудові речення навколо єдиного організуючого центру – підмета. Для цього німецька мова використовує такі засоби: сполучення пасивного стану з активним в однорідних членах присудка; синтаксичні комплекси; подвійне керування; композити; прийменникові конструкції.

У таких випадках перекладачам приходять на допомогу трансформації та пояснення слів або висловів у субтитрах, що, на жаль, не є найкращим рішенням проблеми. У процесі перекладу аудіо-візуального контенту розрізняють декілька видів його реалізації: субтитрування, дубльований переклад, синхронізація та закадровий

переклад, та вибір того чи іншого типу базується на жанрі продукту та матеріальній складовій.

Отже, сучасний український переклад – явище, яке стрімко розвивається та не стоїть на місці. Перекладачі докладають максимум зусиль, йдуть в одну ногу із сучасністю, аби задовольнити глядача. Велика кількість перекладацьких технік та якісний продукт підтверджує це. Якщо у майбутньому ця галузь буде розвиватись, якщо буде відповідне фінансування, то український споживач буде надавати перевагу українському перекладу, тим самим залучаючи до цього спільноту, що буде звертати все більше уваги на це та збільшить попит на українське телебачення.

ПІДСЕКЦІЯ: Романська філологія

УДК 32:81'42](460.23)

Кириленко О. В.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ВИЗНАЧЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КІНОСЦЕНАРІЮ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ

Загальна теорія перекладу будується на основі дослідження перекладацької діяльності, об'єктом якої є тексти всіх функціональних стилів. Можна стверджувати, що мова художнього кіно, так само, як і мова художньої літератури, є багатим, цікавим і актуальним матеріалом для дослідження, адже художній кінематограф відіграє важливу роль у структурі міжкультурної комунікації, а відтворення його етноспецифіки є особливою лінгвістичною та культурологічною проблемою сьогодення. Складність дослідження перекладу сценарію фільму обумовлена його міждисциплінарним характером.

Інтенсивний розвиток кіномистецтва логічно призвів до виникнення особливого виду літературно-кінематографічної творчості – кінодраматургії, породженням якої і став кіносценарій. Протягом усього декількох десятиліть цієї формі довелося пережити становлення і таку стрімку еволюцію, що це вилилось у виникнення абсолютно нового літературного явища.

Кіносценарій являє собою цікавий аналітичний об'єкт. Кіносценарій – це художній кінодраматургічний твір (його компоненти: ремарки, діалоги та монологи персонажів, авторський текст (закадровий голос автора), різноманітні пояснювальні написи), за яким ставиться фільм, із зазначенням метражу епізодів, музичного супроводу, освітлення кадрів тощо.

Одним з найцікавіших аспектів теорії перекладу є проблема передачі стилістичних прийомів мови. На сьогоdnішній день цей аспект недостатньо опрацьований і продовжує привертати увагу дослідників теоретиків і вчених-лінгвістів практиків. Необхідність адекватної передачі образної інформації художнього твору – основний аспект для вивчення перекладу образних засобів, відтворення стилістичного ефекту оригіналу в перекладі.

В усі часи перед перекладачами існувала дилема: або спробувати скопіювати прийом оригіналу, або, якщо це неможливо, створити в перекладі власний стилістичний засіб, що володіє аналогічним емоційним художнім ефектом. Перекладач іноді навмисно вдається до використання стилістичних прийомів для надання більшої виразності, чуттєвості створюваному тексту. Особливо складним є переклад українською мовою метафор, метонімії, порівнянь, алюзій, який змушує перекладача поставитися до роботи дуже вдумливо. Для того, щоб перекладач міг вирішити, який з варіантів він повинен вжити в конкретному тексті, йому необхідно звернутися до стилістичного строю, до стилістичних особливостей оригіналу всього твору. Тим самим у фахівця з'являється прекрасна можливість відбору стилістичних та риторичних фігур і тропів. Саме стилістична відповідність буде для перекладача тим остаточним критерієм, який допоможе йому у відборі необхідної лексики, граматичних форм і структур речень.

У процесі перекладу фільму перед перекладачем постає багато завдань, зокрема, вибір стратегій і тактик для відтворення реалій, безеквівалентної лексики, інтертекстуальних елементів, пошук еквівалентів різних рівнів, адаптування реалій до культурних стереотипів глядача, укладання тексту у хронометраж, а також синхронізація із зображенням, що, відповідно, призводить до скорочення фраз. Слід також враховувати соціальний статус, культурний рівень та вік героїв, відтворювати специфічний гумор, сленг, особливу складність являє й переклад назв фільмів. У роботі з кінотекстом фахівець обирає перекладацьку стратегію відповідно до цільової аудиторії та художнього стилю авторів, а також відповідно до жанрової специфіки.

Перекладаючи кінотекст, важливо зберегти оригінальний задум автора, розкрити образи персонажів. Перекладач повинен максимально точно та адекватно передати глядачеві інформаційно-емоційне повідомлення, відтворене у вербальному мовленні акторів, закадровому тексті, піснях, титрах і надписах. Для більш адекватного перекладу потрібно враховувати відеоряд, який несе додаткову інформацію про оригінал.

Перекладач не може застосовувати описовий переклад чи перекладацький коментар через специфіку роботи з кінотекстом. У роботі із кінострічкою, через необхідність підстроювати український текст під іншомовну артикуляцію, перекладач використовує заміни, скорочення та додавання фраз, застосовує елімінацію. Усі ці прийоми викликані трансформацією структури тексту, неспівпадінням швидкості репліки героя та тексту перекладу.

У процесі перекладу кінотексту перекладач повинен передати не лише синтаксичну та семантичну структури та фразеологію, а й функціо-нальний та прагматичний аспекти. Саме тому буквальний переклад не може передати весь зміст кінотексту. Тому найбільшою проблемою вважається визначення можливостей граничного рівня адаптації тексту до іншомовної культури, де існує інша система цінностей та понять, що спричиняє втрати у сприйнятті чужої лінгвокультури.

Більшість кінопродукції орієнтована на молодих людей і саме глядач, часто, виступає основним критиком. Головним критерієм успішного кіноперекладу є його близькість глядачеві, наявність розмовної лексики, сленгу, жаргонізмів, збалансований рівень вульгарності та гумору. Еквівалентність, у свою чергу, відходить на другий план, а одним з основних завдань залишається адекватна передача змістового наповнення фільму.

Кінематограф, будучи, з одного боку, найбільш видовищним і масовим видом мистецтва, з іншого – тим видом художньої творчості, який зачіпає свідомість глядача на рівні глибинних психологічних структур, здатний чи не в самій адекватній формі виявляти найважливіші аспекти реальності, відображати і конкретно чуттєву, і внутрішню, духовну сторону буття. У силу цього саме кіно здатне не тільки акумулювати в собі нові цінності та мотиваційні основи суспільного розвитку, але і в масовому масштабі формувати основи нового мислення, нового бачення дійсності.

Саме тому важливого значення набуває якість перекладу іншомовних фільмів українською мовою.

УДК 135.9.072

Науменко А. А.,
старший викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЯК ВИКЛАДАЧЕВІ ПОРОЗУМІТИСЯ ЗІ «СТУДЕНТОМ Z»

Сьогодні вимагає від викладача використовувати в навчальному процесі нові методи донесення інформації. Йдеться про те, що сучасні студенти (представники «покоління Z») народилися у світі, де завжди існували Інтернет, соціальні мережі та мобільні технології. Що

потрібно змінити у вузівській освіті для повноцінного навчання покоління Z? Особливості представників покоління Z, які потрібно враховувати в освітньому процесі? Доступність будь-якої інформації стала причиною поступового зниження якості пам'яті. Студенти покоління Z перестали покладатися на мозок, функцію зберігання інформації перенесли на свої смартфони. Часто нерозвинені комунікативні навички, проблема аутизації. Їх свідомість характеризується некритичністю. Великий відсоток сучасного студентства не налаштований на таку роботу, що дозволила б їм сформувати когнітивні здібності. Доступність інтернету «підживлює» у свідомості студентів ілюзорну думку про те, що процес навчання зводиться лише до пошуку в інтернеті відповіді на поставлені перед ними питання. І ця впевненість, що завжди у своєму смартфоні можна знайти відповіді на всі питання, призвела до втрати у студентів покоління Z культури читання. Використання друкованих матеріалів має менший вплив, ніж будь-коли раніше. Це, у свою чергу, тягне за собою як наслідок те, що студенти покоління Z не можуть працювати з великими масивами тексту, виділяти в ньому структурні блоки. Студент покоління Z оперує смислами певної довжини, а його здатність до аналізу знижена. Молоді люди покоління Z не здатні системно сприймати інформацію, системно мислити та викладати свої думки, бо у них «вбудовано "8-секундний фільтр"»: тривалість уваги скоротилася до 8 секунд. І це теж нам, викладачам, необхідно враховувати. Говорити коротко. Сприйняття довгих повідомлень може викликати відторгнення до дисципліни. Завдання мають бути короткими, але із розгорнутим поясненням послідовності дій. Оскільки вони з дитинства звикли до постійного потоку коротких сегментів інформації в інтернеті, як наслідок, скорочення уваги у студентів Z та слабка концентрація на довгих, складних задачах. Технології призвичаїли їх до сприйняття візуальної інформації, інтерактивних ігор. Легкий доступ до інформації призвів до очікування миттєвих результатів та постійного зворотного зв'язку. Студенти покоління Z сподіваються на негайну відповідь, не хочуть витратити час на перевірку надійності джерел. У зв'язку із зазначеними особливостями під час організації навчального процесу та поданні інформації доречні такі рекомендації: відповідати в режимі реального часу на запитання студентів; максимальна наочність, візуалізація інформації; проведення тестування з миттєвим наданням результатів; прозоре оцінювання; надавати для виконання творчі проекти; проведення інтерактивних ігор на заняттях, з визначенням ролі та відповідальності кожного учасника команди. Головною мотивацією покоління Z є виключно інтерес, а не обов'язок. Тому

«студент Z» значно більше потребує ігрових підходів. І нарешті, частіше їх хвалити. Вищі навчальні заклади повинні бути в смартфоні у студента. Таким чином, сучасні освітні заклади зможуть здійснювати вплив, ураховуючи індивідуальні особливості кожного суб'єкта навчального процесу.

УДК 378.016:[81'343:801.82](043.2)

Пітерова Н. А.,
старший викладач кафедри
романо-германської філології та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЯК ПРАЦЮВАТИ З ЛІТЕРАТУРНИМИ ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Очевидно, що література є однією з фундаментальних осей культурної складової мови і тому її треба вивчати на уроках іспанської мови, але в той же час ми бачимо, що складність її викладання, як засіб, та і як ціль, що проявляється в дефіциті конкретних матеріалів і відсутності ясних методологічних пропозицій для тих, хто хоче працювати в класі з літературними текстами. Таке положення речей викликає у професорів і студентів викликає «страх» протистояння літературі. Кожен учень хоче мати рівень компетенції, що робить можливим задоволення читати всілякі тексти, але в більшості випадків цей учень розчарується, коли помилково вважає, що йому буде потрібно ідеальний рівень мови, якого він ніколи не зможе досягти. Вчителі, у свою чергу, стикаються з численними труднощами через відсутність спеціальної підготовки, і вони заповнюють свої недоліки підготовки, зосереджуючись на надмірному наголосі на лексиці. Потрібно, отже, роз'яснення і реструктуризація методів викладання та навчання іноземній мові з використанням текстів літературного походження, а також переосмислення ролі, яку література повинна відігравати в отриманні мовної компетентності, міжкультурної компетенції, або, чому б, зрештою не в собі самій: літературна компетентність, кінцева мета цієї роботи.

Якщо проаналізувати історію використання літератури в методах викладання іноземної мови, ми можемо зрозуміти, що література була винятковим методом, ексклюзивом. Пізніше, в структурній стадії, література повністю зникла з підручників, що продовжувалося навіть

після розробки комунікативних методів. У цей час його поява спорадична, з вільними літературними зразками, як правило, наприкінці уроків, і як доповнювальна діяльність. Це, як правило, поетичні тексти або фрагменти оповідань і романів, які не мають контекстуалізації, і чия робота в класі не вписується в конкретні цілі, а як обов'язкове посилання на літературу, якої не можна уникнути. Отже, чому навчати літературі? Чи є література корисним матеріалом для роботи в класі? Якщо ми хочемо більш точно визначити використання літературних текстів, то спочатку треба розрізнити типи підходу, будь-то спосіб для отримання лінгвістичної компетенції чи метод для досягнення міжкультурної компетенції або саме літературної.

Якщо візьмемо літературні зразки задля отримання **мовної компетенції**, ми зіткнемось з безліччю можливостей роботи з граматикую та лексикою. Маючи на увазі три літературні жанри, а саме поезію, оповідання та театр, можна виділити такі можливості в роботі з текстами:

1. Опрацювання **поетичних** творів може допомогти сконцентрувати увагу студентів на граматичних структурах, оскільки цей жанр використовує лексичний або синтаксичний паралелізм як експресивний ресурс.

2. Читання та граматичний аналіз **художніх** текстів у романах та оповіданнях або казках може допомогти зрозуміти механізм розповіді, використання часових узгоджень та відповідність часових форм дієслів, які присутні у тексті. Також можливо опрацювати художній опис, який є дуже важливим у цьому жанрі літератури.

3. **Драматичний** текст – це фундаментальний метод щодо аналізу розмовної мови та діалогу. Студенти, що розігрують театральну виставу іноземною мовою, мають змогу отримати у практичний спосіб знання інтонації, вимови, експресивних можливостей, які властиві іноземній мові.

Отримання **міжкультурної компетенції** невід'ємно пов'язане з будь-якими діями у класі, але автентичний текст будь-якого літературного твору має змогу поєднати читача з культурними реаліями через слово, суто іспанські вирази, манеру створення вислову, манеру поведінки героїв та сам зміст. Не зважаючи на тему тексту, якщо це оригінальний, неадаптований текст, все у тексті буде виражати національні риси народу, його культуру, його цінності. Тому це єдина повсякденна діяльність, яка показує спільне та відмінне у рідній культурі та культурі, мову якої вивчає студент. Частіше знання про культуру мають теоретичне походження, але поява внутрішнього діалогу про «культури» дає вже практичне знання та зацікавленість студента у дослідженні, тому

треба надихати студентів на самостійний пошук текстової інформації на мові вивчення. З другого боку, не потрібно спрощувати текстові матеріали, тому що література несе в собі культурний зріз характерних рис народу і автора того періоду, коли було написано твір, і змінюючи текст ми це втрачаємо. Тоді текст як засіб пізнання культури народу втрачає свою цінність.

Література як мета. Коли література стає головною метою у роботі в класі, ми маємо відштовхуватися від визначення **літературної компетенції**, яке дав Bierswisch (1965):

1. Придбання звички читати.
2. Здатність отримувати задоволення від читання.
3. Здатність розуміти різні літературні тексти.
4. Бути обизнаним у літературних творах представницьких авторів.

Думаю, що це визначення укладає в собі чітко та достатньо точно цілі, над якими маємо працювати, али ми стикаємося з великими труднощами, коли хочемо їх досягти на практиці.

УДК 811

Стодолінський Д. І.,
старший викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

СУСПІЛЬНО-СОЦІАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ НА УРОКАХ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Componente social, як його називають іспанські науковці, дуже важлива складова на уроках іспанської мови, оскільки саме вона формує у студентів знання про певні соціальні явища і суспільне життя Іспанії та інших іспаномовних країн. Такі знання формуються протягом усього курсу викладання іспанської мови, адже вони закладаються по цеглині на кожному уроці, аж поки не перетворяться на величну інтегральну піраміду іспаномовного світу. Основу цієї піраміди, звичайно, складає вміння спілкуватись іспанською мовою, але щоб впевнено почуватись на її вершині, потрібні ті знання, які забезпечує саме вищезгаданий компонент вивчення іспанської мови.

Для того, щоб формувати такі знання у студентів, сам викладач повинен бути дуже компетентним та обизнаним щодо тих аспектів, про

які йдеться мова на уроках. Уже з першої теми, коли ми розповідаємо, як себе презентувати та поводитись під час зустрічі, студенти мають знати, що для іспанців є звичайним явищем звертатись на «ти» та цілуватись два рази у щоку під час зустрічі, а у аргентинців є нормою поцілунок під час зустрічі та прощанні серед навіть малознайомих чоловіків. Адже незнання цієї, здавалося б, дрібнички може викликати так званий культурний шок та спричинити непорозуміння або навіть паніку від незнання, як себе поводити або як сприймати побачене. А одного разу звертання на «Ви» у молодого іспанського викладача, що завітав до нашого заняття, викликало навіть образу, тому що саме так звертаються до людей набагато старших.

Серед інших тем, де фігурує суспільно-соціальний компонент, є тема їжі та режим харчування. Не дивуйтесь, якщо Вас запросили на вечерю на 10 годину ночі, тому що іспанці зазвичай вечеряють досить пізно, вечеря триватиме довго, після того Вам можуть запропонувати дигестив та сигару, а потім ще й прогулятись нічним містом, звичай, який іспанці називають *ir de marcha*. До речі, приходи́ти рівно о десятій не варто, слід затриматись хвилин на 10 або 15, а ось дзвінок рівно о десятій може здивувати господарів. Жителі іспаномовних країн не відзначаються пунктуальністю, і для багатьох вирішення усіх проблем *mañana* (завтра) є нормою. Ще одна річ щодо вищезгаданого: якщо Вас запросили на зустріч до ресторану чи кафе, то будьте готові платити самі за своє замовлення або заплатити «вскладчину». Декілька деталей щодо розкладу роботи деяких установ: наприклад, банки в Іспанії відкриті для клієнтів лише до 14.00, а в музеї можна потрапити безкоштовно у певні дні або години, для цього треба уважно прочитати розклад роботи конкретного музею, а якщо плануєте придбати квитки, краще це зробити на сайті музею – так вони вийдуть набагато дешевшими і не треба буде стояти в черзі. Крім наведених прикладів, є ще багато інших з різних сфер суспільного життя, які варті нашої уваги у зазначеній площині. Подібні знання студенти отримують під час вивчення відповідних тем і дуже важливо, щоб викладач їх не оминав на уроках. Адже ми бачимо, наскільки це важливо для комфортного спілкування з носіями іспанської мови та перебування у іспаномовних країнах.

Таким чином, суспільно-соціальний компонент є важливою складовою викладання іспанської мови, який варто враховувати та доводити студентам під час вивчення тем, що мають відношення до суспільного життя країн іспаномовного світу.

**ПІДСЕКЦІЯ: Німецька філологія та методика викладання
німецької мови і літератури у вищій школі**

УДК 371.3:478:811.112.2

Вакулєнко Т. І.,

канд пед. наук, доцент кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

**ДИДАКТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ
ЦЕЛЕНАПРАВЛЕННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕКСТОВ
НА ЗАНЯТИЯХ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА**

Когда немецкий язык преподается в школе, на языковых курсах или в университете как второй иностранный, особенно важно, чтобы тексты для учащихся/студентов были содержательными и стимулирующими. Ниже мы рассматриваем, как можно работать на занятиях с короткими текстами.

Принцип целенаправленного использования текстов, прежде известный также как ориентация текста, тесно связан с принципами понимания и ориентации на содержание. В третичной языковой дидактике работа с текстами на занятии/уроке с самого начала занимает центральное место. Вся информация из «чужого мира» доходит до студентов/учащихся в текстовой форме: будь то тексты в Интернете, в книгах, газетах, письмах, информационных брошюрах, расписаниях, радио, в беседах или дискуссиях. Различаются только средства массовой информации и типы текста, через которые передаются темы. Поэтому важно, чтобы учащиеся/студенты знали, что даже на уровне А1 они могут понимать многие тексты, которые имеют к ним отношение.

Выбор текстов зависит от того, сколько понятного материала они содержат и соответствует ли тема целевой группе. Например, на занятии прорабатывается текст, тип которого должен быть понятен учащимся и тема которого соответствует интересам молодежи, например, разговор с музыкантами какой-нибудь популярной группы. В принципе, у целевой аудитории третичного языка работа с более сложными текстами возможна уже даже на более раннем этапе.

Тексты используются целенаправленно для развития определенного лингвистического, регионального или культурного содержания. При этом можно использовать параллельные тексты, т.е. тексты на разных

языках (немецкий, английский, родной) и находить в них параллели в грамматических структурах или словарном запасе.

Кроме того, при работе с текстами учащимся/студентам должно быть ясно, что они уже могут всё понимать. При этом очень эффективно проявляют себя языковые и стратегические знания. В том числе и в том, что уже в первом столкновении с неизвестным текстом содержание может быть предварительно освобождено путем анализа разновидности текста. Тип текста (узнаваемый по макету в письменной форме или по фоновому шуму и контексту прослушивания в текстах для аудирования) уже содержит некоторую информацию о возможном содержании текста и часто дает подсказки для глобального понимания текста.

Исследования чтения показывают, что практически любой текст не читается дословно, поэтому нет необходимости практиковать это и на уроках немецкого языка. Последовательность упражнений в немецких учебниках предназначена, во-первых, для пошагового понимания текста, а во-вторых, для отражения подхода к чтению и пониманию текста. Еще до начала работы с текстом предлагаются задания по снятию трудности восприятия содержания, а также для активации уже имеющихся знаний. Таким образом, происходит определённая настройка на чтение, а существующие знания по теме текста подготавливаются для использования их в процессе работы с текстом. Эти знания могут иметь как лингвистический и культурологический, так и стратегический характер. При первом чтении важно, чтобы учащиеся/студенты даже не старались понять каждое слово текста. Надо настроить их на глобальное понимание содержания. Тем не менее, в выбранном тексте будут появляться слова или структуры, которые им еще не известны. По этой причине следует акцентировать их внимание в первую очередь на задаче текста, которая на первом этапе обычно направлена на глобальное понимание прочитанного.

Также важно выбрать подходящий стиль чтения, который всегда связан с целями чтения и с тем, какая информация ищется и какой результат ожидается. В учебниках стиль чтения обычно продиктован поставленной задачей. Если текст должен пониматься только глобально и должна быть понята только его тема или основное сообщение, то для решения задачи достаточно быстрого просмотра текста, включая заголовков, и связанной с содержанием визуальной информации. Если в тексте есть определенная информация, например, время отправления поезда или причина какого-либо события, то при первом ознакомительном чтении делаются заметки, чтобы затем более внимательно прочитать места с искомой информацией. Если же из текста должна

быть извлечена вся информация, то необходимо читать текст подробно. И тогда речь идёт уже о выборочном или селективном чтении.

Эти стили чтения, как и стратегии понимания, известны далеко не всем учащимся/студентам. Вот почему важно поговорить о стилях чтения и задачах, которые ставятся перед чтением определённых текстов, а также рассмотреть характеристики разных типов текстов. То же самое, конечно, относится и к работе с текстами для аудирования.

В дидактике высшего образования указывается, насколько важно прибегать к существующему языку, языковым навыкам и опыту изучения языка при изучении немецкого языка как второго иностранного и как это конкретно можно сделать.

Существует несколько способов, которыми можно сделать языковое разнообразие учащихся/студентов предметом обучения и тем самым закрепить его в их сознании. При этом нужно хорошо понимать, почему так важно в учебном процессе связывать различные языки друг с другом, делать обучение осознанным и создавать как можно больше возможностей для самостоятельного обучения. Это можно убедительно обосновать на основе теорий обучения и гипотез приобретения языка.

Из принципа целенаправленного использования текстов особенно хорошо видно, насколько тесно переплетены принципы преподавания немецкого языка как второго языка. Многолетний профессиональный опыт автора этих строк доказывает, что уже на начальном занятии можно познакомить целевую аудиторию с текстами, которые она сама выбрала бы в свободное время.

УДК 378,147,026:07](043,2)=112,2

Вісько Г. Г.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

NEUE MEDIEN IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Die Rolle der digitalen Medien ist von größter Relevanz in allen Bereichen des Lebens geworden. «Die Digitalisierung der Bildungswelt schreitet sehr schnell voran... gleich ob Schule, Hochschule oder Weiterbildung» (Zimmermann, 2014: 9). Es existieren immer die sgn. «Early Adopters», d.h. die Institutionen, die die neuesten Medienentwicklungen als

Pilotprojekte einsetzen. Sie geben Impulse auf solche Weise zur weiteren Anwendung der technischen Neuigkeiten. Früher wurde von dem Präsenzstudium mit E-Learning-Elementen gesprochen, heutzutage ist es möglich (und manchmal sogar notwendig, z. B. im Kontext der globalen Pandemie), den ganzen Unterricht als die reine Online-Einheit zu gestalten.

Vor und beim Digitalisierungsprozess des Unterrichts wurde die Rolle der Lehrkraft (LK) verändert: Der Lernprozess sollte nicht mehr lehrer- sondern lernerzentriert sein. Doktor Volker Zimmermann erklärt, der Unterricht «findet längst nicht mehr im Rezipiermodus statt, bei dem sich Dozent primär als «Instruktor» versteht» (Zimmermann, 2014: 12). Die LK gilt in diesem Fall als «FacilitatorIn» oder «ActivatorIn», so Zimmermann. Solche Verschiebung der Rollenakzente ruft die wichtigen Prinzipien, beispielsweise Lerneraktivierung, Interaktionsorientierung u.a. ins Leben, da es zahlreiche dazu passende Ansätze und Methoden entwickelt und einsetzt, darunter sind «selbstbestimmtes Lernen in Gruppen mit oder ohne Moderation, individuelles Coaching, Lernen durch Beobachtung und Nachahmung..., fachübergreifendes und projektorientiertes Experimentieren und Referieren..., Simulation und Spiele» zu erwähnen. All diese Methoden führen zu gegen- und allseitigen «Kommunikation, Zusammenarbeit, Hilfestellung und Feedback» (Zimmermann, 2014: 12).

Jörg Roche äußert seinerseits noch eine optimistische Meinung, was den medienunterstützten Unterricht angeht: Man könne mithilfe der Medien «geschickter auf individuelle Interessen und Anlagen der Lerner eingehen und ihnen die Möglichkeit geben, intensiv, selbstständig... zu arbeiten und zu üben» (Roche, 2008: 32). Dies erfolgt durch die ständige Zusammenarbeit der beiden Seiten, d.h. der Lehrkraft und der Lernenden, unter den bestimmten Bedingungen, von denen Einstufung in den Lernprozess, «Festlegung der Lernwege», «eine gute und zeitnahe technische Beratung», «tutorielle Betreuung und verbindliche Kommunikation», «Wahrung der Anonymität» der TeilnehmerInnen zu erwähnen sind (Roche, 2008: 32–33). Der Forscher erklärt außerdem einige möglichen Gründe für das skeptische Verhalten gegenüber dem Einsatz der neuen Medien: Davon seien u. a. die Angst vor den Medien und «einer möglichen Blamage durch mangelnde Kompetenz im Umgang damit» (Roche, 2008: 12), keine angemessene Technik, keine Motivation, etwas zu ändern und neue Technologien zu versuchen.

Trotz gewisser Skepsis und möglichen Scheiterns einiger Schritte vom Lehr- und Lernprozess werden neue Medien heutzutage im Hochschulunterricht fruchtbar eingesetzt: Die Lehrkräfte verlieren relativ schnell «jegliche Angst» und können «Vorteile für ihre Arbeit erkennen» (Roche, S. 58). Dies erfolgt allerdings durch adäquate Fortbildungsprogramme zum Einstieg der LehrerInnen in den medienunterstützten Unterricht.

Sollte es um den Fremdsprachenunterricht handeln, werden durch moderne Medien und Tools alle Aspekte beim Spracherlernen betreut. Beispielsweise können Tonaufnahmeprogramme wie Vocaroo für das Training Freisprechen angewandt werden: Solche Tools ermöglichen es den Studierenden, ihre eigenen Reden oder Gespräche aufzunehmen, zu speichern und dann das Gehörte zu analysieren und sich selbst zu evaluieren und / oder von der Lehrkraft evaluiert zu werden. Diese Aktivitäten erfolgen asynchron zwischen den Seiten des Lernprozesses.

Ein weiteres Beispiel könnte beweisen, wie eine regelmäßige Moodle-Plattform an der Hochschule für den Fremdsprachenunterricht geeignet wird: Ein Moodle-Forum ist als Training Leseverstehens und schriftlicher Kompetenz zu gebrauchen. Demselben können Chats und Blogs dienen. Im Chat wird z. B. alltägliche mündliche und schriftliche Kommunikation geübt. Die Blogs können neben den Foren für das kreative Schreiben genutzt werden. Audioaufnahmen werden auch an die Blogs hochgeladen, was der Übung des Hörens und Sprechens dient. Die Option, dort Kommentare zu verschicken, ruft Interaktionsorientierung als ein der grundsätzlichen Lehr- und Lernprinzipien ins Leben und ermöglicht den Einsatz aller Arbeits- und Sozialformen in der Online-Phase.

Zusammenfassend kann vermutet werden, dass trotz möglicher Schwierigkeiten der Einsatz der neuen Medien in den Fremdsprachenunterricht unabdingbar wäre und dem Lehr- und Lernprozess klare Vorteile bringen könnte. Besonders gewinnt davon die Entwicklung von den Studierenden des selbstorganisierten Studiums. «Multimediales Lernen... unterstützt diese Entwicklung durch seine immanente Struktur (Vernetzung, Medienvielfalt, Unabhängigkeit von Zeit und Ort)» (Meister, S. 2014: 29).

УДК 378.147.88(076)

Кіршова О. В.,

канд. філол. наук, доцент кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Так навчання другої ІМ суттєво відрізняється від навчання першої ІМ за багатьма важливими факторами. По-перше, це інші умови навчання, а саме: відсутність сучасних спеціальних підручників/НМК, спеціальної підготовки викладачів тощо.

По-друге, це роль взаємодії між першою і другою ІМ, що проявляється у формі інтерференції (або негативного переносу елементів раніше засвоєних мов на мову, яку вивчають) та позитивного переносу. Ці явища охоплюють всі рівні мови (фонологічний, орфографічний, лексико-семантичний, граматичний), мовлення і спілкування (прагматичний і соціокультурний), а також навички та вміння навчально-стратегічної компетенції. Інтерференція та перенос впливають на розвиток комунікативної компетенції студентів у другій ІМ та можуть позначатися на невербальній поведінці. Якщо інтерференція загалом гальмує формування насамперед мовної і мовленнєвої компетенцій, то перенос може сприяти якості та швидкості засвоєння другої мови і культури.

По-третє, незважаючи на деякі зазначені негативні фактори, друга ІМ знаходиться у вигідніших умовах порівняно з першою. Серед чинників, що позитивно впливають на її засвоєння, є насамперед можливість перенесення досвіду вивчення першої ІМ. Завдяки йому при оволодінні другою ІМ студенти спроможні вже наперед відчувати своєрідність цієї мови і легше засвоювати її особливості. Вони володіють у певній мірі вже сформованими вміннями «переключатися» з однієї мовної системи на іншу. Набуті навчальні навички та вміння у вивченні ІМ, загальні навички самостійної роботи можуть так само позитивно впливати на оволодіння другою ІМ. Набутий досвід студентів дає можливість здійснювати перенос цих знань, навичок та умінь у сферу навчання другої ІМ: студенти можуть використовувати вже відомі їм навчальні стратегії, компенсаторні прийоми, які дозволяють запобігати багатьом труднощам.

Але для того, щоб використати ці наявні резерви навчання, необхідно постійно організовувати під час занять свідоме порівняння мовних явищ обох мов і сприяти активізації загальної мовної бази студентів та позитивному переносу. Студенти мають знаходити та усвідомлювати те схоже, що існує між мовами, і навчитися це використовувати. З іншого боку, необхідно також звертати увагу на можливу інтерференцію з боку першої іноземної мови, тобто стимулювати свідоме сприйняття та обговорення розбіжностей між мовами з метою запобігання інтерференції (наприклад, так звані «фальшиві» друзі в галузі лексики).

Дуже важливим є також свідоме обговорення досвіду студентів щодо вивчення попередніх мов та можливостей ефективного вивчення наступної ІМ. Кожен студент має свої індивідуальні стратегії і прийоми вивчення ІМ і завдання викладача – спонукати студента до того, щоб він вчився свідомо, аналізуючи власний процес навчання, застосовуючи все те, що він має у своєму арсеналі та збагачуючи цей

арсенал за рахунок досвіду своїх товаришів. Необхідно навчити студента усвідомлювати і розуміти, що він робить та як він це робить.

Така рефлексія і свідоме обговорення на заняттях розбіжностей між мовами та випадків інтерференції, в тому числі й досвіду вивчення ІМ та навчальних стратегій, яке супроводжується виконанням відповідних вправ, допомагає економити час та робить вивчення другої ІМ ефективнішим.

Визначені особливості навчання і вивчення другої ІМ зумовлюють певні особливості планування навчального процесу, які стосуються значною мірою планування практичних занять, зокрема таких його компонентів, як «подача нового матеріалу» та «тренування у спілкуванні».

Орієнтовна схема плану заняття з другої іноземної мови з домінантою «тренування у спілкуванні»

1. Початок заняття.
2. Мовленнєва та/або фонетична зарядка.
3. Тренування у використанні відомого навчального матеріалу у спілкуванні.
4. Подання нового навчального матеріалу.
5. Тренування у використанні нового навчального матеріалу у спілкуванні.
6. Практика у спілкуванні (факультативний компонент).
7. Завершення заняття.

УДК 82-1.091'06:[821.112.2+821.161.2]

Кондрацька П. О.,
викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

КОНКРЕТНА ПОЕЗІЯ ЯК ФЕНОМЕН

Конкретна поезія – літературна течія авангардизму на початку 50-х ХХ ст., зорієнтована на організацію мовних елементів (літери, морфеми тощо) за просторовим принципом, вдаючись до їх вигадливого розміщення та розмаїтого шрифтового оформлення. Однак поняття «конкретна поезія» передбачає щонайменше дві основні ознаки: свідоме спрямування автора на експеримент, тобто прагнення показати особливості мови поезії у несподіваний спосіб, і принцип іронічної інтелектуальної гри.

Суто «конкретна поезія» є найпроблемнішою підгрупою в теоретичній області. До тих пір, поки доступні рудиментарні судження, поки можливо ідентифікувати граматичні та синтаксичні структури, зв'язок з традиційним віршем відчутний. Речення в «конкретному вірші» більше не вказують прямо на реальність, а тільки на власну лінгвістично-матеріальну реальність.

Конкретна поезія – це поезія слів. Слово в трьох його матеріальних рівнях є вирішальним елементом для поета: значення не виходить за його межі, звук, образ. Сенс, який не може виходити за межі слова, ледве зрозумілий. Що ж мається на увазі?

Усі мовні знаки мають значення, інакше б вони не стосувались мови як такої, але цей знак немає прямого відношення до реальності та певного об'єкту. Як бачимо, основними ознаками знака є матеріальність (його можна бачити, чути, тобто сприймати органами чуттів), використання його для позначення чогось, що перебуває поза ним, інформативність. Позначаючи якусь річ, знак не пов'язаний із нею природним зв'язком. Тут зв'язок суто умовний і довільний, через що один і той самий знак може використовуватися в різних знакових системах і відповідно мати різне значення. Отже, своє значення знак отримує в певній системі. Поза системою він не є знаком, бо нічого не означає.

Мовний знак отримує своє значення лише в момент прочитання, саме тому дуже важко сприймати мову, яка служить комунікативним феноменом, як єдину реальність в якій реалізується значення. У цьому і вбачається парадокс «конкретної поезії». Вірш наповнюється змістом лише у читача, коли той приводить текстовий матеріал (структуру) в форму вираження.

У «конкретній поезії» значення слова – це не те, що під ним розуміють, а саме спосіб використання того, чи іншого слова. Слово має значення в момент його використання. Воно позначає об'єкт за допомогою його значення. Це гарантує комунікативну функцію мови. Конкретна поезія скорочує тріадні зв'язки між словом – значенням – об'єктом. Тріадне відношення існує лише в момент читання, в якому читач інтерпретує. Він є інтерпретатором дихотомії значення слова на основі знання про слово і його значення у словнику.

У руслі постмодерністського зближення жанрів і видів мистецтва, на основі конкретизму сформувався досить впливовий в сучасній поезії візуальний напрямок, який, по суті, належить вже не літературі, а художній графіці. Тому доцільним видається розглядати конкретну поезію в контексті зорової, як її породження і вдосконалення за допомогою новітніх мистецьких практик.

Лунашко О. В.,
студент 645 групи кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Мова дедалі частіше розглядається не лише як засіб спілкування, але й як інструмент пізнання навколишнього світу, за допомогою якого людина здатна вибудувати цілісний образ. Для цього вона керується як знаннями, набутими шляхом мисленневих процесів, так і власним чуттєвим досвідом – результатом «зчитування» інформації органами чуття зокрема. У результаті такого синтезу в людській свідомості виникають концепти – багатовимірні ментальні утворення, в основу яких закладено певний обсяг знань, репрезентований мовними й позамовними одиницями.

Термін «концепт» вважається одним з найбільш обговорюваних серед науковців. Неоднозначна природа терміна зумовлена передусім міждисциплінарним характером когнітивістики. Якщо акцентувати увагу саме на лінгвістичному аспекті когнітивної науки, то тут виділяють пізнавальні (логічні) та художні (естетично обумовлені) концепти. Під художнім концептом варто розуміти ментальну одиницю, вербалізовану автором у художньому творі, що репрезентує його індивідуальну картину світу. Тобто, з одного боку, концепт відображає універсальні, загальноприйнятні знання, а з іншого – суб'єктивний авторський досвід, його індивідуальне осмислення сутності понять і явищ.

Художній концепт знаходить своє вербальне вираження в художньому образі або символі, пронизуючи всю структуру твору й пов'язуючи художній текст з культурними константами нації. На відміну від пізнавального (когнітивного) концепту, художньому концепту притаманний ширший спектр асоціативних зв'язків, створюючи тим самим простір для формування нових трактувань і смислів.

Концепти як ментальні сутності не відокремлені один від одного, а перебувають у взаємодії з іншими одиницями свідомості, утворюючи концептосферу, під якою розуміють систему, що складається з концептів, призначених для розкриття ідейних авторських інтенцій.

Концепт відіграє не менш важливу роль у перекладах текстів художнього спрямування: нерідко застосовується концептуальний аналіз, спрямований передусім на глибше розуміння особливостей

індивідуально-авторського сприйняття та дослідження текстових структур, відтворених засобами іншої мови. Єдине, на чому наголошують науковці, так це на відмінностях між концептуальним і семантичним аналізом. На думку І. В. Карасика, головне завдання семантичного аналізу полягає у роз'ясненні семантичної структури слова, її знакової репрезентації, а концептуальний аналіз передбачає відображення найбільш уживаних контекстів слова, сприяючи отриманню знань про навколишній світ.

Основу концептосфери в романі Патріка Зюскінда «Запахи. Історія одного вбивці» складає концепт «запах», для вербалізації якого автор використовує метафору як головний засіб образної номінації індивідуально-авторської картини світу. Не випадково метафора обрана автором у якості провідного мовного засобу презентації концепту, адже саме цей художній троп вирізняється високим когнітивним потенціалом для розкриття багатогранної семантики номінантів концепту та позначення внутрішнього стану головного героя.

УДК 811.112.2'282

Максимчук С. М.,
старший викладач кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

DER DIALEKTGEBRAUCH IN WIEN

Der Dialektgebrauch in Wien ist stark im Rückgang begriffen. Es handelt sich dabei um keinen Sprachwandel, sondern um einen Sprachwechsel. Auf eine Generation, die üblicherweise den Dialekt und die «Schriftsprache» nur in Ausnahmesituationen gebrauchte, folgt eine Generation, deren Sprachgebrauch gegenläufig ist. Können die Älteren oft nur mühsam und fehlerhaft «nach der Schrift» sprechen, so mühsam und fehlerhaft sprechen die Jüngeren den Dialekt, sofern sie überhaupt noch aktive Dialektkompetenz aufweisen. Dies ist eine Erscheinung, die aus Deutschland schon seit mehreren Jahrzehnten bekannt ist. Zuerst wird der Dialekt zugunsten einer regional gefärbten Schriftsprache aufgegeben, diese wird schließlich durch eine modifizierte, norddeutsch geprägte Standardsprache ersetzt. In Wien beginnt sich in den letzten Jahren bereits die zweite Stufe aufzuformen. Als Indikator dafür lässt sich der Gebrauch schriftsprachlicher Konjunktive bei Kindergarten- und Volksschulkindern ansehen.

Was den Schulbereich betrifft, so ist es auf Erinnerungen ehemaliger Schüler angewiesen. Die Frage: «*Wie war es bei euch, haben bei euch viele*

in der Klasse Dialekt gesprochen. Wie ist allgemein in der Klasse gesprochen worden?» ist heute Dreißig- bis Fünfzigjährigen leicht zu stellen und nach ein wenig Nachdenken, bekommt meist Antworten, die zeigen, dass um 1980 noch mehr als die Hälfte aller Wiener Schulkinder miteinander Dialekt sprachen. Um 2000 sank der Anteil der Dialektsprecher unter 50 %. Heute ist der Anteil der Dialektsprecher unter Wiener Schülern nach der Beobachtung der Sprachforscher nicht mehr feststellbar.

Die Zahl der in Wien lebenden Menschen, die über eine kaum ausgeprägte Dialektkompetenz verfügen, ist im Steigen begriffen. Der Wiener Dialekt in seiner bisherigen Form wird also in einer berechenbaren Frist von einer Mehrheitsprache zu einer Minderheitsprache geworden sein, die über immer geringere Anwendungsmöglichkeiten in Kommunikationssituationen verfügt. Ob der Wiener Dialekt ausstirbt, wird abzuwarten sein, Hinweise dafür gibt es, dass ja die Dialektkompetenz allgemein im Abnehmen begriffen ist. Es ist nicht anzunehmen, dass diese Entwicklung von den Erziehungspersonengeplant war, Eltern und LehrerInnen haben sie aber erst möglich gemacht.

Wollte man etwas beklagen, so wäre dafür das allmähliche Abkommen des legendären Wiener *«Schmähs»* geeignet. Diese originellen und kreativen Sprachäußerungen, wohl auf einer gelungenen bairisch-slawischen Mentalitätsmischung mit Rotwelschem Hintergrund in den Wiener Vorstädten beruhend, charakterisiert Kranzmayer (wenn auch abwertend) folgendermaßen:

«In den Vororten Wiens zeigt sich seit etwa hundert Jahren ein Vorstadt-Jargon, das so genannte Plattendeutsch. Ähnlich wie das Rotwelsch schafft es für bestimmte Begriffe fortwährend neue Ausdrücke. In seinem zynisch-satirischen Humor hebt es sich absichtlich vom alten Wiener Dialekt ab, es nimmt aber trotzdem für sich das Urwienertum in Anspruch.»

Hinsichtlich der Ursachen für das Absterben des Dialekts im Wiener Raum sind folgende wesentlich: Der Einfluss des Fernsehens im Speziellen der Fernsehserie *«Ein echter Wiener geht nicht unter»*; die schriftsprachliche Sozialisierung in kollektiven Erziehungssituationen und eine bewusste Vermeidung des Dialektgebrauchs durch die Eltern im Umgang mit den Kindern in der Hoffnung, dem Kind so Vorteile fürs Leben zu verschaffen. In der Serie *«Ein echter Wiener geht nicht unter»* wurden in vielen Folgen das Alltagsleben und die Schicksale einer Wiener Arbeitsfamilie geschildert. Vielen Österreichern außerhalb von Wien diente diese Serie als höchstes Gaudium. Der Vorname des ausschließlich Wiener Stadtdialekt sprechenden Hauptdarstellers Edmund Sackbauer wird bis heute als ein Schimpfwort für die Wiener im Allgemeinen gebraucht: *«Mundl!»*. Der Mundl wurde und wird als der *«typische Wiener»* angesehen

und die Serie wurde bis heute unzählige Male wiederholt. Nachdem nun weiten Teilen der Wiener Bevölkerung mit dem *«Echten Wiener»* ein Spiegel vorgehalten worden war, wollte niemand mehr sein wie der Mundl. Keinesfalls sollten die Kinder so sprechen wie *«der Mundl»*, sondern *«schön»*, d.h. *«nach der Schrift»*. Als *«Gegengewicht»* zur Mundl-Serie brachte das österreichische Fernsehen die Serie *«Die liebe Familie»*, in der die großbürgerliche Lebensweise des Sektionschefs Lafite in unzähligen Folgen aufbereitet wurde. In der *«Lieben Familie»* ist ungeschriebenes Gesetz, dass alle, die nicht so sprechen wie Herr und Frau Sektionschef Lafite, ins komische Fach gehören.

In Wien ist seit längerer Zeit die Kindererziehung durch öffentliche und private Kindergärten üblich. Bereits Kleinkinder werden zu Tagesmüttern und in Kinderkrippen gegeben, wo im Umgang mit Kindern Dialektgebrauch vermieden wird. Grundsätzlich ist festzuhalten, dass in Wien seit mehr als dreißig Jahren der Gebrauch der Standardsprache (*«Schriftsprache»*) in Alltagssituationen als Zeichen von Bildung angesehen wird.

In Deutschland gibt es bereits breite Gesellschaftsschichten, die den ortsüblichen Dialekt nicht mehr sprechen. So werden an den Volkshochschulen Dialektkurse angeboten, bei welchen der Dialekt wie eine Fremdsprache in meist mangelhafter Weise erlernt wird. Diese Entwicklung scheint nun auch in Teilen Österreichs Platz zu greifen. Wird immer nur zugunsten der Standardsprache gefördert und der Dialekt als eine Sprache gesehen, die man automatisch lerne, so ist es vom Zustand, dass der Dialekt tatsächlich automatisch erlernt wird zu jenem, wo das nicht mehr der Fall ist, nur ein kleiner Schritt. Wann und wo dieser vollzogen wird, beschreibt die Sprachwissenschaft meist Jahre- oder Jahrzehnte später. Dies ist auch wissenschaftlich wesentlich sicherer, als sich auf Zukunftsprognosen einlassen zu wollen oder lenkend einzugreifen, was bei Wissenschaftlern, die LehramtskandidatInnen ausbilden aber durchaus denkbar wäre.

УДК 378

Польберг Л. В.,

канд. філол. наук, доцент кафедри романо-германської філології
та перекладу з німецької мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЛЕКСИЧНИЙ СКЛАД СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Розвиток мови безпосередньо відображався в лицарському епосі та мінезангу. У вік хрестових походів лицарство розвинулось до наддержавної культурної спільноти, для якої були характерні особливі

форми вираження та які розпалися після завершення штауферської епохи. В лицарстві, носії нової культурної течії поєднали старе дворянство з новими службовцями, які піднялися кар'єрними сходами в штауферський час, відображали форми життя і мислення верхнього суспільного прошарку. Бюргерство та селянство знаходилися в цей період на другому плані. Особливо артус-роман зображує витончений і багатий світ придворного життя. Витонченість полягає в служінні жінці. Повчальна поезія охоплює ідеальні життєві форми придворного та лицарського суспільства. Багатству нового життєвого ідеалу надається нове забарвлення, нова гідність, оволодіння мовою лицарського класу.

Збагачення лексичного складу середньовісньонімецької мови відбувалося завдяки лицарському епосу, навіть якщо він позначав більш-менш ескізне відображення дійсності. Внаслідок доброго оволодіння поетами мовою, в ній з'являлися нові вирази у великій кількості, частково композити, входження яких до літературної мови виконувало мовотворчу функцію. Так, твори *Гартмана*, *Вольфрама* та інших налічують багато нових складних слів. Багатство мови *Вольфрама фон Ешенбаха* базується на власному словниковому запасі, який він черпає з багатьох джерел, таких як: народна мова, героїчний епос. Але його лексичний склад не враховують лицарські поети з інших німецьких та не німецьких областей. Використання та комбінування мовного матеріалу можна вважати його власним творінням. В новоутвореннях беруть участь всі частини мови, а саме іменники, прикметники, дієслова, прислівники: «*âderstôz*» – 'гордість в жилах', «*schelmelac*» – 'інфекція у тварин', «*altwise*» – 'стара мудрість', «*lûtersnel*» – 'ясно і швидко', «*schnellen fliegens schîne*» – 'швидко летіти на світло'.

Інші новоутворення з'явилися завдяки словотворчим складам: «*stôzlich*» – 'гордо', «*rûmeclich*» – 'славетно'.

Для *фон Ешенбаха* характерно також своєрідне вживання деяких партиципів: «*bekerzet*» – 'прикрашати свічками'. У якості новостворених слів виступають також утворення з – *un*: «*ungastlich*» – 'негостинний', «*ungedulteclich*» – 'нетерплячий', «*unsichert*» – 'непевнений'. Однак, деякі його новостворені лексеми і вирази зустрічалися дуже рідко в повсякденній мові, наприклад: «*roum*» – 'слава', «*swalwe*» – 'арфа', «*gagern*» – 'коливатися'.

Досить сміливу, з лінгвістичної точки зору, мовотворчу силу розвиває *Готфрід фон Страсбург*, який у своєму творі «*Трістан*» вживає ряд насмішливих новотворень: «*swer ûf der wortheide hochsprünge und wîtweide mit bickelworten welle sîn*» – 'Хто з героїв на словах високі стрибки робить і хоче багато розкидатися кубічними словами', які він протиставляє барочному слововживанню *Вольфрама*

фон Ешенбаха і дуже вільно оперує ними. Його лексика була слабо направлена на зображення та опис військової сторони лицарства, в основному коло інтересів зводилося до живого придворного життя і придворних занять, його незвичної обізнаності в мисливстві та лексикою навколо нього, в музиці та фахових вираженнях поетичного мистецтва, правових інтересів та риторики. Численні французькі запозичення, які служили джерелом натхнення у творчості поета свідчать про надання переваг всьому французькому.

Поряд з перерахованими вище інтересами поета, знаходимо також зображення любовного гроту, опис якого веде поета до деяких виразів ковальського мистецтва і теслярського ремісництва. Його Трістан містить значну кількість словосполучень: *hastlist* – ‘швидкий розум’, *hastsite* – ‘швидкий звичай’, *betewîp* – ‘жінка, що молиться’, *betlegelt* – ‘схилений в молитві’, *betmære* – ‘відома молитва’, *bickelwort* – ‘кубічне слово’, *brûtleite* – ‘повчання нареченої’, *buochlein* – ‘книжечка’, *bûgerete* – ‘будівельний інструмент’, *endenot* – ‘кінець нужди’, *erbeminne* – ‘власна любов’, *hûbensmit* – ‘гостроверхий шолом’.

Також застосування біблійської лексики показує нові елементи в словниковому запасі *Гомфруда*: *lastermære* – ‘відома погана звичка’, *lebesite* – ‘життєвий звичай’, *hovemâze* – ‘величина двору’, *hâltürlin* – ‘прихований вхід’, *herzegalle* – ‘приховане в серці зло’, *herzeniftel* – ‘сердечна племінничка’, *herzequale* – ‘сердечна мука’, *herzesorge* – ‘сердечний клопіт’, *herzetohter* – ‘сердечна донька’, *horndôn* – ‘вид мелодії духового горну’, *hoverât* – ‘придворна рада’, *hütesnuor* – ‘шнур до палатки’, *vogeliet* – ‘пташина пісня’, *hovereht* – ‘придворне право’, *hovelist* – ‘придворний розум’.

Словниковий запас героїчного епосу збагачує та урізноманітнює лицарську поезію та навпаки. Особливо це помітно в новоутвореннях, що описують життя *Кудрун*. Хоча словниковий запас *Кудрун* виходить за межі «*Пісні про Нібелунгів*», субстантивовані композити стають загальноживаними: *kampfwerc* – ‘зброя для боротьби’, *kampfwîse* – ‘спосіб боротьби’, *kielgesinde* – ‘команда на судні’, *kielkemenâte* – ‘каюти на судні’, *klugemære* – ‘відомий розум’, *klugenôt* – ‘нестача розуму’, *lîpgerete* – ‘засоби для життя’, *lobebrunne* – ‘джерело похвали’, *lôrschapelekîn* – ‘лавровий віночок’, *muotgedæne* – ‘мужній настрої’. З повчальної поезії придворної сфери слід відмітити *Томазіуса Вельшера*, його новоутворення – це складні слова на *-unge*: *schutzzil* – ‘кінцева мета’, *-lîche*., *-ære*, *-heit*: *rûmerlîch* – ‘славетний’, *herrenlîch* – ‘правлячий’, *versunnenlîch* – ‘самовпевнений’, *sælîcheit* – ‘блаженство’, які полегшували поету варіації при римуванні.

**ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції у перекладі та стилістиці
з англійської мови**

УДК 378.147:004

Бужиков Р. П.,
канд. пед. наук, доцент (б. в. з.)
кафедри теорії та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Нова освітня філософія визначила головну стратегію педагогічної діяльності: спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості; утвердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей та здібностей студентів.

Розв'язання цих актуальних проблем можливе тільки на основі впровадження моделей гуманно зорієнтованого навчання і виховання молоді із широким використання інтелектуалізованих систем навчання (ІСН), зокрема мультимедіа, що дадуть змогу студентові повністю реалізувати його природний, освітній, соціальний і духовний потенціал та забезпечать активізацію всіх сфер його діяльності. Всебічне застосування в навчально-виховному процесі інтелектуалізованих навчальних систем має великі перспективи щодо побудови розвинених моделей навчання та розвитку ідей, форм і методів представленої педагогічної технології, що сприятиме гуманізації освіти, підвищенню ефективності навчання та його інтенсифікації й індивідуалізації залежно від інтересів, здібностей студентів, активізації навчально-пізнавальної діяльності за рахунок введення завдань науково-дослідницького характеру, збільшення частки самостійної роботи, що є визначальним для розвитку творчої особистості. Однією з найсуттєвіших переваг упровадження ІСН у навчально-виховний процес є можливість сповна реалізувати методи індивідуалізації та диференціації. Врахування індивідуальних особливостей студентів, їхнього суб'єктивного досвіду дає можливість обрати для кожного оптимальний шлях навчання.

Сучасні ІСН можуть широко використовуватись для ознайомлення з новим матеріалом, новими зразками на етапі відпрацювання та застосування знань, вмінь і навичок. Інтелектуалізовані навчальні системи дають змогу моделювати умови комунікативної діяльності та реалізувати їх у різноманітних тренувальних вправах. Перетворення

інформації на знання відбувається поетапно: 1) пояснення нового матеріалу; 2) повторення, узагальнення і систематизація знань; 3) формування та вдосконалення умінь і навичок застосування набутих знань у практичній діяльності. У процесі повторення вивченого матеріалу доцільно застосовувати такі системи навчання, які б розширювали інформаційні можливості викладача і за формою, і за швидкістю подання навчального матеріалу. Саме ІСН, їхні зображальні і виражальні можливості, інформативність, оперативність і велика швидкість подачі інформації створюють такі сприятливі умови. При цьому семантичну і чуттєво-наочну інформацію про відомий навчальний матеріал можна подати з елементами нових, ще невідомих даних. Превалювання зорової інформації значно підвищує рівень сприйняття й активності студентів. Усе це загалом певним чином організовує психічну діяльність, створює сприятливі умови для спрямування, концентрації, розподілу уваги та керування пізнавальною діяльністю, що закладено у змісті всіх ІСН.

Інтелектуалізовані навчальні системи як своєрідний засіб навчання можуть забезпечити принципово нову якість: обмін інформацією між студентом та інтелектуалізованою системою відбувається в діалогічній формі, за нерегламентованим сценарієм, який щоразу будується студентом по-новому й на його розсуд, а ІСН органічно вписуються у класичну систему, розвивають і раціоналізують її, забезпечуючи нові можливості щодо організації паралельного навчання й контролю знань, надають реальну можливість практичного впровадження індивідуалізованого навчання.

Таким чином, використання ІСН під час навчання перекладацьких дисциплін значно розширює та урізноманітнює можливості студентів, забезпечує доступ до різних автентичних матеріалів, розширює мотивацію до навчання, надає можливість працювати у зручному темпі, що сприяє індивідуалізації та диференціації навчання.

УДК 81'25

Єлісєєва С. В.,

старший викладач кафедри теорії та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Переклад військової лексики телевізійних репортажів і публікацій ЗМІ є одним з видів спеціального перекладу з вираженою військовою

комунікативною функцією. Особливістю такого перекладу є його висока термінологічність. Під час роботи з текстами публіцистичної спрямованості часто зустрічаються слова, які використовуються військовослужбовцями в їх побутовій діяльності.

Висока затребуваність військової лексики в мові сучасних ЗМІ вимагає її уважного вивчення і в цій сфері функціонування сучасної української мови. Дослідження подібного плану вже проводилися у лінгвістиці, наприклад, такими дослідниками, як Л. В. Мосієнко, Д. В. Міначева, Е. А. Яковлева і Е. Н. Ірнazarов та інші.

У першу чергу військова лексика зустрічається в публікаціях військової тематики, де її використання тематично виправдано та пов'язане з передачею об'єктивної і повної інформації. У статті, присвяченій діям військових або реакції громадськості на ці дії, військова лексика обов'язково виноситься в заголовок.

Аналізуючи військову термінологію публікацій та репортажів, ЗМІ англійською мовою показує її високу неоднорідність. Поряд з однозначними термінами, що мають чіткі семантичні межі, часто зустрічаються терміни, які мають декілька значень. Адекватність перекладу в цьому випадку безпосередньо залежить від контексту, в якому вжито термін. Наприклад, англійський термін *Army* можна перекласти як «армія» або «сухопутні війська».

У військовій лексиці можна побачити два великих пласта: військову термінологію (спеціальну лексику) і професіоналізми (професійний жаргон військових). Військова термінологія існує на «рівні суспільної офіційної свідомості», використовується в першу чергу в офіційному середовищі, а військовий жаргон – «на рівні громадської повсякденної свідомості», використовується в безпосередньому усному спілкуванні військових, що ми можемо спостерігати у репортажах новин на військову тематику.

До військової лексики належать слова і поєднання, які позначають військові поняття, тобто безпосередньо пов'язані зі збройними силами, військовою справою, військовими діями та інше, а також науково-технічні терміни, які вживаються з військовими поняттями.

Згідно з А. А. Данилевичем, військова лексика класифікується за сферою вживання:

1) терміни різних родів військ – терміни, які вживаються для опису понять в формуваннях збройних сил: наприклад, *artillery* «артилерія», *infantry* «піхота», *air force* «військово-повітряні війська»;

2) штабні терміни – терміни, які широко використовуються в органах військового управління особовим складом, наприклад, *headquarters* «штаб», *staff car* «штабний вагон», *personnel* «особовий склад»;

3) загальнотактичні терміни – терміни, які використовуються у процесі вирішення загальнотактичних завдань, веденні загальновійськового бою і його підтовці, наприклад, *defense* «оборона», *offensive* «наступ»;

4) організаційні терміни – терміни, які використовуються в різних одиницях військових сил, наприклад, *unit* «підрозділ», *battalion* «батальйон», *division* «дивізія», *company* «рота»;

5) військово-топографічні терміни – терміни, які використовуються у вивченні місцевості, орієнтуванні, вказанні цілі, виробництві вимірювань на місцевості, наприклад, *topographic map* «топографічна карта», *cartography* «картографія», *land survey* «наземна зйомка»;

6) командно-стройові терміни – терміни, які використовуються в стройовій підготовці та командній мови військовослужбовців, наприклад, *Arms, port!* «Зброя на груди!»; *Eyes, right!* «Рівняння праворуч!»

Усі вказані терміни з більшою або меншою частотністю використовуються в матеріалах сучасних ЗМІ. В англійській військовій лексиці нерідко зустрічаються терміни і поняття, які є схожими в написанні або вимові з українською військовою лексикою – псевдоінтернаціоналізми або помилкові друзі перекладача. Такі елементи військової лексики представляють для перекладача підвищену складність і часто є причиною втрати смислових значень у процесі перекладу.

У текстах ЗМІ, насичених військовою термінологією, відбувається стилістичне змішання газетно-публіцистичного і офіційно-ділового стилів. Військова лексика використовується також у публікаціях, що розповідають не про військові дії, а про випадки в умовах мирного існування, які пов'язані із застосуванням зброї. Це можуть бути репортажі про захоплення заручників, про тероризм, про бандитські розборки, про взяття банку, про стрілянину на вулиці, крадіжках зброї і т. п. У будь-якому випадку, перекладачу потрібно бути дуже уважним і мати фонову інформацію щодо подій, які часто можна розглядати як реалію певної англосмовної держави, мати досвід в перекладі військової термінології та фонові знання щодо розвитку військової сфери діяльності певної країни.

Кравченко О.,
викладач кафедри теорії та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ІНАВГУРАЦІЙНОЇ ПРОМОВИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНЬСЬКОГО

У сучасному, постійно змінюваному та глобалізованому світі однією з найважливіших потреб виступає володіння іноземними мовами, які приносять діалог культур.

Важливе місце у міжкультурній комунікації посідає переклад, адже він є посередником між двома мовами, які власне і є феноменами культури. Варто розуміти, що переклад є не лише лінгвістичним процесом, а багатогранним явищем взаємодії мов і культур.

Аналізуючи політичні промови, як форму публічного виступу та способу вираження політичного вектору того чи іншого очільника держави, можна зазначити, що вони є способом комунікації. Розуміння політичних промов президентів має вирішальне значення для подальшої співпраці країн та визначення способів їх взаємодії. Саме тут значну роль відіграє адекватний переклад, який виступає явищем, яке здатне якісно відобразити суть заявленого тексту.

Ключовими завданнями тут виступає вміння уміло застосовувати різні перекладацькі модифікації, трансформації, які необхідні для того, щоб текст перекладу якомога точніше передав всю інформацію, закладену в тексті оригіналу, при дотриманні відповідних норм мови перекладу.

Чимало видатних вчених розрозляли концепції дослідження перекладацьких трансформацій. Автор хотів би виділити підхід дослідника С. Максимова до перекладу, оскільки він описує його як процес того, що перекладач повинен відтворити надану інформацію якнайповніше. Цього можна досягнути, лише застосовуючи певні структурні або семантичні зміни (трансформації), які є наслідком лексичних та граматичних відмінностей в мовах.

Відповідно до характеру одиниць мови оригіналу перекладацькі трансформації поділяються на певні різновиди. Так, А. Фітерман та Т. Ревіцька виділяють три типи перекладацьких трансформацій:

- а) граматичні;
- б) стилістичні;
- в) лексичні.

Найбільш вдалою, на наше переконання, є класифікація Л. Бархударова, який виокремлює такі перекладацькі трансформації:

- а) граматичні, серед яких перестановки, заміни, опущення та додавання;
- б) лексичні заміни (конкретизація та генералізація);
- в) комплексні лексико-граматичні заміни (антонімічний переклад).

Вивчаючи офіційний переклад інавгураційної промови В. Зеленського англійською мовою, можна зазначити, що граматичні особливості перекладу відіграють ключову роль, оскільки в англійській мові порядок слів, як правило, служить граматичним засобом встановлення функції слова у реченні, і тому має більш постійний і строгий порядок слів, ніж українське.

Однак, граматичні трансформації також підлягають певним закономірностям. Ці закономірності, правда, на відміну від лексичних еквівалентів не простежуються в рамках вузького контексту. Навіть найпростіше речення, структура кого на перший погляд нічим не відрізняється від структури відповідного українського речення, може вимагати перетворення під час перекладу залежно або від більш широкого контексту чи від логічних або стилістичних чинників. Розбіжність між англійським та українським синтаксисом легко пояснити – в англійській мові порядок слів має граматичну функцію, а в українській – логіко-стилістичну.

Мовою оригіналу звучить фраза «після моєї перемоги на виборах мій шестирічний син сказав», де «після моєї перемоги» – це обставина часу у реченні складена за допомогою іменника, в перекладі «my election victory», де election відіграє роль прикметника.

В оригіналі «І тоді це прозвучало як жарт» – «як жарт» в реченні виступає обставиною через іменник, переклад англійською «At the time, it sounded funny» – funny є прикметником.

«І це – наш спільний шанс. За який ми несемо спільну відповідальність» – маємо два речення, і «ми несемо спільну відповідальність» – підмет (іменник), присудок (дієслово), означення (прикметник), додаток (іменник). Переклад «And this is our common chance that we are responsible for together» виступає одним реченням, де «we are responsible for together» робить заміну слів, оскільки англійською мовою тут не можна перекласти дослівно словосполучення «нести відповідальність» шляхом дієслова та іменника, переклад більш точно відображається шляхом використання словосполучення у формі дієслова та прикметника «to be responsible for», який у реченні відіграє роль складеного іменного присудка.

Отже, можна зробити висновок, що переклад є складною справою саме через складний комплексний характер перекладацьких транс-

формацій та їх застосування. Власне саме тому, перекладу високої якості можна досягнути завдяки вмілому комплексному використанню перекладацьких трансформацій, покликаних для усунення культурного непорозуміння.

УДК 81'2:81'23:81'27

Кравцова О. А.,
канд. іст. наук, старший викладач кафедри теорії
та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

Аудіовізуальний контент різноманітний жанрово: це і художні фільми, і документалістика, і реклама. Специфіка кінофанру полягає у поділі фільмів на групи за певними художніми формами. Схожа внутрішня будова, споріднені теми та типажі характеризують спільне бачення авторів історії: в комедії має бути два-три персонажі, яких сценарист наділить найсмішнішими репліками, в мелодрамі традиційно існує одна чи декілька сюжетних ліній, де персонаж страждає, чим викликає співчуття, рефлексує, чим викликає протилежне до себе ставлення, та інколи відкритий фінал, що дає змогу глядачеві дофантазувати історію самостійно.

Будь-яка система жанрів досить умовна, відкрита до змін: зараз жанри інтегруються один в інший, через що динаміка різнопланового сюжету спонукає глядача залишитися перед екраном надовго. У рамках наукових досліджень така класифікація, скоріше, створена самими глядачами – саме вони чітко окреслюють ознаки кожного жанру. Та все ж класифікація досить поширена та загальноприйнята. Як, наприклад, кінокомедія, що поділяється на комедію станів, чи ситуацій, комедію характерів, чорну комедію, та пародію. Такі піджанри (лірична або романтична, музична, трагікомедія, ексцентрична, кримінальна, тощо) набирають все більшої популярності останнім часом.

Щодо перекладу комедійного контенту, ефект комічного, як відомо, досягається завдяки використанню мовних та позамовних засобів. Тут варто зазначити декілька вимірів ефекту комічного-фонетичний, морфологічний, лексичний, синтаксичний, та стильовий. Розглядаючи стилістику комічного твору, зауважимо, що творчий підхід та почуття

гумору перекладача є найвідповідальнішим та вирішальним показником вдало зданого на загал продукту. Художній переклад потребує особливого хисту. У художньому творі не завжди потрібно перекладати так, як вимовляє оригінал, тим паче, врахування контексту дається в знаки, коли ми виступаємо «експертами» під час перегляду тієї чи іншої стрічки (за умови, якщо ми достатньо читаємо, знаємо іноземну мову, та чуємо оригінал та переклад репліки). Переклад художнього твору в паперовому варіанті перекладати все ж легше, оскільки, за умови незрозумілого, що потребує пояснення, можна окремим тлумаченням подати незрозуміле під основним текстом. У фільмі ж не існує такого місця для посилання. Натомість є особливі труднощі, як-от ліпсинк, якого має дотримуватися перекладач, що готує переклад для дубляжу. Розглядаючи чіткість мови, англійська, звісно, є чіткішою та лаконічнішою, ніж українська. На просте *sure* англійською є декілька варіантів українською – *ясна річ, звісно, звичайно, таки так* – і тут від контексту залежить, який саме варіант пасуватиме персонажу, ба більше, якщо персонаж кумедний, і відповідає швидко, односкладними реченнями, та ще й треба вкластися в таймінг репліки, перекладачеві доведеться переглянути всі можливі варіанти, навіть озвучити їх самому, доки не прийде правильніше рішення.

Грег Деніелс, комедійний сценарист, продюсер та режисер, подарував світу шоу «Saturday Night Live», мультсеріал «Сімпсоны», «Король гори» та комедійний серіал «Офіс», який було адаптовано під американського глядача, оскільки серіал є британським. З «Офісом» виходить цікава ситуація: перекладачі адаптують сюжет під українську аудиторію. Деніелсу вдалася адаптація під американського глядача, і ми маємо змогу насолоджуватися особливими жартами. Гра слів, самоіронія, ідіоматичні вирази, всі засоби комічного британців (включаючи й «плаский гумор»), та універсальні жарти американців, зрозумілі не тільки британцям – з усім можна ознайомитися, переглядаючи серіали, стріми тамтешніх блогерів, слухаючи подкасти. Деніелс, до створення своєї версії «Офісу» відвідав декілька офісів в Америці, щоб відчути особливу атмосферу спілкування між працівниками, мовлення, що панує у сірих стінах, коли на стороннього не звертаєш особливої уваги. Це допомогло йому зрозуміти, наскільки яскравою чи навпаки непомітною має бути репліка пересічного або ключового персонажа. Як, наприклад, репліку одного з персонажів епізоду «Пожежна тривога» («The fire drill») під час метушні, що її спричинив головний персонаж серіалу (він вирішив перевірити, наскільки його відділ готовий до пожежі), стримується, щоб не закричати, і говорить «No, I am not dying today», було перекладено «Ні,

ні, я не помру зараз». Повторення заперечення, як підтвердження того, що це з ним таки не станеться (метод самозаспокоєння), і *зараз* замість *сьогодні* свідчить про обмежений таймінг та ліпсинк, якого варто дотримуватися. А також протилежна репліка акторки «I'm gonna die today!», що було перекладено як «Скоро зустрінемося!». На такий переклад є багато нарікань, якщо перекладати тільки текст. Але, у разі, якщо окрім тексту ще є динамічна, красномовна ситуація, за котрою стежить глядач, то фрагменти такого паззлу мають шанси скластися. На екрані ми бачимо стурбовану жінку, яка весь час згадує Бога через надмірне хвилювання: в офісі задимлення, всі панікують, а вона найбільше. І щоразу, у паніці, вона дивиться вгору і промовляє «Господи, допоможу!», «О, Матінко!» (різні варіації перекладу фрази «Oh, my Goodness!»). Тому, повертаючись до спірного перекладу «Скоро зустрінемося!», проаналізувавши ситуацію, в яку потрапила жінка, такий переклад цілком виправданий. А згадавши жанр, в якому створено серіал (а це ситком), ще є дотепним, та тим, що не втрачає своєї комічності. Подібний креатив має бути ретельно виваженим, але згодом він сприймається цілком виправданим та зрозумілим глядачеві.

Олекса Негребецький, що є перекладачем та режисером дубляжу, почав перекладати фільми, не маючи відповідного фаху та не знаючи англійської мови на належному рівні, зауважує, що чуття мови – як іноземної, так і рідної – потрібно розвивати постійно. І надає яскравий приклад зі свого досвіду перекладу мультфільмів «Шрек» та ін.: *«Ходжу по хаті, чухаю потилицю: "Ну як же, як же це перекласти? Іноді не придумується, на думку не спадає. У тому ж "Шреці" в діалозі між підлітками я ніяк не міг підібрати тупу молодіжну фразу. Дуже довго мучився. А вже на дубляжі хтось із акторів сказав жаргонне слово "по-любому", і воно ідеально підійшло в ту ситуацію! А мені не прийшло в голову.*

Або перекладав мультик про тролів, і треба було придумати назву села, в якому вони жили. Серед варіантів була й Тролівка, Трольгород, і ще щось. Аж коли дубляж закінчили, раптом одночасно в кількох головах народився варіант – "Тролещина"! Та було вже пізно... А кілька років тому в іншому мультику мозок спрацював вчасно й підказав назву підземного містечка, де жили миші – Мишгород». Аудіовізуальний переклад – це процес вирішень, іноді й обопільних з акторами дубляжу!

Доцільність вивчення жанрових особливостей, а саме вербально висловлений гумор, що його підкріплено характерним відеорядом, може врятувати перекладача від критики та усунути подальші образи від редакторів, та тих, хто не володіє майстерністю аргументації.

Лютянська Н. І.,
канд. філол. наук, старший викладач кафедри теорії
та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА РІЗНОВИДИ

Аудіовізуальний переклад визначають як переклад вербального супроводу до відеоряду, що використовується на телебаченні, у перекладі фільмів та іншої аудіовідеопродукції. Аудіовізуальний переклад характеризується синхронізацією вербального та невербального компонентів. Крім того, він поєднує риси синхронного, послідовного, письмового перекладу, перекладу з аркуша, залежно від типу програми та її створення.

Виділяють різні види аудіовізуального перекладу, серед яких дубляж, субтитри, закадровий переклад.

Дублюванням або *дубляжем* називають переклад продуктів кінематографу так, що мова оригіналу повністю замінюється на мову перекладу з метою проведення кінопоказу в тих країнах, мешканці яких не спілкуються мовою, якою розмовляють персонажі оригінального твору.

Субтитруванням є подання перекладу діалогів оригіналу мовою цільової аудиторії у вигляді синхронних субтитрів, що йдуть, зазвичай, внизу кадру. Субтитрування, як різновид аудіовізуального перекладу, дає можливість відчутти іноземну мову і передати іноземну культуру більше, ніж будь-який інший засіб перекладу. У субтитрах можуть бути значні скорочення діалогів через брак часу та простору на екрані, але більшість втрат може бути компенсована завдяки прослуховуванню оригіналу.

Закадровий переклад власне англійських фільмів разом з дубляжем є одним із найпоширеніших різновидів аудіовізуального перекладу в Україні. Цей вид перекладу стилістично наближений до художнього перекладу, а за типом є письмовим. Закадровий переклад вважається найдешевшим різновидом перекладу фільмів порівняно з дублюванням та субтитруванням, адже підготовка такого виду перекладу вимагає менше коштів та часу.

Кожен із різновидів має свої переваги та недоліки порівняно з іншими. Дублювання найбільш прийнятне для країн, населення яких не має інтересу до вивчення іноземних мов. У той час, як

субтитрування використовують у країнах, в яких населення зацікавлене у такому вивченні, оскільки користується декількома мовами у повсякденному житті. Закадровий же переклад використовують переважно у тих країнах, які не можуть дозволити собі робити дубляж великої кількості фільмів, оскільки він вимагає значних капіталовкладень.

Дублюванню надають перевагу розвинуті країни зі стабільною економікою. Серед них: Франція, Німеччина, Італія, Іспанія. Субтитрування доволі поширений спосіб у скандинавських країнах, таких як Данія, Норвегія, Швеція. Крім того, його використовують у Нідерландах, Бельгії, Португалії, Греції, Ізраїлі. В Україні ж він застосовується для міжмовного перекладу, особливо з російської мови.

Вибір того чи іншого різновиду перекладу залежить як від економічного, так і від часового чинника. При цьому найбільше часу на підготовку займає дублювання, яке поєднує чотири стадії підготовки (розпізнавання, переклад, синхронізація та озвучування). Субтитрування проходить у три етапи (визначення часу початку та завершення репліки, переклад, підготовка субтитрів), у той час як закадровий переклад – у два (переклад, озвучування).

Отже, аудіовізуальний переклад поєднує в собі вербальну та невербальну складові. Різновидами аудіовізуального перекладу, що розглядалися, були дубляж, субтитрування та закадровий переклад. Кожен із них має свої особливості.

УДК 378

Lymar M. Yu.,
Ph.D. in Political Sciences, senior teacher
Department of Theory and Practice of English Translation,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv

METHODICAL BASIS OF WRITING OFFICIAL DOCUMENTS FOR THE IR STUDENTS (ON THE EXAMPLE OF A MEMORANDUM)

The training of specialists in the field of international relations (IR) is a diversified and multifaceted process that includes different methods and approaches. In addition to the oral training of future diplomats, negotiators and administrative workers, considerable attention should be paid to training in the writing of official documents. We propose to consider the specifics of writing one of the basic documents in diplomatic practice, which can also be widely used in business communication, – a memorandum.

The term memorandum can have several meanings. Usually, it is associated with a solemn multilateral document signed on some significant occasion. However, foremost, a memorandum (in Latin) is literally a reminder. This diplomatic document sets out the factual, documentary or legal side of an issue. Memorandum, or just memo, has such subtypes as aide-memoire (an informal record of the interview) and pro-memoria (a formal record of the interview). Generally, memos are brief printed documents traditionally used for routine, day-to-day communication within organizations. According to Professor Johnson-Sheehan, «Memos are written to people inside [a] company or organization. They are used to convey decisions, meeting agendas, policies, internal reports, and short proposals». In alternative settings, memos are used to demonstrate targeted responses to specific topics/questions of interest.

For successful practicing in writing memo, a student should remember that it is similar to a diplomatic note; however, it does not begin and end with diplomatic courtesy; is looser and freer than a note, not signed and must be delivered either personally or with a covering letter. There are some examples of introductory phrases for a memo: «I have the honour to transmit to you a memorandum of...», «Government of the United Kingdom declares that...», «We would like to bring to the attention of...» etc. For efficient writing a memo, a diplomat must consider the following purposes of a memo: to support a claim or establish a case; to explain policy options; to make proposals; to support or clarify a treaty; and to present a particular interpretation of a clause or section of an agreement.

For writing a good sample of memo, a student must:

1. *Develop an acute sense of target audience and purpose awareness.*

Memos are most effective when they connect the purpose of a writer with the interests and needs of a reader. Diplomats choose the audience of a memo wisely. In training, a student should analyse if the chosen audience could be interested in his/her memo. Memos are most effectively used, when addressed to a small or moderate number of people to communicate company or job objectives.

2. *Consider the basic components.* A memo consists of the following segments: heading, opening (gives a brief overview of what the memo is about), context (shortly describes a context of an event, circumstance, or background of the problem), summary (provides a brief statement of the key recommendations, but is not necessary for short memos), discussion (includes the strong points and evidence to persuade a reader), closing (for example: «I will be glad to discuss this recommendation with You during our Tuesday meeting after the official part in the Palace of Culture and follow through on any decisions You make»), and the attachments (lists,

graphs, tables, etc., marked like: «Attached: Research Group Results, April – June 2018»). The heading segment follows this general format:

TO: (readers' names and official/service titles)

FROM: (your name and official/service title)

DATE: (complete and current date)

SUBJECT: (what the memo is about, highlighted in some way).

3. *Not forget about the general formatting guidelines.* A memo is usually a page or two long, single-spaced and left-justified (usually used in foreign practice). Instead of using indentations to show new paragraphs, skip a line between sentences. Materials should be concise and easy to read. The memo sections should be allocated in the following manner: header – 1/8 of the memo; opening, context and task – 1/4; summary and discussion – 1/2; closing and attachments – 1/8.

4. *Regularly study different sample memos and diplomatic practices.* The best examples could be found in manuals for the IR students and diplomatic agents and on official websites of the state services and educational organizations/entities.

Concluding, it is important to note that general approaches to writing a memorandum can be applied to other diplomatic/business documents – for example, audience choice, clarity of presentation, restraint in expressing emotions, basic structuring for opening-discussion-closing, and etc. Studying the correct spelling of a memo and similar diplomatic documents is an integral part of the practice of the future IR specialists training.

УДК 378

Литвиненко Х. І.,
викладач кафедри теорії
та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

АКТУАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У 2015 році була ухвалена Стратегія національної безпеки України, де однією з головних цілей стало формування умов для вступу в НАТО. Якщо в перші роки незалежності України членство в НАТО не було пріоритетом ні зовнішньої політики, ні національної безпеки, то з початком військового російсько-українського конфлікту співпраця України та НАТО активізувалася. З початку бойових дій на сході нашої країни, Альянс дотримувався чіткої позиції з підтримки суверенітету і

територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаних кордонів, неухильно заявляв про незаконну і нелегітимну анексію Криму Росією.

З огляду на безпосередні загрози, яких зазнавали територіальна цілісність, політична незалежність і безпека України, упродовж збройного конфлікту регулярно проводилися консультації у форматі Комісії Україна – НАТО (КУН). Підтримка України з боку НАТО і солідарність з нею є непохитними. Міністри закордонних справ держав-членів НАТО узгодили низку заходів, спрямованих на вдосконалення здатності України гарантувати власну безпеку, а також ухвалили рішення про подальше розширення практичної допомоги Україні з боку НАТО завдяки істотному зміцненню поточних сфер співробітництва, найбільшою з яких є військова.

Протягом 1994–2004 років представники Збройних Сил України взяли участь у більш як 100 спільних військових навчаннях, частина з яких була проведена на території України. У вересні 2020 року, в рамках співробітництва нашої держави з НАТО, в Україні стартували міжнародні військові навчання «Rapid Trident», до участі у яких були залучені військовослужбовці з США, Польщі, Литви, Канади, Німеччини, Румунії, Великої Британії та Данії. Це наймасштабніші спільні міжнародні навчання на території нашої країни. Західні партнери відзначили високий рівень фаховості і досвіду українських колег і запевнили, що метою проведених навчань є не лише відпрацювання спільних дій, обмін ідеями і тактикою, а й демонстрація підтримки України в час конфлікту з Росією.

У зв'язку з розширенням міжнародних зв'язків та співробітництва у військовій галузі України з іншими державами, знання іноземної мови є вагомим ланкою для подібних двосторонніх навчань. Не піддавши сумніву освіченість українських військовослужбовців, рівень володіння іноземною мовою, достатній для вільного спілкування та порозуміння з іноземними партнерами, все ще потребує покращення та удосконалення.

З 2000 року започатковані курси іноземних мов з метою здійснення та вдосконалення загальної і спеціальної мовної підготовки військовослужбовців та працівників Збройних Сил України. Проте, на навчання такого масштабу як «Об'єднані зусилля – 2020», без перекладачів не обійтися. Суттєвим та позитивним моментом є те, що освітня програма вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів з перекладу, передбачає формування письмового та усного перекладацького досвіду, що гарантує наявність висококваліфікованих перекладачів для подібних заходів.

Володіти мовою означає знати і якнайдоцільніше послуговуватися тими одиницями, з яких мова сформована, і розмовний рівень і незнання специфіки мови і термінології не можуть забезпечити якісний обмін думками та інформацією. Тому, переклад такого рівня можуть забезпечити безумовно перекладачі.

Отже, суттєве покращення відносин України з НАТО, створення міцного підґрунтя для подальшого якісного поглиблення співпраці, передбачає водночас професійну «армію перекладачів». Вони стають посередниками між українськими військовими та військовослужбовцями іноземних держав, вони створюють умови для безперешкодного взаєморозуміння та обміну інформацією і досвідом двох сторін, і тим самим вносять свою лепту у розвиток української армії, у краще майбутнє нашої держави.

УДК 811.161.2'253'255.4

Чернова Ю. В.,
в. о. старшого викладача кафедри теорії
та перекладу з англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПОСТАТЬ СИНХРОНІСТА СЕРГІЯ САРЖЕВСЬКОГО В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Кожен, хто цікавиться українським перекладом, як усним, так і письмовим аспектом, зобов'язаний знати його компетентних у цій сфері співвітчизників, адже наш вітчизняний переклад налічує багато дійсно талановитих митців, від яких «з перших вуст» можна дізнатися безцінну практичну інформацію, якої зазвичай не знайдемо в підручниках – від секретів перекладацького етикету до шляхів кризисного реагування в незручних ситуаціях. Сергій Саржевський – відомий український блогер, синхронний перекладач, режисер та голос англійськомовних учасників телепроектів «Танцюють всі» та «Танці з зірками». Сергій є не просто одним з найуспішніших перекладачів України, він людина, яка під час перекладу прагне відтворити та зберегти справжню українську мову. Сергій Саржевський відомий глядачам «Танцюють всі» майже так само, як і учасники цього шоу, адже його ряснобарвні переклади іноземців, зокрема Франциско Гомеза, вже стали афоризмами.

У молоді роки Саржевський через певні обставини вимушений був поїхати до Австралії, де й практикувався англійської. Після повернення

він почав працювати перекладачем, бо на той час було мало людей з «живою» англійською мовою. У Сергія великий перекладацький досвід та багато праць з англійської мови.

Синхронний переклад Сергія Саржевського, досвідченого перекладача з бюро перекладів «WellDone», на другому, третьому та четвертому сезонах телевізійного розважального шоу «Танцюють всі» викликав у глядачів неабияку зацікавленість, принаймні деякі з них чекали на його переклад не менше, ніж на самі танцювальні номери. Дійсно, переклад «Я думав, що це буде гаплик сирітці» («I was worried about your performance»), «Ви телепалися, як кайдани в ногах у партнерки» («I feel you are like an anchor to her»), «Треба не бити бомки, а пріти як чорний віл» («You are trying to do something, but it's really not enough»), «дещо глєвтякуватий торс» («your body was non-concentrated»), «кози в золоті нам показували, аж у носі закрутило» («your acting was so amazing, so amazing») не може не викликати сміх та оплески в залі.

Загалом, проаналізувавши синхронний переклад пана Саржевського на всіх ефірах цього танцювального шоу, маємо змогу умовно поділити його «заготовки» на три види:

– позитивні: так, улюблену фразу Франциско Гомеза «Love-love-love» за всі випуски ефіру синхроніст жодного разу не переклав однаково, його переклад-арсенал був надзвичайно широким: «слава, слава, слава героям», «закоханнечко моє, милуваннячко», «ви мене просто всього переорали», «лижу собі губи».

– нейтральні: «It happens sometimes» – «Гіркий світ – та треба жити», «Marta, it's a much better improvement from last week» – «Марта, нарешті, виїздить помалу з Манівців на битий шлях», «How did you core with her?» – «Як Ви укоськали норовливу?».

– негативні: «Your acting was very artificial» – «Ваше акторство було занадто закарлючисте», «Shut up» – «А ну цить, голото!», «It was horrible» – «Жах жахучий», «I'll be very disappointed» – «Я буду заскочений», «Your dance moves and figures were awful» – «Її треба було танцювати куди очі поведуть, а ноги понесуть».

Стосовно неординарності та «українізованості» перекладацьких заготовок С. Саржевського, то він їх пояснює власною «філософією перекладу»: «Те, що ви називаєте незвичайністю мого перекладу, – то річ, що її називають "переспівом". Ще в 19 столітті існувало дві школи: перекладу та переспіву. І слід сказати, що переспів був тоді набагато поширенішим. Таким чином, відомі філологи та поети виражали своє творче єство, спершись на твори попередників, що їх надихали і здавалися їм суголосними власній творчості. ... Я вдався до переспіву саме тому, що так побачив своє завдання у заданих умовах». Одним із

принципів «переспіву» українською є використання та відродження питомої української лексики. Саме тому Саржевський у своєму синхронному перекладі часто використовує вислови з творів класиків української літератури, наприклад: фразеологізм «як в око вліпив» у своїх творах використовували М. Вовчок, М. Стельмах та П. Мирний, вислів «козир-дівка» – це назва повісті Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, «укооськати норовливу» запозичене з твору О. Міщенко «Хутірська сага».

УДК 811.161

Жвава О. А.,
канд. філол. наук, доцент (б.в.з)
кафедри української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРОК БУЗЬКО-ІНГУЛЬСЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ

Вивчення особливостей говірки дає змогу простежити взаємодію говорів, діалектів та наріч, а також зберегти якнайширший самобутній матеріал для досліджень. Очевидно, що діалектні словники є важливим джерелом лінгвістичних, фольклористичних, етнографічних, культурологічних, історичних досліджень. 2018 року нарешті побачив світ фундаментальний «Словник українських говірок Бузько-Інгільського межиріччя» [СБІМ]. Збирання й записування лексичного матеріалу проводилося понад 40 років. У *Словнику*, який охоплює різні лексико-семантичні та лексико-тематичні групи, близько 20000 діалектизмів та їх варіантів. Оскільки досі не було спеціальних розвідок, присвячених вивченню метеорологічної лексики в говірках Бузько-Інгільського межиріччя, то це питання є актуальним. У діалектному словнику подано лексику територіальних діалектів, тлумачиться значення та слововживання, зафіксовано інформацію про зону поширення лексеми чи її окремого значення.

На території сучасної Миколаївщини поширені два діалекти: подільський (Врадіївський, Кривоозерський, Первомайський райони) та степовий. Формування українських степових говірок Бузько-Інгільського межиріччя є історичним процесом заселення території України, зокрема півдня. Освоєння території півдня України відбувалося ще на початку II половини XVIII століття переселенцями із різних районів Лівобережжя та Правобережжя (Подільська, Волинська, Полтавська, Чернігівська губернії). Таким чином, основою українських степових говірок Бузько-Інгільського межиріччя є середньонадніпрянські говірки з вкрапленнями говірок поліського та південно-західного наріч. Зрозуміло, що досліджувані говірки зазнали впливу російських, білоруських, болгарських, частково – сербських, чеських, грецьких, німецьких та інших говірок.

Степовий говір охоплює найбільшу територію українського степу і Донбасу. На півночі степові говірки контактують із говорами подільського діалекту південно-західного наріччя, а також із середньонадніпрянськими та слобожанськими говірками південно-східного наріччя, на заході – з молдавськими говірками, на сході – із російськими.

Степовий говір належить до наймолодших, який виник внаслідок численних до заселень і переселень, які відбувалися у XVIII – на початку XIX ст. і пізніше. Сюди переселялися люди із Середньої Наддніпрянщини, Поділля, Волині, Полісся, Слобожанщини, і це, певною мірою, відбилося у говірках півдня і сходу України.

Фонетичні ознаки цього говору полягають у¹:

– непослідовне чергування етимологічних **о**, **е** з **і** в новозакритих складах: [вечор'ниц'і], [веч'ірниц'і];

– «акання», яке полягає в заступленні ненаголошеного **о** через **а**: [калду'вати], [кал'дун], [кал'аска], [манас'тур], [ма'нах], [катла'ван], [сал'де'реї];

– звук [р'] може переходити у твердий [р], [баст'р'ук] і [баст'рук], [к'р'іжма] і [к'рижма];

– під впливом подільських говірок з'являється приставний [в] – [воб'ід], [воб'рус], [воб'руч], [воб'вес], [вог'і'рок], [вог'і'чин':а], [вог'од'род^м], [вод'вуд^м];

– непослідовне повне або часткове оглушення дзвінких приголосних у кінці слів: [кад^мка], [т'ашка], [кал'иб^н], [коб'чик], [мар'инад^мка], [мар'инатка], [ме^уд^мвед^мка];

– поширеність звукосполук [ир], [ил], [ер], [ел], які можуть вимовлятися і як [ри], [ли], [ір], [іл]: [кер'нец'а / кир'ниц'а / кер'неца / кир'ница / к'ір'ница / к'ір'н'ица / кри'нец'а / кри'ниц'а / кри'ница], [кер'ваві / кир'ваві / кри'ваві], [кер'ваві^ети / кри'ваві^ети];

– запозичені слова асимілюються, зазнаючи при цьому різноманітних змін: – ф > хв, х, в: [хв'ата], [хв'ам'іл'іа], [хвартух], [хвасо'лина], [хв'асол'а], [хворточка];

– вплив російської мови щодо палаталізації приголосних: [моло'д'ож^м], [ша'ф'ір], [св'ід'ет'ел'], [жє'н'іх], [п'арєн'], [н'і'в'єста];

– заміна [дж], [дз] звуками [д], [з]: [хо'д'у], [куку'руза] та навпаки [сад'жа].

Морфологічні ознаки:

– в О. в. однини іменники жіночого роду поряд із закінченням -ою, -ейу набувають закінчень -ой, -ей: [свад'бойу] – [свад'бої]; [моло'дойу] – [моло'дої]; [зем'леї] – [зем'лої];

¹ Ілюстративний матеріал подано за СБІМ

– у предметно-особових займенниках часто опускається у вимові звук [н]: [до¹його], [коло¹йейі], [на¹йіх];

– у формах 1-ї особи однини теперішнього часу дієслів II дієвідміни не відбувається чергування [д], [т], [з], [с] із відповідними шиплячими: [вод¹у], [си¹д¹у], [но¹с¹у];

– у мовленні відбувається паралельне вживання у 3-й особі однини теперішнього часу дієслів II дієвідміни форм типу [х¹оде] – [х¹одит] – [х¹одит¹], [п¹росе¹] – [п¹росит] – [п¹росит¹];

– відсутність чергування задньоязикових приголосних із шиплячими і свистячими: [у¹вух¹і], [на¹рук¹і], [моло¹дух¹і].

Г. Мартинова на підставі лінгвогеографічного вивчення фонетичної і фонологічної систем середньоадніпрянського говору вперше встановила зовнішню його межу і уточнила північну ізоглосу степового говору.

Отже, аналізований ареал степового говору сформований із неоднорідних діалектних елементів, а також є наслідком міжмовних взаємодій. Важливо й те, що окремі діалектні риси української мови при змішуванні їх з іншими витискуються і відмирають, а деякі виявляють стійкість, зберігаються і поширюються.

УДК 81'366.547'42:82

Островська Л. С.,

канд. філол. наук, доцент
кафедри української філології та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІІ ВОКАТИВНИХ РЕЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Розгляд вокативних речень українського художнього дискурсу в прагматичному аспекті дозволить з'ясувати їхню специфіку з погляду комунікативно-ситуативних настанов мовця.

Метою пропонованого дослідження є простежити комунікативно-прагматичні функції вокативних речень в українському художньому дискурсі.

У вокативному мовленнєвому акті ілокутивна сила визначається семантичною функцією звертання у мовленні, тому можна виділити такі ілокутивні вокативні акти на матеріалі українського художнього дискурсу:

1) номінативний, за якого інтенцією мовця стає назвати адресата мовлення: *Дорогий щоденнику!* Сьогодні день має бути вдалим (І. Роздобудько); *Пане Вальтер!* Мар'ян першим помітив вогонь і першим кинувся гасити, – встромив носа в розмову двох гавруків найвнший Януш (А. Хома); *Бобо!* – зраділо повідомив вищий. – Я забив уже вісім голів! (Г. Пагутяк);

2) власне-вокативний, за якого інтенцією мовця стає привернути увагу адресата: *Мамусю!* А де ми з тобою від літньої спеки ховатимемося? – питала Нані (Люко Дашвар); *Васю!* – гукають до нього. *Обертається* (С. Алексієвич); *Мар'яне!* А що б ти подумав на моєму місці? (А. Хома);

3) соціально-регулятивний або етикетний, за якого інтенцією мовця стає відобразити статусно-рольове співвідношення комунікатів та ввічливо оформити мовлення: *Високий суд!* Зараз я спробую довести свою тезу про психічну невідповідність підозрюваної сукупністю речових доказів, а також спробую реставрувати процес суїцидальних спонук у діях підозрюваної... (М. Матіос);

4) оцінно-характеризувальний, за якого інтенцією мовця стає охарактеризувати адресата і висловити ставлення до нього: *Пане Макаре!* Ви – свята людина! – розчулився літератор, ховаючи п'ятдесят баксів (Люко Дашвар); *Ох, зайчисько...* Теплий такий (О. Забужко); *І тебе переплюну. Томо невірющий!* (А. Хома); *Трагічна мово!* Вже тобі труну не тільки вороги, а й діти власні тешуть (Л. Костенко).

5) дейктичний, за якого інтенцією мовця стає вказівка на адресата: *Мишко! Мишко!* – кричить Тритон, чаклує над ним (С. Лойко); *Хлопчику, мій хлопчику,* – без жодної сльозинки прошепотіла вона, хитаючи головою й дивлячись на портрет і лише їй одній було ясно, якого хлопчика стосувалися її слова (С. Лойко); *Павле Івановичу?* – каже незадоволено. – Ви? (С. Жадан).

Кожен із виділених ілокутивних актів вокативних речень орієнтований на відповідний перлокутивний ефект: 1) номінативний – на називання адресата; 2) власне-вокативний – на привертання уваги адресата; 3) соціально-регулятивний – на формування в адресата пресупозиції про статусно-рольове співвідношення комунікатів, на визнання чи невизнання мовцем цього співвідношення; 4) оцінно-характеризувальний – на формування пресупозиції адресата щодо ставлення до нього мовця та власної самооцінки; 5) дейктичний – на вказівку адресата мовлення, що саме він є отримувачем інформації.

Вважаємо, що виокремлені вокативні мовленнєві акти виконують у прагматичному аспекті спільну ідентифікаційну функцію, що є

інваріантною для всіх них, оскільки, перш за все, будь-яке вокативне речення окреслює, ідентифікує адресата мовлення.

Якщо ж пресупозиція мовця та адресата не збігається в певному компоненті, можливими стають два варіанти сприйняття вокативного акту адресатом:

1) неспіввіднесеність вокативного акту із собою і, як наслідок, відсутність будь-якої реакції на нього: *Пане письменнику, – звернувся до нього Рябцев. – Загальний підйом! Юрко Винничук промимрив у відповідь щось невиразне й відвернувся обличчям від Рябцева, при цьому не підводячи голови й не розплющуючи очей* (А. Курков);

2) оцінка вокативного акту як неадекватного ситуації, неправильного. Реакція адресата в такому разі може бути різноманітна: нерозуміння, обурення, здивування, зміна ставлення до мовця тощо: *Юначе! Ви часом не кіноман? – Тарас здивувався запитанню* (А. Курков); *Саша! – кричить на нього Ніна. – Да пішли ви! – малий лото розвертається біжить у шкільний коридор* (С. Жадан); *Ти спиши? Мар'яне! Вставай! – Сплю. І дуже не люблю, коли мене будять* (А. Хома); *Олежку, Олежку! Славко озирнувся і прихилив голову: – Твій дідо. Тікаймо!* (Г. Пагутяк).

Отже, за реакцією адресата мовець може оцінювати перлокутивний ефект вокативного акту та успішність мовленнєвого акту загалом. Модель вокативного мовленнєвого акту включатиме: пресупозицію мовця; інтенцію адресанта, яка визначатиме ілокутивну силу вокативного мовленнєвого акту; пропозиційний зміст; пресупозицію адресата; перлокутивний ефект.

УДК 81-115 367

Харчук О. В.,
старший викладач кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У БОЛГАРСЬКІЙ МОВІ ПОРІВНЯНО З УКРАЇНСЬКОЮ

Однією зі складових вивчення болгарської мови на початковому етапі є навчання правопису, вимові, тому що саме ці знання становлять основу мовної культури, яка необхідна для спілкування через усне та писемне мовлення. Першочергово, основна освітня мета спрямована на засвоєння вимовних та правописних норм, котрі необхідні під час

формування комунікативної компетентності студентів у вивченні болгарської мови. Комунікативна компетентність проявляється в текстах, через які відбувається обмін інформацією. Проте студентам, які вивчають болгарську мову, іноді складно зробити художній переклад, провести паралелі між тими чи іншими словами. Ми намагаємося з'ясувати і простежити зміни, які є в граматичній системі української та болгарської мови. А також прагнемо максимально зрозуміло пояснити відмінне та спільне в граматиці, щоб студентам було легше засвоїти болгарську мову.

Прикметники в болгарській мові, так само як і в українській, виражають ознаку, якість чи властивість предмета. Враховуючи семантичні особливості прикметників, ми можемо зазначити, що ознаки предметів не можуть існувати окремо від самих предметів, тому прикметники в болгарській мові не вживаються самостійно, а лише в сполученні з іменниками, які разом з ними утворюють різноманітні поняття, об'єкти дійсності, виконують номінативну функцію в системі мови. Семантична несамостійність прикметників у болгарській мові зумовлена граматичною несамостійністю та залежністю від іменників. Рід прикметників повністю залежить від роду іменників, узгоджується з ними, пов'язаний за змістом, а тому є його визначенням. Таким чином, прикметники чоловічого роду у більшості випадків закінчуються на приголосний: *червен (червоний), бърз (швидкий), лъв (лівий), висок (високий)*. Така форма прикметників називається простою, непоширеною. Інша група прикметників чоловічого роду має закінчення *-и*: *украински (український), френски (французький), планински (гірський)*. Така форма є розширеною.

Форми жіночого роду прикметників утворюються від простої форми чоловічого роду з додаванням закінчення *-а, -я*: *кафява (коричнева), хубава (хороша), синя (синя), къса (коротка)*.

Форми середнього роду утворюються від основної форми за допомогою закінчення *-о* чи *-е*: *сиво (сіре), сладко (солодке), овче (овече), кокоше (куряче)*.

У множині прикметники мають спільне закінчення для усіх трьох родів *-и*: *топли (теплі), студени (холодні), хартиени (паперові)*. Досить часто в студентів виникає проблема щодо визначення роду, форми однини чи множини прикметників, які закінчуються на *-и*. У такому випадку студентам ми рекомендуємо звертати увагу на іменник, з яким узгоджується слово, що потребує визначення. Порівняємо для прикладу словосполучення *украински речник* та *украински студенти*. У першому випадку аналізуємо прикметник чоловічого роду, у другому – прикметник, який вживається у множині.

Також труднощі, які виникають у студентів при вивченні прикметників у болгарській мові, пов'язані із фонетичними змінами при утворенні жіночого роду прикметників від прикметників із суфіксом *-ен*. У жіночому, середньому роді та при творенні форми множини такі прикметники втрачають суфіксальний *-е*: *бавна* (повільна), *бавно* (повільне), *бавни* (повільні); у прикметниках із суфіксом *-ен*, який стоїть після голосного, суфіксальний *-е* змінюється на *-й* (*и кратко*): *двоен-двойна*, *двойно*, *двойни* (*подвійний*, *подвійна*, *подвійне*, *подвійні*).

Інші фонетичні зміни стосуються прикметників, які закінчуються в чоловічому роді на *-ъв*, *-ъл*, *-ък*, *-ър*. У формах жіночого, середнього роду та в множині *ъ* (*ер голям*) занепадає в останньому складі: *кротък* (*лагідний*), *кротка*, *кротко*; *светъл* (*світлий*), *светла*, *светло*, *светли*; *добър* (*добрий*), *добра*, *добро*, *добри*.

Крім цього, є фонетичні зміни, які пов'язані з наголосом. Наголошена *-я* чоловічого, жіночого роду прикметників у множині змінюється *голосним -е*: *бял* (*білий*), *але бели* (*білі*). Також наголошений *-е* (у суфіксі *-ен*) у формах жіночого та середнього роду прикметників змінюється на *я*: *тесен* (*вузький*), *тясна*, *тясно*.

Звичне подвоєння *-нн* у формах прикметників в українській мові не характерне відповідним прикметникам у болгарській мові. Отже, якщо основна форма прикметника закінчуватиметься на *-нен*, тобто перед суфіксом *-ен* є звук *н*, у випадку втрати *-н* у суфіксі, інші форми писатимуться з подвоєним *-нн*: *есенен* (*осінній*), *есенна*, *есенно*, *есенни*.

УДК 821.161.2

Руссова В. М.,
канд. філол. наук, доцент кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

НОСТАЛЬГІЯ ЗА ВТРАЧЕНИМ «РАЄМ» У ТВОРАХ М. АРКАСА-ТРЕТЬОГО

Микола Миколайович Аркас (1898–1980) є одним із найменше відомих, на жаль, серед письменників української діаспори. Емігрував він у 1919 році, отримав освіту в Українському Вільному університеті на філософському факультеті та захистив дисертацію «Історія Північної Чорноморщини». Жив у Чехословаччині, Франції, з 1958 року – в США.

Загалом проза М. Аркаса може бути віднесена до першої з груп прози в діаспорі – тобто до творів, «метою яких є збереження свого «я», своєї української ідентичності та намагання затримати при житті літературні традиції України». Ріс і формувався М. Аркас-молодший поблизу Березані, Ольвії, на берегах Евксинського моря та річки Південний Буг – Гіпаніса. Миколаївська дослідниця сім'ї Аркасів Т. Березовська підкреслила залюбленість автора «Повісті про наш степ широкодолий» у свою батьківщину, його пристрась до південних степів. М. Аркас-молодший у цьому творі, що побачив світ 1975–1978 рр. у часописі «Визвольний шлях» (Лондон), пам'ять про Україну живописав не лише в картинах свого дитинства та юності, але створив мозаїчне полотно з історії Південного Причорномор'я на тлі всієї історії України, акцентуючи народну культуру і побут, залучаючи до цих картин свої знання з природничих наук, звичаїв і міфів рідного краю. Зазначимо, що примірники цього часопису зберігаються й в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Істина, що велике бачиться здалеку, відбилась у кожному з розділів цієї «Повісті...». Він думав про це і подавав картини українського південного степу у своїх віршах 50-х років і в романтизованих уривках дисертації та перекладу «Слова о полку Ігоревім». А потім – у написанім ще в Європі та надрукованім у Торонто оповіданні, яке, за словами дослідників, було популярним серед емігрантів. Віддаленість у часі й просторі від батьківщини загострювала відчуття ностальгії, а спогади певного мірою компенсували не завжди затребувану в заокеанській діаспорі українськість. Водночас це спонукало його, як він сам зазначав у листі до Л. С. Кауфмана у квітні 1965 р., писати «й лишити посильну лепту нашому народові, бо, які б я скромні здібності не мав, а пустоцвітом зійти із життєвої сцени не хочеться».

«Повість...», яка у «Визвольному шляху» має підзаголовок «Розділи з ненадрукованої повісті», починається з фрагменту «Замість вступу», епіграфом до якого взято Шевченкове «Світе тихий, краю милий, Моя Україно!..». Адресовано його «в першу чергу нашій молоді: тим нашим юнакам та юницям, які побачивши світло Боже на чужині, зріши й виховавшись там, – спромоглися зберегти національну свідомість, не забули рідної мови й не втратили любові до Отчизни їх батьків, про яку їм відомо тільки з переказів». Символічно, що після вступного слова автор подає «Приліт з вирию птаства», ніби акцентуючи можливість для еміграційної молоді з українським корінням повернутися до землі їхніх предків, або хоч чимось прислужитися далекій Вітчизні дідів та прадідів і мати «готовність служити Батьківщині і, якщо звелить Неминучість, – покласти за неї життя». А вже коли описує

відліт у вирій восени, то передає весь жаль емігранта: «Відліт ніколи не бував радісним та гучним...».

Продовженням стає розділ «Пташиний рай», «Весна на Півдні України», «Сонцеворот на весну-літо» та «Літо в степах України». Далі йдеться про «Тамниці степової ночі» та «Осінь». Акцентуються і «Деякі моменти осінньої пори». У 1976 р. з'являються розділи «Зима в степу», «Трави на квіти степової України», «Цілоще отруйне та чарівне зілля України», «Плавні, ставки, солончаки, болота-багна та їх рослинність» і «Криниці, джерела та «безодні», «Степові ліси та пущі», «Вечір у степовій пущі», «Захід сонця у степах», «Вітри-суховії та грози-громовиці», «Городництво та садівництво наших предків», «Конярство та вівчарство в степах», «Демко. Цигани. Убивство чабана», «Розбишачтво в степах», «Рибалки, могили та "баба" на них», «Могильники. Городища та поселення», «Бурлаки. Чумаки», «Наш христософорівський "звіринець" та "санаторія"». За 1977 р. вийшли такі розділи, що пов'язані з флорою і фауною, та історичні екскурси, як: «Землі "Вольностей запорозьких"», «Задунайська Січ» та «Епічна поезія та степ у народній поезії». В останній частині, що вміщені у 2–5 числах «Визвольного шляху» за 1978 рік, є твори присвячені «родинному гнізду» Аркасів у розділах «Богданівська церква» та «Наш старий, затишний Богданівський дім та його домочадці».

Спогади про Україну, пам'ять про часи перебування в родинному маєтку, на річці Південний Буг і прилеглих територіях доповнюються екскурсами в минуле (часи ольвіополітів або козацтва). При цьому автор часто звертається до опису подорожей, прогулянок, походів, що так само, як і зміна у дорослі часи країн проживання його як емігранта, акцентує трансформацію свідомості й побіжного сприйняття дійсності на помежів'ї. Сам він упродовж оповіді про степ неодноразово звертається до бувальщин із років свого дитинства та юності про різні цікаві події.

До символів України, її народнопісенної творчості автор звертається упродовж усього твору, цитуючи пісні, думи, описуючи звичаї. А у розділі «Епічна поезія та степ у народній поезії» пісні пращурів розглядає у контексті європейської культури, порівнюючи кобзарів зі скальдами Норвегії та Шотландії, з бардами і мінезингерами кельтів і германців, труверами, трубадурами франків та рапсодами й аойдами греків. Зазначивши, що однією з найвеличніших лицарських поем раннього середньовіччя була «Баляда про Роланда», він звертається до характеристики давнього українського епосу – «Слова про похід на половців Новгород-Сіверського князя Ігоря Святославовича».

Ідентифікуючи себе як свідомого українця, Микола Аркас-третій і за межами імперської батьківщини акцентує естетичні переваги щодо музики українців та росіян-імперців. Вустами зустрінутого кобзаря

автор констатує, що «завелися й по селах всілякі там балалайки й гармошки, тренькають, аж вуха закладають...». Автор не оминає можливості згадати Шевченкові слова з поезії «До Основ'яненка»: «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине – / Ось де, люди, наша слава, Слава України...». У тексті «Повісті...» це не алюзії вже зрілої людини, емігранта, доктора наук, а спомин-сприйняття молодого гімназиста, онука засновника «Просвіти» ім. Т. Шевченка у Миколаєві.

Незабутніми в описі рідних степів постають для емігранта Аркаса й мотиви та образи таких дум, як «Про трьох братів з Озова», «Понад сагою Дніпровою», «Про отамана Матяша». Його характеристики українського степу досить ліричні, просякнуті любов'ю до рідних із дитинства пейзажів, усвідомленою нелегкою долею волелюбного народу України – ласого «шматка» для розбишак і загарбників. Опоетизовуючи український степ, акцентуючи прагнення його народу до волі, Аркас наголошує на варварському поводженні прийшлих чи то із заходу, чи то зі сходу завойовників та переселенців – ідеться як про росіян, так і про німців, сербів. І знову він звертається до алюзій з поеми «І мертвим, і живим...» Т. Шевченка.

Усвідомлюючи себе українцем, автор «Повісті...» не оминає фактів протиставлення проявам великодержавного шовінізму в поведінці як панства, освічених громадян, так і слуг у домі Аркасів. А стосовно зневажливого ставлення ярославця до «хахлів», то автор іронізує, коли йдеться про більш-менш приязні стосунки дворецького з «двома москалями»: «своя свого познаша», – зауважував батько автора. І по тих словах автор «Повісті...» саркастично наголошує: «От і кажіть, що всі ми руські люди».

Рослинний і тваринний світ степової зони Причорноморського Побужжя Микола Аркас змальовує як чудові сторінки свого дитинства, залучаючи до своїх досить емпатичних спогадів знаній з дитинства і набутий у пізніші роки фольклорний матеріал. До спогадів про сомів автор залучає міфи, при цьому оповідаючи місцеві поганські забобони про сомів, що «наші бужани мали їх за русалок». Широко застосовуючи поетичні фігури, зокрема метафори, епітети, порівняння, передає автор «Повісті...» розмаїття трав і квітів степів незораних. Щедро пересипає він опис свого «гербарія» народними назвами нарівні з їхнім науковим визначенням, додає і посилання на фольклор та твори класичної літератури. Серед рослин, які несуть у собі національну символіку для українця, називає Аркас-третій калину, барвінок, перекотиполе, мак, мальви, євшан-зілля (полин), материнку, васильки. Зокрема, зупиняється на міфах про чар-папороть, полин, розвій-вітер, волошки, хрещатий барвінок.

Ностальгуючи за милим серцю дитинством на берегах Південного Бугу, автор подає досить привабливі пейзажі і пригадує почуття, з якими хлопчиком він сприймав навколишні краєвиди – дрімучі плавні, «незнані береги Галичини» (свою Галицинівку), богданівські скелі, білопінне мереживо хвиль, йодистий дух лиману на протывагу «осточортілому Миколаєву».

Отже, Микола Аркас-третій у своїй художній творчості традиційно для багатьох емігрантів I пол. XX ст. акцентує українську ідентичність, звертаючись до патріотичної тематики, образів борців проти колонізації України. Історичне минуле свого народу він прочитує у контексті європейської історії. А звернення до сучасної йому в 60–70-х роках XX ст. молоді насичені вірою в можливість повернення України до незалежності.

УДК 811.161.2

Зинякова А. А.,
канд. філол. наук, доцент кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

АКЦЕНТУАЦІЯ ЗАЙМЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ (ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ)

У наукових граматиках займенник (як здавна сформований клас слів) є найбільш різноплановим за семантикою та граматичними ознаками, але незаперечними залишаються функції, які він виконує, а саме: дейктичну, анафоричну та кванторності. В акцентуаційному ж плані займенник не пов'язаний з наголошуванням інших граматичних класів слів і має свою специфіку.

Метою наукової розвідки є: аналіз особливостей наголошування займенників у сучасній українській літературній мові.

В. Винницький стверджує, що займенник не відіграє суттєвої ролі при висвітленні процесів становлення, розвитку і функціонування загальної акцентної системи й не пов'язаний з наголошуванням основних граматичних класів слів. У плані діяхронії акцентуацію лише деяких лексем повної форми прокоментував В. Скляренко, пишучи про те, що у пізньопраслов'янській мові одиничні означальні та вказівні займенники належали до акцентної парадигми *a* (утворення від баритонованих основ), *aI* (утворення від окситонованих основ) та *b* (утворення від основ з рухомим наголосом).

Подамо інформацію щодо особливостей наголошування займенників у сучасній українській літературній мові.

Особові займенники *я, ти, він (вона, воно)* без прийменників у відмінкових формах уживаються переважно з наголошеною флексією: *мене, мені, мно'ю; тебе, тобі, тобо'ю; його, йому, її*. У займенникових формах із прийменниками в родовому та знахідному відмінках наголос відтягується на перший склад: *від мене, до тебе, до (на) нього, в (на) неї*. У місцевому ж відмінкові аналізовані займенники, вживаючись завжди з прийменниками, мають флексійне акцентування: *на мені, при тобі*, але *на ньому*. Займенники *ми, ви, вони* функціонують з нерухомим наголосом: *нами, вами, ними*. Таку ж акцентуацію має зворотний займенник *себе*: *собі, собою, до себе, на себе, про себе*, але *на (в, при) собі*.

Вказівні займенники *той, цей* у відмінкових формах однини вживаються з наголосом на флексії, а в орудному відмінкові множини – на корені: *того, тому; цього, цьому; тієї (той), тією (тою); цієї, цієїю; тими, цими*. Форми вказівних займенників, маючи при собі прийменники у будь-якому відмінкові форми однини, фіксуються з неоднаковою акцентуацією. Якщо прийменник вживається з займенником, то наголос відтягується на перший склад: *на тому; не без того; не від того; йому не до того; ні з того, ні з сього; стояти на тому; на цьому*. Вказівний займенник *стільки* в непрямих відмінках має акцентовану флексію: *стількох, стільком, скількома, на стількох*. Займенник *такий* також функціонує з постійно наголошеним закінченням: *такого, такому, таким, на такому; такі, таких* тощо.

Присвійні займенники *мій, свій, твій* у відмінкових формах однини і множини (як без прийменників, так із ними) виступають, як правило, з наголосом на закінченні: *мого, моєму, моїм; моя, моєї; мої, моїх, моїм; свого, своєму; твого, твоєму, твоїм* тощо.

Питально-відносні займенники *хто, що* у непрямих відмінках без прийменників функціонують з флексійним наголосом: *кого, кому; чого, чому*. У цих лексемах з прийменниками (у родовому, знахідному та місцевому відмінках) наголос відтягується на перший склад: *до кого, на кому, до чого, що до чого, на чому*, але *завдяки чому*. Питально-відносні займенники *котрий, чий, який* як без прийменників, так із ними в усіх відмінкових формах мають акцентоване закінчення: *котрого, котрому; котра, котрої; чийого, чийому, чийм; якого, якому; якої* тощо.

Означальний займенник *весь (увесь, ввесь)* при відмінюванні має наголос на флексії: *всього, всьому, всієї; з усього, в усьому, на всьому* тощо. Означальний займенник *самий (сама, саме)*, маючи нерухому акцентуацію в формах однини і множини (*самого, самої, самі, самим* тощо), уживається в таких значеннях: функціонуючи після вказівних

займенників *той* (*та, те, ті*), *цей* (*ця, це, ці*), *такій* (*такá, такé, такі́*), підкреслює тотожність із ким-, чим-небудь або подібність до когось, чогось; незмінність людини, предмета; разом з іменниками, що вживаються з прийменниками, позначає час, місце тощо; в поєднанні з прикметниками підкреслює найвищий ступінь вияву ознаки; входить до складу фразеологізмів.

Заперечні займенники в називному відмінкові однини і множини (якщо вживаються) здебільшого зберігають наголошування питальних займенників, від яких вони утворені: *ніхто́, ніщо́*, але *ніякийі*; а в непрямих відмінках функціонують переважно з флексійним акцентуванням: *нікотрійі, нікотро́го, нікотро́му; нічий, нічийо́го, нічийо́му; нічия́, нічие́ї, нічийі́* тощо. Займенник *ніякий* при відмінюванні має нерухому акцентуацію: *ніякого, ніякому, ніяким*.

Неозначені займенники з префіксоїдами *аби-*, *де-*, *казна-*, *хтозна-* мають, як правило, нерухомий наголос на них: *аби́хто, аби́що, ка́зна-хто, ка́зна-що, хтозна-який, хтозна-чий*. У неозначених займенниках завжди під наголосом суфіксоїд *-не́будь*: *хто-не́будь, що-не́будь, який-не́будь*.

Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що займенник не пов'язаний з наголошуванням основних граматичних класів слів. Специфічною ж ознакою його акцентування є те, що значна кількість аналізованих лексем функціонує з флексійним наголошуванням, але є й такі, що мають наосновну акцентуацію, що залежить від розряду за значенням та будови цих займенників.

УДК 81'42

Крутогорова О. В.,

канд. пед. наук, доцент кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ЗІСТАВНИЙ МЕТОД У ДОСЛІДЖЕННІ СЛІВ-РЕАЛІЙ ЯК НОСІЇВ НАЦІОНАЛЬНОГО КОЛОРИТУ

Проблемі вивчення реалій та їхньому відтворенню в перекладі присвячено чимало розгорнутих і коротких мовознавчих та перекладознавчих розвідок, зокрема в доробку таких авторів, як Р. Зорівчак, С. Влахов, С. Флорін, А. Реформатський, В. Уваров, А. Супрун, В. Рєпін, В. Крупнов. Грунтуючись на аналізі численних

перекладів літературних творів, українські дослідники (О. Кундзіч, В. Коптілов, Р. Зорівчак, О. Чередниченко та інші) показують шляхи подолання мовних перешкод, зумовлених розбіжностями культур. Напрацювання цих та багатьох інших лінгвістів, втім, не лише не вичерпують питання, а, навпаки, чітко вказують на перспективи його подальшого вивчення.

Про реалії як показники колориту, елементів національної своєрідності заговорили на початку 50-х рр. ХХ ст. У лінгвістичній літературі є численні визначення реалій. Одне з перших визначень поняття «реалія» запропонував В. Гак. Терміном «реалія» він позначає побутові й специфічні національні слова та звороти, що не мають еквівалентів у побуті, а отже, і в мовах інших країн. Це «слова з національного побуту, яких немає в інших мовах, тому що немає цих предметів і явищ в інших країнах» [Гак В. Г. К проблеме соотношения языка и действительности // Вопросы языкознания. 1972. № 4, с. 18]. У коло слів-реалій автор пропонує включити і прислів'я. «Деякі прислів'я також є реаліями» [Гак В. Г. К проблеме соотношения языка и действительности // Вопросы языкознания. 1972. № 4, с. 21], вважає автор. Справді, прислів'я мають специфічну національну семантику, але вони не називають конкретний предмет, явище чи факт національної культури, тому, мабуть, їх не можна включати до кола слів-реалій. Але окремі слова-реалії можуть входити до складу фразеологізмів.

Специфічність слів-реалій полягає в тому, що вони позначають об'єкти – предмети і явища дійсності, характерні лише для певного народу. Слова-реалії можуть бути виділені лише внаслідок зіставлення лексичних одиниць однієї мови з лексичними одиницями іншої. Зіставлення лексичних одиниць можна здійснювати на матеріалі двомовних словників. Але, як зазначав Л. Щерба, принциповою помилкою двомовних словників є «припущення адекватності систем понять будь-якої пари мов». Проблеми перекладу і тлумачення безеквівалентних лексичних одиниць, і зокрема слів-реалій, не вирішені повною мірою в таких словниках, оскільки в структурі словникової статті, за зауваженням В. Беркова, недостатньо розкривається культурний компонент.

Специфіку слів-реалій складають такі характеристики:

1) особливе, специфічне забарвлення, що надає тексту місцевий, національний колорит;

2) позначення предметів, понять, явищ, характерних лише для певного народу;

3) позначення предметів, понять, явищ, специфічних, унікальних, відсутніх в інших культурах;

4) безеквівалентність, яку можна виявити лише через порівняльний аналіз лексичних одиниць двох і більше мов.

В історії та культурі кожного народу є лексика на позначення етнографічних і особливо міфологічних реалій. Етнографічні реалії – це назви етнічних і соціальних спільностей та їхні репрезентанти. До міфологічних належать найменування божеств, казкових істот та легендарних місць. Зазвичай ці лексико-семантичні групи є специфічними для кожної нації, а отже, і безеквівалентними (лакунарними, лакунами).

Не можна категорично стверджувати про відсутність еквівалента в мові перекладу: як в українців, так, наприклад, і в англіїців є свої власні вірування, а також назви істот, які з ними пов'язані, але вони різняться характерними ознаками.

У доповіді викладені положення ілюструються прикладами з творів Лесі Українки та Оксани Забужко. Так, наприклад, укр. *Мавка* (діал. *нявка*) має значення – «казкова лісова істота в образі гарної голої дівчини з довгим розпущеним волоссям; лісова німфа» (2, с. 587). Відсутній у носіїв англійської мови і відповідник укр. *потерча*. В українській міфології так називають дитину, яка померла нехрещеною, або власне її душу, це демонічна істота. Це слово-реалія не фіксується в двомовних та тлумачних словниках англійської мови. Авторка перекладу використовує англійський аналог *banshee*, що означає примару-плакальницю. Отже, вищенаведене свідчить про безеквівалентність цієї міфологічної реалії.

У творах О. Забужко є казкові істоти – такі, як *Лисичка-Сестричка* (сестричка *Вовчика-Братика*), *Коза-дереза*, *Снігуронька*. В англійських казках є Лисиця, але вона не перебуває у так званих «родинних» стосунках із Вовком. В англійській культурі серед казкових персонажів виділяють *кота*, *півня* і *коня*. Такі реалії, як *Коза-дереза* та *Снігуронька* не мають еквівалентів у носіїв англійської мови і не фіксуються у жодних словниках та довідкових джерелах. *Снігуронька* як казковий персонаж святкування Нового року спочатку з'явилася в СРСР, а згодом у пострадянських державах. Н. Шевчук-Мюррей для позначення *Кози-дерези* використовує найменування білої ангорської кози, а для *Снігуроньки* – описову конструкцію, що означає *снігова дівця*.

Основними способами передавання лакун є транслітерація або використання аналітичної конструкції (опис явища).

Лебединцева Н. М.,
канд. філол. наук, доцент кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ТІЛЕСНИЙ ДОСВІД ЕМІГРАЦІЇ В ПОЕЗІЇ СВГЕНА МАЛАНЮКА: ТРАВМАТИЗАЦІЯ ПРОСТОРУ

Проблема ідентифікації та самоідентифікації особистості в умовах еміграції є досить складним багатоаспектним питанням. Адже воно включає і найчастіше згадувану духовно-емоційну складову (від ностальгії за полишеною домівкою та відчуття власної відчуженості, самотності, страху перед новим життям або ентузіазмом щодо нових можливостей, які воно відкриває, до проблеми безgruntяства, екзистенційної туги й пошуку свого місця в світі), і необхідність мовно-культурної та соціальної інтеграції в нові реалії (або ж неможливість чи небажання такої інтеграції), і, врешті, причини та обставини самої еміграції (вимушена вона чи добровільна, тимчасова або остаточна тощо). Увесь комплекс проблем, які загалом визначають емігрантський дискурс, вочевидь, не є однорідним явищем. Форми та способи переживання втрати, ностальгії, розчарування, самотності й відчуження, пошуку власного місця й сенсу існування в нових умовах різняться залежно від часу та обставин, за яких людина залишає свою країну.

Дослідники, які вивчають українську еміграційну літературу, основну увагу зосереджують на світоглядних, ціннісних та культурно-історичних орієнтирах, відображених у творчості письменників-емігрантів. Однак важливо враховувати також і тілесний досвід, через який увиразнюються згадані вище проблеми вироблення та відновлення самоідентичності митця. Адже травма розриву з батьківщиною не лише позначається на фізичному стані емігранта, але й опрацьовується ним через символізацію власних фізичних переживань. Особливо яскраво це можна побачити в поезії як найбільш динамічній та особистісно маркованій літературній формі. Образи тіла, безпосередньо включеного в чужий або інакший фізичний простір, емоційні стани та соматичні реакції, сам характер вписування себе в новий екзистенційний контекст утворюють певну перцептивну палітру, через яку письменник осмислює ситуацію «екзилу». Аналіз таких тілесних досвідів, відображених у поетичному дискурсі, дає можливість виокремити основні напрямки конструювання культурної ідентичності (насамперед, національної), що визначали світовідчуття українських митців в умовах еміграції протягом XX та на початку XXI ст.

Досвід еміграції часто пов'язаний із переживанням психологічної травми втрати/розриву та необхідністю вибудовування нової ідентифікаційної цілісності – зокрема, а оскільки йдеться про митців слова, то й насамперед засобами художньої творчості. Основою цієї нової цілісності (за Ю. Шерехом – окремішньої української «національної духовності») для поетів Празької школи, які, власне, й сформували феномен української еміграційної літератури, стає героїзоване історичне минуле України, на яке «нашаровувалася типова для міжвоєнної Європи вже політична ідеологія сильної, «невгнутої» людини, аристократа, державника, вояки, лицаря, архітектора недосяжно високих надщоденних веж, майстра двосічного меча. Усе це в'язалося з української дійсності як протиставлення, як виклик, як заперечення сучасного в ім'я минулого і майбутнього. Але й образ минулого й майбутнього чималою мірою був виплодом волі й уяви, керованою волею» (Ю. Шерех «Над купкою попелу, що була Оксаною Лятуринською»). Тобто, у творчості цих митців відбувалось свідоме й цілеспрямоване конструювання ідентичності як такої, що була втрачена в минулому і потребує бути віднайденою в майбутньому або створеною наново (так само в майбутньому).

Один із найбільш яскравих представників Празької школи Є. Маланюк декларує цю настанову прямим текстом:

Так, вийшовши з глухого степу,
З зітхань страждальної землі,
Вирізблюю німий життєпис
На дикім камені століть.
Так конструюю вічний образ
На сірім цоколі часу,
І мудрість протина, як кобра,
Гадючим зоренням красу.

(Із циклу «Біографія», зб. «Стилет і стилос», 1925)

Акт різьблення життєпису «страждальної землі», буквально силове, фізичне вписування національної історії в «дикий камінь століть» є насамперед актом свідомої волі – славнозвісного «національного чину», здійсненню якого Є. Маланюк, як і багато хто з українських письменників-емігрантів, присвятив і творчість, і ціле своє життя, коли «брами полоненої Батьківщини були замкнені. Поля для життєвої діяльності – бракувало. А надмір енергії владно кликав якстій до національної творчості в сфері хоч би лише духовної, нематеріальної чи майбутньої, України» (Є. Маланюк «Книга спостережень»).

Показово, що реальний часопростір, у якому відбувається ця національно-культурна ре/конструкція, майже не присутній – він є або

невиразним місцем перебування «на пісках емігрантських Сагар» («Знаю, медом сонця, ой Лад»), або чужою незатишною (сирітською) територією безчасся:

Отак навк: кав'ярня, вітер,
Асфальт, гіркий самотній вірш,
Ворожі вулиці і тиша,
Ліхтарний хоробливий зір...

(Із циклу «Чужина», зб. «Стилет і стилос», 1925)

Теперішнє пронизане холодом, гірким присмаком і хворобливим станом. Натомість у снах, спогадах і мріях поета постають «матерні руки», «тепла долоня сестри», «сіра солома прабатьківських стріх», «веселий вітер світлих літ», «верби над плесом» тощо. Це відчуття тепла і затишку, ніжних доторків, знайомих з дитинства запахів і краєвидів, які позначають ностальгійний простір втраченої домівки (цикл «Під чужим небом»). Як зауважив І. Фізер, «Україна для цих поетів була реальнішою дійсністю, ніж дійсність, в якій вони жили на еміграції» (І. Фізер, вступна стаття до антології «Координати», 1969 р.).

Вочевидь, у всі окреслені ідентифікаційні конструкти (травми, історичної пам'яті, часопросторових координат) включений також і тілесний досвід – як у його безпосередній, фізичній даності, так і в різноманітних формах символізації. У поезії Є. Маланюка тіло не лише людини і, ширше, людської спільноти (колективне тіло нації), а також і тіло світу може бути побудоване (буквально – сконструйоване) силою слова-Логоса:

І над безоднями глибин
Стихії шалом біснுவатим –
Єдино Конструктивний Чин
Поможе нам опанувати.

(«L'art Poétique», 1924)

Головним творцем цього правильного гармонійного майбутнього світу має стати поет – потужний «механік людських мас, динамо-майстер, будівничий ... Що конструює День над Ніччю» («Мистецтво поезії», с. 38). Але це лише візія омріяного майбутнього, тоді як у теперішньому – реальному моменті змагання з собою і світом – панує майже фізичне тотальне страждання і біль:

На хресті слова розіп'ятий
Цвяхами літер,
Один, –
Яким же криком ще маю кричати
Крізь історії чорний вітер,
Страшної епохи син?

Яких ще віршів вирізувати
З кривавого м'яса днів?

(Із циклу «Демон мистецтва», 1924)

Власний біль поета екстраполюється на час теперішньої дійсності, який, завдаючи страждань, нестерпно болить і сам.

Є. Маланюк, як і багато письменників його часу, змушений був виїхати за межі України після жорстокої поразки визвольних змагань за українську державність. І його проєкт національної ідеї був повністю побудований на філософії резистансу. Але внаслідок болісного розриву з живим тілом Батьківщини у поезії Є. Маланюка переважна більшість тілесних конотацій позначена модусом страждання. У теперішньому для поета часі національне тіло розпадається і *конструюється* наново вже як уявне майбутнє. І саме таке, сконструйоване вольовим зусиллям тіло стає носієм національного коду мужності, сформованого на основі героїзованого минулого та спроектованого в майбутнє.

УДК 811

Алексєєва Н. А.,

в. о. викладача кафедри української філології
та міжкультурної комунікації,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ДИСТАНЦІЙНО

В умовах небувалої глобалізації в інформаційному суспільстві та з появою нового фактора впливу в 2020 році – COVID-19 – навчання мовам онлайн набуває інших масштабів та обертів. Суперечлива тенденція до вивчення мов дистанційно була не новою для світового досвіду, оскільки мовні онлайн-заняття проводилися ще до карантинних обмежень та нових реалій життя. Глобалізація ж у сфері освіти загострює проблему вивчення мов через недостатні особистісні контакти людей, тим самим цей процес порушує питання мотивації у навчанні другої, третьої мови, насамперед польської.

Вплив індивідуальних відмінностей на готовність студентів сприймати нову технологію навчання часто залишається поза увагою. Стать та вік студентів – це, мабуть, єдині фактори, які були досліджені до певної міри. Інші аспекти вивчення мови досліджені менш

детально. Крім того, викладання та навчання мови за допомогою використання інформаційних технологій можуть бути недоречним для багатьох студентів на практиці.

Потенційно, мотивація студентів у вивченні польської мови дистанційно – це чітке усвідомлення ними цілей та прийомів навчання. Дистанційне навчання вносить свої корективи у традиційні прийоми навчання. Основу мотивації вивченні польської мови студентами складають пізнавальні, комунікативні мотиви. Натомість зовнішню мотивацію створюють певні вимоги викладачів, які у своїй більшості викликають відповідальність за вивчення мови. Ключовою мотивацією саме для вивчення польської мови є те, що безпосереднє сусідство України та Польщі створює новий контекст культурного, економічного обміну. Нові хвилі еміграції, сезонні роботи та інші економічні явища виступають неабияким рушієм у вивченні польської мови дистанційно.

Діалог та постійна комунікація з викладачем можуть вплинути на досягнення студентів надзвичайно перспективно, однак слід зазначити, що коли пропонується можливість для діалогу, індивідуальні відмінності визначатимуть, наскільки студенти будуть використовувати це.

Дистанційне вивчення польської мови мотивує до дискусії, що ініціюються студентами і безперечно збільшує кількість можливостей для студентів отримати більше результатів незалежно від їх індивідуальних відмінностей в особистості.

Гіпотетично, сприйняття студентами можливих переваг комп'ютерної опосередкованої комунікації, таких як відчуття досягнень та посилення можливостей навчання, підвищує мотивацію студентів. Високий ступінь тривожності, що відчують більшість студентів у групі значно знижується, коли викладач працює дистанційно, завдання можна перечитати та переосмислити, відеоролики польською мовою можна переглянути. Мотивація до навчання значно зростає, адже можливість отримати позитивне підкріплення у разі правильного виконання значно збільшується.

Завдяки правильній методичній організації дистанційного навчання мотивація студентів може значно збільшуватися, тож будь-які майбутні дослідження повинні бути зосереджені на розробці нових середовищ для навчання в Інтернеті. Вони будуть містити нові прийоми подання складних граматичних конструкцій та інших мовних проблем, які зазвичай могли вирішуватись під час «реального» навчання значно швидше, ніж онлайн.

ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції в дослідженні англійської мови та літератури, а також методики їх викладання у вік глобалізації

УДК 811

Зубенко Т. В.,
канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

**КОМУНІКАТИВНІСТЬ: ДО ПИТАННЯ
ПРО ЛІНГВІСТИЧНУ
ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНУ ТЕРМІНОЛОГІЮ**

Мовна освіта ХХІ століття зорієнтована на формування мовної особистості, здатної вільно і доцільно спілкуватися у різних сферах суспільного життя, створювати необхідні умови для обміну інформацією. Мовленнєва діяльність є основою мовної освіти, її кінцевою метою. Мовна освіта має відповідати загальнодидактичним принципам перспективності і наступності, повинна бути безперервною. Для цього необхідною засвоюти чимало нових лінгвістичних і лінгводидактичних термінів.

Розробкою комунікативного напрямку вивчення іноземної мови в різних його аспектах займалося багато наукових колективів і методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування комунікативного підходу зробили найпопулярніші його прихильники: Б. В. Беляєв, І. Л. Бім, П. Б. Гурвіч, Г. О. Китайгородська, Ю. І. Пассов, А. П. Старков, (Росія); Л. В. Биркун, О. І. Вишневський, В. Г. Редько, Т. Л. Сірик, Н. К. Складенко (Україна), Д. Хаймс (Америка); Г. Відоусан, У. Літлвуд (Англія); Г. Е. Піфо (Німеччина).

Акцентуючи увагу на комунікативному спрямуванні в навчанні мови, необхідно детально розглянути поняття мовленнєвого спілкування або комунікації. Слово «комунікація» прийшло до нас через англійську мову (communication) від латинського communicare, що означає «перебувати у зв'язку, брати участь, об'єднуватися». Українськими відповідниками є слова сполучатися, спілкуватися, спілкування. Спілкування, – визначають вітчизняні лінгводидакти, – це своєрідна форма зв'язку людей у процесі їхньої пізнавально-трудова діяльності, обмін інформацією, що здійснюється за допомогою різних засобів, насамперед мови, а також дорожніх знаків, світлових, колірних, звукових сигналів, предметів-символів. Засоби спілкування поділяються на вербальні (словесні) та невербальні (несловесні). Невербальні засоби

спілкування – це жести, міміка, рухи, погляд, поза, а також різні несловесні символи і знаки.

Великий тлумачний словник сучасної української мови термін «комунікація» трактує як обмін інформацією, те саме, що спілкування. Вітчизняний мовознавець Ф. Бацевич лінгвістичний термін **комунікація** розуміє як один із модусів існування явищ мови (поряд із мовою і мовленням); смисловий та ідеально-змістовий аспект соціальної взаємодії, спілкування; операції з інформацією у спілкуванні; складова спілкування поряд з перцепцією (лат. *perceptio* – сприймання) та інтеракцією (взаємодія комунікантів у процесах спілкування). **Комунікація** – це спілкування особистостей за допомогою мовних і паралінгвістичних засобів з метою передавання інформації. За визначенням С. Єременко, комунікація – це спілкування, повідомлення, передавання інформації, думок, почуттів, волевиявлень людини мовними засобами.

Комунікація складається з комунікативних актів (певної структури, у межах якої можна розглядати будь-яке спілкування), у яких взаємодіють комуніканти (особи, які беруть участь у спілкуванні: адресант (мовець) і адресат (слухач)). В останні роки ХХ століття досить активно у вжиток носіїв української мови входять слова комунікативність і комунікативний. Іменник комунікативність слід розуміти як здатність до спілкування, контактів; зв'язок, спілкування, контакт між ким-небудь або чим-небудь. Комунікативність (лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – сукупність істотних, відносно стійких властивостей особистості, що сприяють успішному сприйманню, розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації.

Прикметник **комунікативний** – означає здатний до спілкування, комунікації з іншими людьми; сукупність якостей, рис особистості, що забезпечують ефективність комунікативної діяльності. Ці риси, безперечно, формуються в процесі навчання, життя і діяльності людини в соціальному середовищі. Автори «Короткого тлумачного словника лінгвістичних термінів» слово комунікативний трактують просто – це той, що пов'язаний із комунікацією.

Комунікація, людське спілкування, як правило, ґрунтується на взаємній необхідності. Вчені доводять, що людина виявляє себе як особистість, як носій неповторних когнітивних, психічних і соціальних якостей лише у спілкуванні, тобто у комунікативній взаємодії. Мовленнєве спілкування розглядається як дискурсивне мовлення, що стало об'єктом наукових пошуків лінгвістів, психолінгвістів, лінгводидактів (Н. Арютюнова, Ф. Бацевич, Є. Бенвеніст, І. Гальперін, М. Макаров, В. Мельничайко, О. Леонт'єв, Л. Лосева, М. Пентилюк, О. Селіванова та ін.).

Дослідник Ф. Бацевич вважає, що дискурс, мовленнєвий акт і мовленнєвий жанр є найважливішими категоріями мови у спілкуванні. Поняття дискурс тісно пов'язане з поняттям тексту. Для методики навчання мови вони важливі тим, що забезпечують процес і результат спілкування. Дискурс – це будь-яке висловлювання, що передбачає мовця і слухача та намір першого, певним чином, впливати на другого. Поняття дискурс – це «мовлення, що привласнюється мовцем». Такий дискурс не можна розглядати поза комунікативною ситуацією, у якій він здійснюється. Дискурсивний текст містить «життєвий текст» у його діяльній сенсі на тлі тих подій, що в ньому розвиваються, або як мовлення, розраховане на соціальний вплив.

Вчений Ю. Сорокін вважає, що дискурс – це вияв мови як соціально-психічної системи у вигляді емпіричного знака – тексту (тобто реалізація тексту в «живому мовленні») й водночас він є об'єктом досліджень, що спрямовані на створення теорії застосування (використання) мови. Вчений вважає, що в реальному мовленнєвому спілкуванні носії мови використовують дискурси, а не тексти.

Дискурс (франц. *discourse* – мовлення) – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну) і відбувається в межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників. Узагальнене сучасне розуміння дискурсу можна сформулювати так: **дискурс** – це зв'язний текст у сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками, текст, узятий в аспекті тих подій, які в ньому відображені; це мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмів їхньої свідомості (когнітивних процесах).

Мовленнєвий акт – це явище, яке перетворює мовне висловлювання в носія комунікативного смислу і є елементарною складовою спілкування. Спілкування людей відбувається в межах комунікативного акту, складовими якого є учасники комунікації (адресант і адресат) як носії соціальних ролей, психічних, психологічних рис, духовних, естетичних ідеалів, когнітивних особливостей. Усе частіше вчені висловлюють думку про те, що мінімальною одиницею спілкування є не речення і навіть не висловлювання, а певні види актів: констатація, запитання, наказ, опис, пояснення, вибачення, подяка, привітання тощо.

Дослідник Ф. Бацевич визначає мовленнєвий акт як цілеспрямовану мовленнєву дію, що здійснюється згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в конкретному суспільстві; мінімальну одиницю нормативної соціомовленнєвої поведінки, що

розглядається в межах прагматичної ситуації. Мовленнєві акти завжди співвіднесені з особою мовця. Їх послідовність утворює дискурс.

Безперечно, ознайомлення студентів з новою лінгвістичною та лінгводидактичною термінологією потребує перегляду змісту навчання іноземної мови й методики її викладання. Це забезпечило б засвоєння, формування і розвиток комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

УДК 378.147:37.092

Запорожець Г. В.,

канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

PROBLEM RESOLUTION IN A UNIVERSITY CLASSROOM

Even in well-run sections with well-meaning teachers and satisfactory contracts, problems will arise. Sometimes they are related to contracts and can be dealt with in that way, sometimes they are personal and can be taken care of in conference. But the best way to deal with conflict is to be prepared for it. The establishment of rapport and the use of humor are just the examples of how to resolve problems.

Possibly the most important aspect of the in-class teaching experience, and the one that will dictate the way you deal with problems, is the establishment of rapport. This is often easier for young teachers than professors because you are closer to your students in age and experience. You are still a student, you were recently an undergraduate, and you can better understand student concerns. As such you are often more of an «experienced peer» than an authority figure, thus making part of your job easier and part more difficult. In the first case, you can talk to students on a similar level, thus making communication more comfortable and productive, and keeping you more accessible. However, as a peer you may have difficulty maintaining direction and discipline. But in both cases, establishing a sense of rapport will help.

Rapport refers to the kind of interaction you have with your students. How friendly are you in class and out of class? What subjects are open for discussion? Do you treat your students as individuals, as adults? How would you like them to see you in your role as teacher? All of these questions and many more make up what we know as rapport. It is the relationship you establish with your students, whether that relationship is comfortable and

open, or detached and distant. Generally, the more comfortable the atmosphere in the classroom, the better the learning; a cold or detached relationship tends to alienate students and become a barrier to learning.

In the final analysis, of course, this is all up to you. The important thing is to find a level of rapport that is comfortable and workable.

Another way to resolve the problem is to use humor. The question of whether or not to use humor in the classroom has received varied responses. Some teachers feel that there is no place for it, that education is a serious business with no time for frivolity. Some feel that it undermines authority and leads to a lack of discipline in the classroom. However, humor, like any other aspect of personal interaction, has its place in the classroom. The key is in knowing when to use it, when not to use it, how to use it, and why to use it.

Humor can be a valuable tool for any teacher, and often springs up unexpectedly. Students will learn better when they enjoy the process, and humor can help them see the lighter side of subjects. How many complex and impenetrable concepts have been unraveled through a tall tale or humorous anecdote? Humor has its place in any discipline, in any class and you probably will know when you can use humor. The difficulties arise when humor is used improperly, at the wrong time, in the wrong way, with the wrong intention. Following is a list which offers some inappropriate ways of using humor in the classroom.

Thus, establishing rapport and using humor can help you avoid problems, anticipate conflicts, and feel more secure as a teacher interacting with students.

УДК 82.09:821

Колесник Г. Л.,
канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ В РОМАНІ НАОМІ НОВІК «SPINNING SILVER»

Ім'я Наомі Новік не є широко відомим вітчизняному читачеві. Ця американська авторка здобула популярність завдяки серії книжок «Темерер» (*Temeraire*), яка написана у жанрі альтернативної історії та складається з 9 книжок. Історичною основою для романів став період Наполеонівських війн, але дія відбувається у фентезійному світі, де

живуть розумні дракони, які беруть участь у повітряних боях. Перший роман серії, «Дракон його величності», був надрукований у 2007 році й одразу ж отримав премію Комптона Крука як найкращий дебютний роман у категорії «наукова фантастика і фентезі». У 2016 році письменниця друкує роман «Ті, що втратили коріння», який отримав премію «Небіла» як найкращий роман у жанрі фентезі, а вже у 2018 році з'являється ще один твір авторки, також написаний у жанрі фентезі – «Та, що пряде срібло» (*Spinning Silver*). Основою двох останніх творів стали традиційні казкові сюжети, які Наомі Новік «перепише» на власний розсуд, адже, як вважає авторка, бути переказаними на новий лад є природним для самої суті казок.

Однак, надзвичайно важливим у цьому випадку є той факт, що переписування старих казкових сюжетів стає для цієї авторки основним засобом переосмислення минулого своєї родини та незвичайним методом конструювання власної національної самоідентичності. Адже хоча народилася Наомі Новік у Рослін Хайтс, Лонг Айленд (Roslyn Heights, Long Island), її батьки емігрували до Сполучених Штатів у 70-х роках ХХ століття (батько Наомі, Самуїл Новік, за походженням єврей з Литви, а її мати, Моніка Новік (дівоче прізвище Карлович) у свій час емігрувала з Польщі), тому письменницю цілком можна вважати типовою представницею другого покоління емігрантів.

Сюжет наступного роману, «Та, що пряде срібло» (*Spinning Silver*), став даниною Наомі Новік минулому родини батька, латвійським євреям, які пережили не тільки Холокост, а й ворожнече ставлення усіх, хто їх оточував, починаючи з сусідів. «Це дійсно надзвичайно складна історія», – так підсумовує власну характеристику цього твору авторка.

В одному з своїх інтерв'ю Наомі Новік також дає вичерпне пояснення тому, чому для кращого розуміння минулого власної родини та переосмислення емігрантського досвіду своїх батьків, вона звертається до такого нетипового жанру, як роман-фентезі. За словами авторки, дія обох романів відбувається у штучно створених фентезійних світах через те, що саме таке сприйняття рідних країн своїх батьків вона мала, коли слухала їх розповіді про життя на батьківщині ще дитиною. Ані Польща, ані Литва не були для неї реальними географічними локаціями, це були фантастичні світи, яки не мали нічого спільного з її повсякденним життям у Нью-Йорку. Саме тому фентезійні світи, за переконанням письменниці, здатні якомога точніше передати відчуття казковості та нереальності, що викликали в неї ті розповіді.

Григор'єва О. В.,
старший викладач кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА ОСОБЛИВОСТЯМИ СПРИЙНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

На початку ХХІ ст. диференціація та індивідуалізація навчання стала основоположним принципом роботи навчальних закладів України. Створюється педагогічна система на засадах врахування освітніх потреб, можливостей і пізнавальних інтересів студентів, яка забезпечує продуктивність та вдосконалення навчального процесу.

Диференціація навчання – це створення таких умов, за яких кожен студент міг би повноцінно оволодівати змістом навчального матеріалу, гармонійно розвивався відповідно до своїх індивідуальних можливостей, схильностей, інтересів, формувалася б як індивід з його специфічними особливостями. Диференційоване навчання враховує вікові, індивідуальні особливості суб'єктів уміння, їхній соціальний досвід і стартовий стан, спрямована на оптимальний фізичний, духовний та психічний розвиток студентів, засвоєння необхідної суми знань, практичних дій за різними навчальними планами і програмами. Оскільки між навчанням і розвитком існує складний діалектичний взаємозв'язок (психічні компоненти індивіда беруть активну участь у сприйманні і запам'ятовуванні знань, у той же час процес засвоєння знань розвиває всі психічні якості суб'єкта навчання), то найбільш суттєвою ознакою навчального процесу є не лише врахування індивідуальних особливостей учнів, а й цілеспрямований розвиток психічних сил засобами навчання і водночас розумне використання досягнутого розвитку в організації засвоєння нових знань.

Психологічною основою диференційованого навчання є генотип людини, її індивідуалізований тип пізнавальної, сприймаючої та емоційно-вольової сфер. Однією з форм диференційного навчання, яка рідко застосовується, але є дуже ефективною, саме диференціація за особливостями сприйняття навчального матеріалу. Знаючи особливості сприйняття, можна правильно організувати навчальну діяльність у вивчення іноземної мови, тобто визначити важкість поставленої задачі, обрати засоби та шляхи вирішення, визначити способи самоперевірки та самоконтролю. Для формування повноцінної навчальної діяльності важливо знати особливості свого сприйняття, щоб знайти найбільш ефективний для способ виконання різних вправ. У свою чергу

формується особливий, характерний для даного індивіда стиль навчальної діяльності, який дозволяє підвищити результативність засвоєння навчального матеріалу. Процес сприйняття тісно пов'язаний з такими психологічними процесами, як мислення, мовлення, вияв почуттів, волевиявлення, тому від того, наскільки повноцінно студенти сприймуть інформацію і як вибудують свою діяльність по відношенню до вивчаючого об'єкта, буде залежати рівень їхнього навчання та інтелектуальний розвиток. Відомо, що за особливостями сприйняття виділяють групи візуалів, аудіалів та кінестетиків. При вияві провідної модальності необхідно також знати ступінь організованості студентів. Диференційований підхід в навчанні іноземної мови слід розуміти, не тільки диференційовані завдання за ступенем важкості, але і диференційовані умови виконання цих завдань.

Отже, говорячи про навчання, зорієнтоване на особистість, треба звернути увагу на диференціацію навчання за особливостями сприйняття навчального матеріалу, що допоможе студентам кращому формуванню лексичної компетенції. Враховуючи провідну модальність сприйняття навчального матеріалу, викладач має змогу окреслити відповідний план роботи з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, що допоможе продуктивному запам'ятовуванню лексичного матеріалу.

УДК 811.111

Рибачук О. Л.,
старший викладач кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

CREATIVE TEACHING TOOLS IN ONLINE ENGLISH CLASSROOM OVER ZOOM

The Covid-19 pandemic has changed the normal lifestyle of people all over the world. The virtual world has come to help schools, colleges, universities to continue teaching and learning process. The institutions use virtual platforms to conduct classes online.

I have acquired some experience in teaching English to university students with Zoom and have become comfortable with online Zoom sessions. The platform is one of the top tools for educators today. Zoom is «a cloud-based video conferencing service you can use to virtually meet with others – either by video or audio-only or both, all while conducting live chat.» My students and I turn to this platform to have classes online. It is a kind of 'synchronous' teaching and learning that involves live communication. At our cloud meetings, Grammar classes, we analyze students' mistakes in their home assignments, explain how to use new

grammar structures, draw schemes on the whiteboard. I often share with my students the files on the screen. The files contain my method-guides, exercises, tests.

While working, teachers plunge into things like using a whiteboard, creating breakout rooms for practising new grammar structures or lexis. One of the ways to present the material in an online classroom is to demonstrate it on the screen and share it with the students.

Having moved to online classes, teachers look for creative ways to practice, revise the material. One of the most interesting and catching for me and my students is playing online grammar games.

Kahoot has become a very popular game-based learning platform. It is an online program that allows you to create, play learning games for any aspect of the English language, grammar in particular, for all ages, for free. Kahoot quizzes can be used in a variety of ways: as a diagnostic test to find out what students already know on a topic, to introduce new material, to reinforce the students' learning, as a review to make sure students retained the material. It is also possible to use Kahoots to assess students' knowledge.

It is easy for teachers to use the platform. There are just three simple steps:

Create: It doesn't take much time to create a learning game or a quiz on any topic.

Host or Share: With Kahoot you can share the game with remote players (in a distance learning classroom)

Play: From here, the game begins. Your students can join your Kahoot game with a simple pin, and then answer the questions you created from their own devices.

One of the awesome parts about Kahoot is that you can either play in «Teach» mode (allowing you to play the game in your digital classroom synchronously), or «Assign» mode (allowing you to give the quiz as a home assignment to your students and play it asynchronously).

In spite of the fact that there are ready-made quizzes covering different aspects and material, the students can work on their own and create their own tests. Kahoots can be created by the teacher or you can encourage students to show their learning and leadership skills by creating tests themselves. Students can answer questions using any device.

Students have an opportunity to become a presenter. One of the Kahoot's main concepts is «learners to leaders», that is it is necessary to encourage students to become leaders in class.

Students go from learners, consumers of knowledge, to researchers, creators, facilitators and, finally, to leaders.

Thus, teachers challenge their students to research, develop and share their own learning games on a specific aspect, grammar in particular.

Teachers can access students' knowledge based of the quality of the context they make.

The value of Kahoot is that it is a way to engage, review, expand and make learning fun. The students also collaborate with each other.

Using Kahoot in combination with other learning tools proves to be powerful.

УДК 81'255:793,7-028,23(043,2)

Міхеева А. В.,

викладач кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТА АДАПТАЦІЇ БЕСТІАРІО У ВІДЕОГРІ «ВІДЬМАК 3»

Індустрія відеоігор довгий час не вважалась об'єктом дослідження, проте все частіше розробники відеоігор серйозно підходять до створення розважального продукту, тим самим представляючи глибокий та складний результат своєї праці. Саме в цієї індустрії перекладачам та локалізаторам доводиться мати широкі знання не тільки з технологічних термінів, а також вміння адаптувати ігрові реалії під гравця, тим самим створюючи цінні ігрові моменти.

Будь-яким перекладачам відеоігор доводиться мати діло з певними проблемами та труднощами. Даніка Селескович зазначає, що неможливо зрозуміти суть без повноцінних знань з культури. Саме тому, перекладач відеоігор має бути готовим до того, що різні жанри ігор та їх специфіка (від історичних стратегій до кібер-панк шутерів), можуть вимагати додаткові знання та витрати часу на дослідження теми. Часто розробники відеоігор вводять неологізми та спеціальну лексику, цим самим створюючи ігровий всесвіт. Цей процес ускладнює роботу перекладача, адже він має створити такий самий всесвіт на мові перекладу, аби гравці в різних країнах мали такі самі можливості поринути у ігрові реалії.

Згідно з Терезою Кабре, спеціалізацію перекладача можна прослідити на двох рівнях: лексичному та текстуальному. На лексичному рівні, досвідчений перекладач буде чітко підбирати точні та цінні еквіваленти. На текстуальному рівні, перекладач має адаптувати текст в цілому, слідуючи певним правилам. У індустрії перекладу відеоігор, ці два рівні особливо тісно корелюють, особливо у Сьомому поколінні відеоігор (2008–2016), коли розробники не просто випускають гру з розважальним змістом, проте приділяють багато уваги контексту, термінам, сюжету, атмосфері тощо.

Відеогра «Відьмак-3» (2015) стала продовженням RPG серії про Відьмака Геральта від польської студії CD Project Red, яка створила відеогру за мотивами серії романів від польського письменника Анджея Сапковського. Гра стала лауреатом чималої кількості престижних ігрових нагород не тільки через свій геймплей, а також через те, що розробники серйозно підійшли до створення сюжету та ігрової реальності. Гра була локалізована на російську мову під керівництвом Миколи Шведа, і вперше, за основу взяли не англійську версію гри, а саме польську, що дало змогу перекладачам якнайкраще зберегти своєрідну слов'янську самотність.

Невід'ємною частиною світу Відьмака, цілком логічно, є монстри, які населяють землю після кон'юнкції сфер. Назви чудовиськ перекладались російською мовою (українська локалізація відсутня) за допомогою різних підходів, адже частина магічних істот бере своє коріння з слов'янського фольклору або є неологізмами, цим самим ускладнюючи роботу перекладача різними мовами. Соціокультурні та історичні реалії життя носіїв англійської мови та слов'янських мов відрізняються, саме тому у першій групі гравців можуть виникнути труднощі абсолютного занурення у ігровий всесвіт.

Можна виділити декілька підходів до перекладу чудовиськ та магічних істот англійської та російською в офіційних перекладах – це транскрибування, транслітерування, калькування або культурна адаптація. Іноді використовуються елементи трансформаційного перекладу, коли замінюються лексико-семантичні елементи або додаються описи.

Транскрибування базується на фонетичному принципі. У відеогрі зустрічаються чимало магічних істот та чудовиськ, які перекладені російською мовою саме методом транскрибування. До цієї групи входять ті істоти, які не мають опису, а мають тільки вигадане ім'я. Berserk переклали як Берсерк, різновидність перевертнів, Ulfhedinn перекладається локалізаторами також за допомогою транскрибування Ульфхедін. Можна ще навести приклади Djinn – Джин, Ekhidna – Ехідна, Ghoul – Гул.

Інший підхід до перекладу бестіарію, можна назвати транслітерування, коли перекладач копіює написання слова. Серед прикладів можна знайти таких монстрів, як Succub, якого переклали як Суккуб, Sylvan – Сільван, Melusin – Мулюзін, Нум – Хім, Katakana – Катакан тощо. Найбільшу групу становлять саме слова, перекладені методом транслітерування та транскрибування.

До калькування можна віднести тих монстрів, імена яких переклали дослівно, наприклад Higher Vampire – вищий вампір, The White Lady – біла дама, Grave hag – «кладбищенська баба», Fire Elemental – вогненний елементаль, Forktails – вілохвіст. До цієї групи, загалом,

відносяться ті назви, які мають чіткий еквівалент у перекладі у кожній мові.

Проте вагому групі слів становлять саме переклади через культурну адаптацію, тобто у мові перекладу знаходять ті слова, які історично зустрічались для цього явища або які звучать схоже у мові перекладу та оригіналу. Наприклад, є чимало назв, які відносяться до слов'янської міфології, проте мають аналоги у інших міфологіях. Наприклад, боровик, який у слов'янській міфології має вигляд гуманоїду, проте зроблений з дерева, переклали англійської як Spriggan, який має схожий вигляд у корнуельській міфології (щоправда, там він зображений з рогами). Також є приклад з Ігошою, що у слов'янській міфології означає «дитина, яка померла до хрещення». В англійській культурі немає такого поняття, тому його замінила на Botchling, тобто «недорозвинута дитина». Є істоти, які були вигадані самим А. Сапковським, тому не мають аналогій у міфології, наприклад Главоглаз, якого в англійській мові переклали взагалі як Arachasae (паучник), не зберігши опису.

Таким чином, під час локалізації гри Відьмак-3 було використано декілька методів перекладу з метою адаптувати бестіарій до умов культури гравця. Жоден з методів не можна назвати універсальним, тому що перекладачі шукали альтернативи, аби зробити ігровий процес самобутнім та захоплюючим.

УДК 821.111-31.09(73)

Пархоменко Е. О.,
викладач кафедри англійської філології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

ХУДОЖНЯ КОНЦЕПЦІЯ СВІТУ АНТИУТОПІЇ У РОМАНІ ЛОРЕН ОЛІВЕР «ДЕЛІРІУМ»

Останні декілька років серед читацької аудиторії спостерігається постійне зростання інтересу до літератури жанру антиутопії, що спричинює появу великої кількості творів цього жанру. Основним предметом зображення у такій літературі виступають відносини між індивідом та антиутопічним суспільством. Незважаючи на те, що антиутопія є порівняно молодим жанром, найкращі її твори вже стали класикою: «Залізна п'ята» Джека Лондона (1908), «Ми» Євгена Замятіна (1921), «Прекрасний новий світ» Олдоса Хакслі (1932), «1984» Джорджа Оруелла (1949), «451 градус за Фаренгейтом» Рея Бредбері (1953), «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса (1962) – у цих та у багатьох інших романах-антиутопіях зображується протистояння людини та суспільства, індивіда та системи, самотнього бунтаря та

цілого світу. Та чи є зображуваний у творі світ цілковитою фантазією автора, або він все ж таки містить деякі елементи реальності?

Світ авторської антиутопії, антиутопічне суспільство та визначення кожним літературним героєм свого місця у цьому суспільстві були досить ретельно досліджені багатьма літературознавцями. Більшість із них погоджуються з думкою, що автор, описуючи у своєму творі жахливі картини спотвореного світу, має на меті виразити приховану критику існуючому соціальному ладу. У кожному окремому образі, створеному автором, можна побачити паралелі з існуючою реальністю. Нерідко антиутопічне суспільство є тоталітарним за своєю суттю.

Американська письменниця Лорен Олівер створила у романі «Деліріум» антиутопічний світ, риси якого є характерними для більшості творів жанру антиутопії. Головна героїня твору повстає проти існуючої системи задля ідеї, яку вона вважає важливішою за своє життя, та починає спочатку приховану, а потім відкриту боротьбу за свої ідеали.

Тоталітарний уряд у романі проголошує кохання смертельною хворобою та зобов'язує кожного громадянина пройти обов'язкове зцілення від цієї недуги. Мешканці не мають права вибору, проходити зцілення чи ні, а згодом, під впливом активної пропаганди та нав'язування керівництвом своєї думки, стають цілковито впевненими у правильності дій влади. З'являються люди, які здатні донести на своїх родичів або сусідів, звинувачуючи їх у протиправній поведінці та вчинках. Для таких людей вже немає нічого святого, окрім як вислужитися перед наявною системою влади та підтримати «чинний порядок».

У своєму романі авторка підкреслює абсурдність ідеалів, створених антиутопічним суспільством, показуючи на прикладі заборони кохання, що будь-яку ідею можна спотворити та нав'язати масам, якщо мати потужний механізм впливу на свідомість людей. На жаль, історія людства пам'ятає чимало подібних прикладів, які, у тій чи іншій мірі, проявляються і сьогодні. Відомо, що історичний розвиток відбувається по спіралі. Події повторюються з певною циклічністю та долею збігів. Деякі уроки історії просто не можна забувати.

Таким чином, можна дійти висновку, що беручи до уваги художній текст жанру антиутопії, дуже важко окреслити чіткі межі між задумом автора та реальністю. Письменники використовують приховані паралелі з метою, щоб застерегти людство від помилок історії, які, можливо, вже траплялися неодноразово.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПІДСЕКЦІЯ: Нові виклики у навчанні професійної англійської мови студентів-нефілологів

<i>Головнєва-Копна О. О.</i> Особливості медичної термінології	1
<i>Колотій Н. В.</i> The development of professional communicative competence of future it experts	2
<i>Коваленко А. В.</i> Переклад фразеологізмів в аудіовізуальному контенті	4
<i>Постикіна Є. Г.</i> Improving speaking and communication skills of university students	6
<i>Рябова Ю. М.</i> Технології та інновації сучасної освіти в умовах дистанційного навчання	9
<i>Стрельчук Я. В.</i> Навчання іншомовної компетенції студентів медичного факультету	10
<i>Шмуля Л. В.</i> Іншомовна професійна компетентність майбутніх фахівців з інформаційних технологій	12
<i>Літвінчук С. Б.</i> Сучасні підходи до проблеми цілеутворення у вищій школі в контексті Болонського процесу	14

ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції у перекладі та стилістиці з німецької мови

<i>Білоруссова Є. В.</i> Індивідуальний стиль перекладача та його вплив на результат перекладу (на матеріалі роману Е. М. Ремарка «Im westen nichts neues»)	18
<i>Ворона Т. О.</i> Поповнення словникового запасу шляхом застосування сайту Deutsche Welle	20
<i>Гончаренко Л. О.</i> Головні протиріччя процесу перекладу	22
<i>Гузель С. С.</i> Особливості відтворення слів-реалій у романі Міхаеля Енде «Нескінченна історія» в українських перекладах	24
<i>Гумений В. В.</i> Особливості збереження художньої модальності під час перекладу німецькомовних романів	26

<i>Демельханова А. А.</i> Лексико-стилістичні особливості перекладу медичної лексики.....	28
<i>Єгорова М. Д.</i> Лексико-стилістичні особливості українсько-німецького перекладу кіносеріалів.....	30
<i>Корягіна А. Ю.</i> Переваги та недоліки викладання в Zoom і Skype.....	31
<i>Маркович О. А.</i> Лексико-семантичні засоби презентації кольору у творчості Пауля Целана та способи їх відтворення в українських перекладах.....	33
<i>Мукатаєва Я. В.</i> Стильові риси німецькомовних гумористичних текстів	35
<i>Ніколащенко Ю. А.</i> Німецькомовний заголовок як одиниця перекладу.....	37
<i>Палюм Д. О.</i> Структура та функції скорочень у сучасній німецькій мові (на матеріалі текстів німецькомовної преси) та відтворення їх в українському перекладі.....	39
<i>Плющ Г. В.</i> Особливості відтворення німецькомовних юридичних термінів українською мовою	40
<i>Слесаренко М. Д.</i> Відтворення сучасних галузевих термінів як перекладознавча проблема (на матеріалі нім. та укр. мов).....	42
<i>Хортюк Д. О.</i> Особливості перекладу комічного	44
<i>Чуприна А.</i> Лексико-стилістичні особливості німецько-українського перекладу категорії «комічного» в фільмах	46

ПІДСЕКЦІЯ: Романська філологія

<i>Кириленко О. В.</i> Визначення стилістичних особливостей кіносценарію та їх відтворення у перекладі.....	49
<i>Науменко А. А.</i> Як викладачеві порозумітися зі «студентом Z»	51
<i>Пітерова Н. А.</i> Як працювати з літературними текстами на уроках іноземної мови.....	53
<i>Стодолінський Д. І.</i> Суспільно-соціальний компонент на уроках іспанської мови	55

ПІДСЕКЦІЯ: Німецька філологія та методика викладання німецької мови і літератури у вищій школі

<i>Вакуленко Т. І.</i> Дидактические и методические принципы целенаправленного использования текстов на занятиях немецкого языка	57
--	----

<i>Вісько Г. Г.</i> Neue medien im fremdsprachenunterricht.....	59
<i>Кіршова О. В.</i> Особливості планування навчального процесу з другої іноземної мови у студентів філологічних спеціальностей.....	61
<i>Кондрацька П. О.</i> Конкретна поезія як феномен	63
<i>Лунашко О. В.</i> Особливості концептуального аналізу художнього тексту.....	65
<i>Максимчук С. М.</i> Der Dialektgebrauch in Wien	66
<i>Польберг Л. В.</i> Лексичний склад середньовісньонімецької мови.....	68

ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції в перекладі та стилістиці з англійської мови

<i>Бужиков Р. П.</i> Особливості інтелектуалізованого навчання перекладацьких дисциплін у вищій школі	71
<i>Єліссєва С. В.</i> Особливості використання та перекладу військових термінів в засобах масової інформації.....	72
<i>Кравченко О.</i> Перекладацькі стратегії у перекладі інавгураційної промови Володимира Зеленського.....	75
<i>Кравцова О. А.</i> Жанрова специфіка перекладу аудіовізуального контенту.....	77
<i>Лютянська Н. І.</i> Аудіовізуальний переклад: основні характеристики та різновиди	80
<i>Лутар М. Yu.</i> Methodical basis of writing official documents for the ir students (on the example of a memorandum)	81
<i>Литвиненко Х. І.</i> Актуальність військового перекладу в умовах євроатлантичної інтеграції України.....	83
<i>Чернова Ю. В.</i> Постаь синхроніста Сергія Саржевського в сучасному українському перекладознавстві	85

ПІДСЕКЦІЯ: Українська філологія

<i>Жвава О. А.</i> Мовні особливості українських говірок бузько-інгульського межиріччя	88
<i>Островська Л. С.</i> Прагматичні функції вокативних речень в українському художньому дискурсі	90
<i>Харчук О. В.</i> Вивчення прикметників у болгарській мові порівняно з українською	92

<i>Руссова В. М.</i> Ностальгія за втраченим «краєм» у творах М. Аркаса-третього.....	94
<i>Зинякова А. А.</i> Акцентуація займенників у сучасній українській літературній мові (загальні положення)	98
<i>Крутоголова О. В.</i> Зіставний метод у дослідженні слів-реалій як носіїв національного колориту	100
<i>Лебединцева Н. М.</i> Тілесний досвід еміграції в поезії Євгена Маланюка: травматизація простору.....	103
<i>Алексеева Н. А.</i> Особливості мотивації студентів у процесі вивчення польської мови дистанційно.....	106

**ПІДСЕКЦІЯ: Нові тенденції в дослідженні англійської мови
та літератури, а також методики їх викладання
у вік глобалізації**

<i>Зубенко Т. В.</i> Комунікативність: до питання про лінгвістичну та лінгводидактичну термінологію	108
<i>Запорожець Г. В.</i> Problem resolution in a university classroom	111
<i>Колесник Г. Л.</i> Інтертекстуальні зв'язки в романі Наомі Новік « <i>Spinning Silver</i> ».....	112
<i>Григор'єва О. В.</i> Диференціація навчання студентів філологічних спеціальностей за особливостями сприйняття навчального матеріалу	114
<i>Рибачук О. Л.</i> Creative teaching tools in online english classroom over Zoom	115
<i>Міхеева А. В.</i> Специфіка перекладу та адаптації бестіарію у відеоогрі «Відьмак-3».....	117
<i>Пархоменко Е. О.</i> Художня концепція світу антиутопії у романі Лорен Олівер «Деліріум»	119

Редактор *А. Бурмус*.
Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювальні-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 13.11.2020.
Формат $60 \times 84^{1/16}$. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 7,21. Обл.-вид. арк. 6,96.
Тираж 48 пр. Зам. № 6146.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

